

ВЛАДИМИР ДИМИТРИЈЕВИЋ
ТРИСТА - БЕЗ ПОПА НИШТА:
ВИТЕЗОВИ ОД ПРИЧАСНЕ ЧАШЕ

Издање аутора

Аутор

Владимир Димиријевић

Наслов

**ТРИСТА - БЕЗ ПОПА НИШТА:
ВИТЕЗОВИ ОД ПРИЧАСНЕ ЧАШЕ**

Уредник

Зоран Чворовић

Књигу препоручују

Зоран Чворовић

Бошко Обрадовић

Штампа

Добротољубље, Београд

Тираж

200

ISBN-978-86-904566

ВЛАДИМИР ДИМИТРИЈЕВИЋ

**ТРИСТА -
БЕЗ ПОПА НИШТА:
ВИТЕЗОВИ
ОД ПРИЧАСНЕ ЧАШЕ**

Чачак, 2024.

САДРЖАЈ

ШТА ЈЕ НАМА СВЕШТЕНИК?	7
СВЕТОСАВСКИ СВЕШТЕНИК: ПРОТА МИЛИВОЈЕ МАРИЧИЋ, ДУХОВНИ СИН ВЛАДИКЕ НИКОЛАЈА	11
ЉУБАВЉУ ДРАГ: СЕЋАЊЕ НА ПРОТУ ЉУБОДРАГА ПЕТРОВИЋА.....	90
БОЛАНИ ДОЈЧИН – ПОВОДОМ ОДЛАСКА ПРОТЕ ЖАРКА ГАВРИЛОВИЋА	144
ДНЕВНИК О ОЦУ МИРОСЛАВУ МИЛЕТИЋУ	165
ВИТЕЗ ОД ПРИЧАСНЕ ЧАШЕ: О ПРОТИ СТЕВАНУ КРУНИЋУ, ДОКАЗУ ДА ЈЕ СВЕШТЕНИК МОГУЋ	179
УМЕСТО ПОГОВОРА	243

ШТА ЈЕ НАМА СВЕШТЕНИК?

Тајна очинства најдубље се открива у православној Литургији. Када свештеник стави Дарове на Свети Престо, после Великог Входа, он се обраћа Оцу Који је Бог Сведржитељ и прима хвалу од оних који Га призивају, и моли Га да принесе саборну евхаристијску молитву Свом Жртвенику, оспособљавајући свештеника да му за грехе своје и народна незнања приноси дарове и духовне жртве. Бог Се призива да пошаље Светога Духа на свештеника, Дарове који се узносе и на сав народ. Ово приношење могуће је милосрђем Јединородног Сина Очевог и благодаћу пресветог, благог и животворног Духа.

Богу неисказаном, непојамном, невидљивом и непостижном, свагдапостојећем и на исти начин јестајућем, једносуштном Сину и Духу Светом, Који је људе из непостојања привео у битије, и наставио да их спасава после пада и Који није престао да човека подиже док га није онебесило и даровао му будуће Царство, приноси се благодарствена жртва, и Њему се са Сином и Духом, благодари за сва знања и незнана добротина, а нарочито за то што је људе удостојио да из њихових убогих руку, сазданих од земног праха, прими службу, иако је окружен огњеним анђелским силама. Бог је, у Својој величанственој и неприступној слави, толико заволео свет који је саздао да је дао Сина Јединородног за живот света, да нико ко у Њега верује не погине, него да има живот вечни. Јединородни Син Очев је Себе

предао за живот света, и том Жртвом свештенику је могуће да Оца небеског умоли да пошаље Духа Свога на хлеб и вино који ће постати Тело и Крв Христова.

Овај Отац је, како се сведочи у зааумовној молитви, Отац светлости, од Кога долази сваки добри дар и сваки савршени поклон.

То, да је Бог Отац, ми у Сину и Духу Светом можемо да осетимо у пуности управо на Литургији. На њој, окушајући Христа, ми окушамо „како је благ Господ“, и доживљавамо да нисмо космички сирочићи и плесан на ободу универзума, него синови и кћери Божје, „царско свештенство“ ради кога је створен космос, приносиоци благодарења Творцу у име целокупне творевине. Очинство Бога нас очишћује и даје нам радост битовања. Зато је и свештеник – „отац“. Он рађа људе за Оца небеског. Зато је он призван да Оцу небеском буде сличан.

Свештеници Цркве Бога Живога су, по Светом Јовану Златоусту, клир - изабрани удео Господњи, зато што људима сведоче Распетог и Васкрслог Христа и рађају их крштењем и духовним животом за вечност. Они су изнад обичних угледника и јавних личности онолико колико је небо изнад земље. Због тога, у својих „Шест књига о свештенству“, Златоусти настојава на неопходности њиховог достојанства заснованог на моралу: „Душа свештеника са свих страна треба да блиста красотом како би могла да радује и да просвећује душе које гледају на њу. Греси незнатних људи као да се врше у мраку и погубљују само оне који греше. Међутим, греси значајног и познатог човека наносе општу штету, чинећи пале још немарнијима за добре по-

двиге, а опрезнима дајући повод за гордост. Осим тога, пропусти простих људи никоме не наносе значајну штету, чак и ако се објаве. Томе насупрот, (пропусти) оних који стоје на висини свештеничког достојанства су, најпре, свима пред очима. Осим тога, чак и да је мала, њихова грешка у очима других изгледа велика, с обзиром да сви мере грех по достојанству онога ко је погрешео, а не по важности самог дела. Свештеник је, дакле, дужан да се са свих страна ограда најкрепкијим оружјем, тј. неуспављивом бодрошћу и постојаном опрезношћу над својим животом, пазећи са свих страна да неко не примети откривено и незаштићено место и нанесе му смртан ударац.“

Зато је наш свештеник онај кога треба чувати и штитити.

Руски мислилац Валерије Лепахин каже:“ Свети Оци су целокупни, од Бога створени свет, схватили као икону Божију, као дело савршеног Уметника. Апостол Павле назива Исуса Христа Сина Божијег *иконом Боја невидљивоја* (2 Кор. 4, 4). Према Светом Писму, Бог је створио човека “по Свом лику” (у грчком тексту дословно пише: “по Својој икони”). Према одређењу Максима Исповедника, Црква је такође икона. Храм и његов олтар су иконе Царства Божијег, Небеског Јерусалима и преображеног космоса. Епископ и свештеник су иконе Христове, Јеванђеље је вербална Христова икона. Облици црквене књижевности, као што су тропар или акатист, проповед или житије, такође су вербалне (словесне) иконе - и по свом садржају, по својој композицији, структури, по начелима одабира материјала, и по својој унутрашњој вези с невидљивим светом, према

којем су и сами усмерени и према којем могу да узнесу човека.“

Свештеник је, дакле, призван да буде жива икона Богочовека.

Ово је књига о свештеницима који су Богу служили свим својим бићем, и у најтежа времена. Свештенике описане у овој књизи знао сам: и проту Миливоја Маричића из Чачка, и оца Љубу Петровића из Београда, и оца Жарка Гавриловића, такође из Београда, и оца Мира Милетића из Прељине, и ова Стеву Крунића из Бачког Петровог Села. Ово су моје приче о њима, а Бог зна пуну и праву причу њихових сведочанских живота.

Надамо се да ће књига помоћи свима који желе да памте слуге на њиви Господњој, пастире оваца православних, наше учитеље и смислоносце. Нека их Господ помене у Царству Своем, а и нас њиховим светим молитвама.

*Уочи њразника Тројица,
рођендана Цркве, 2024. године*

СВЕТОСАВСКИ СВЕШТЕНИК ПРОТА МИЛИВОЈЕ МАРИЧИЋ, СВЕТОСАВСКИ СВЕШТЕНИК: ДУХОВНИ СИН ВЛАДИКЕ НИКОЛАЈА

УМЕСТО ПРЕДГОВОРА

Прва књига о вери с којом сам дошао у додир као дете била је књига проте Миливоја Маричића „Утисци са поклоничког путовања по Светој Гори Атонској“. Била је малог формата, са црно – белим сликама манастира и калуђера, и са једном барконом графиком Светих Саве и Симеона на крају, уз коју су били штампани тропари овим српским свецима. Рођен 1969, без верског образовања, ову књижицу сам нашао у кући свог деде по мајци, Радомира Лучића из Кулиноваца код Чачка. Деда је славио славу и повремено ишао у цркву, где је од проте Маричића и набавио ову књигу. Она је на мене деловала чудесно: иако ништа нисам разумео, у њој је било нечег што није било ни у једној од дечјих књига које сам читао. Много пута сам је окретао и превртао, гледајући слику Светих Саве и Симеона. Деда ми је понекад рецитовао „Ко удара тако позно“, и књижица се сасвим уклапала у стихове те песме.

Господ ме је удостојио да пишем о овом вредном и часном српском проту, духовном сину Светог владике Николаја.

Текст се састоји од неколико поглавља. Пре свега, ту је протин животопис, са одломцима његових записа. Дате су и његове хришћанске поуке, својеврсни протин катихизис, као и мала антологија његових молитава, углавном преузетих од Светог владике Николаја.

ЖИВОТНИ ПУТ ПРОТЕ МИЛИВОЈА МАРИЧИЋА

ПРЕ ДРУГОГ СВЕТСКОГ РАТА

Будући свештеник Миливоје Маричић рођен је 15. маја 1904. ода оца Видоја и мајке Вишње у селу Љубање код Ужица. Отац је био родом са Златибора. Дobar и поштен човек, био је и веома вредан и мирољубив, а волели су га јер је умео лепо да приповеда. Бавио се земљорадњом, био столар, а умео је да вади и зубе, што је у оно време била реткост. Имао је децу Миливоја, Миломира, Косару, Витомира, Селену (умрла као беба), Атанасија, Теодосија и Марију. Мајка Вишња била је вредна и осетљива жена, старинског кова.

Иако је био неспособан, Видоје је био мобилисан да буде интендант у Првом светском рату. Заробљен је код Андријевице, одакле је одбегао кући. Да би прехранио породицу, за време окупације правио је луч и продавао у Шумадији. Било је кило жита за кило луча. Ипак, захваљујући вери и трпљењу, и то се издржало.

Отац је свог сина Миливоја дао на школовање у ниже разреде ужичке Гимназије. Као сиромашан ђак, Миливоје је послуживао у кућама људи код којих је становао. Кад је завршио четири разреда гимназије, отац је решио да Миливоја школује у богословији.

Пошто је било неких препрека, лично министар вера Воја Јанић је интервенисао да га приме у богословију у Сремским Карловцима, јер је видео да је добар и озбиљан дечак, који је из веронауке имао петицу. У богословији су били ђаци са свих страна – било је Руса, Чеха, Румуна, Кар-

паторуса. Професори су, између осталих, били отац Јустин Поповић, Велимир Хаџи – Арсић, свештеник Нил Малахов, Никола Круљ (касније митрополит дабробосански Нектарије), јеромонах Иринеј Ђорђевић (касније владика далматински), итд. Школски другови су му били будући епископи бачки Никанор, жички Василије, шумадијски Валеријан, браничевски Хризостом, сремски Макарије, итд.

Док је био богослов, Миливоје је путовао по манастирима, где је помагао на богослужењима, читао, духовно се припремао за будући позив. Био је у Студеници, Рачи, Раваници. Био је члан ђачког хора, којим је руководио Рус Борис Волобујев. Такође, као ђак, био је члан књижевно- богословског друштва „Свети Григорије Богослов“. Од краја маја до средине јуна 1928. полагао је стручни богословски испит, и све предмете положио са четворком, а из догматике и владања имао је петицу. Затим је, 1918-1929, одслужио шест месеци војног рока у болничкој чети у Ваљеву.

Оженио се Милојком, ћерком Павла и Милице Башић, из села Стојника код Младеновца, где се својевремено упокојио Свети Стефан Високи. Венчање је било 9. фебруара 1930. године. Владика Јефрем га је рукоположио за ђакона на Петровдан 1930, а већ сутрадан за свештеника. Постављен је за сталног пароха у Табановце код Пожеге, да би се 1931. преместио у Јелендо, одакле је, као парох, опслуживао села Тучково, Гугаљ, Папратиште и Лорет. Свуда је ишао пешке, проповедајући реч Божју и сведочећи истину Христову. Године 1932, добио је сина Милована, а 1935. сина Видоја. Отац Миливоје приватно студира Богослов-

ски факултет Универзитета у Београду, који завршава 1937. године, углавном са седмицама и осмицама.

Године 1938, решава да подигне спомен – цркву у Јелендолу, посвећену свим палим ратницима 1912-1918. године. Темељи су освештани 29. марта те године. Владика Николај му даје благослов и да обнови, на старим темељима, подкабларски манастир Илиње, што ће отац Миливоје успешно и обавити. Приликом обнове, нађени су стари темељи и кости негдашњих подвижника, које су опет сахрањене у цркви. На Илиндан те године, Владика Николај беседи у Илињу: “Има један човек који ми је био десна рука при подизању манастира. Тај човек је малог раста и кад га погледате из даљине, он је црн, а када му приђете, он је бео, то јест бела му је и добра душа. Тај човек је поп Маричић”.

Године 1940, свештеник Миливоје скупљао је прилоге за довршење јелендолске цркве. Помагао му је његов школски друг, дивни свештеник (касније страдалник од комуниста) Сава Банковић. Веома су му помогли челници Српског културног клуба, Слободан Јовановић и Драгиша Васић, који су га за прилоге упутили на угледне Београђане, тако да су изградњу јелендолске цркве помогли ђенерали Милан Недић и Миливој Јоксимовић, удовица војводе Радомира Путника, трговац Љуба Сарачевић, индустријалац Ика Панић, политички делатник Никола Узуновић, Фабрика хартије Милана Вапе из Чачка, итд.

Ближио се рат. Отац Миливоје је био мобилисан, па је измолио одуство зарад освештања храма у Јелендолу, које се десило 24. новембра 1940. године.

Храм је освештао Свети владика Николај, кога је отац Миливоје поздравио као народног духовног вођу, у доба

кад „пламти пожар у целом свету и када је сатана загосподарио вођама Европе и Азије“. Владика Николај је истакао да је суштина православне вере у добровољности, која је тај храм и подигла. Добровољност је основа светосавља. Пошто је храм посвећен Светом арханђелу Михаилу, Владика Николај је подсетио окупљене на њихове свете претке који су војводи небеском дизали храмове пре њих – свети краљ Милутин у Јерусалиму, цар Душан код Призрена, Марко Краљевић у Прилепу, народ српски у Нишу, вође српске у Београду, као саборну цркву, а он, Николај, ишао је као дете из Лелића у Ђелије, где је такође био храм Светих Архангела. Храм је иначе пројектовао угледни архитекта, Драгутин Маслаћ, који је умро пре но што је исти довршен. Чим је Владика Николај ушао у воз да крене ка манастиру Благовештењу, натуштило се небо и почело је невреме. Том приликом, Николај је рекао: “Правда је пратила попа Маричића да му буде лепо и суво време до краја свечаности и то до последњег минута. Доста је он труда и муке поднео око зидања ове цркве, па му је Бог помогао“.

УСПОМЕНЕ НА ВЛАДИКУ НИКОЛАЈА

Иначе, сам прота Маричић је касније писао о свом познанству с Владиком Николајем: “Био сам млад свештеник на парохији у Јелен-Долу од 1930. године у близини Овчарско-кабларске клисуре, у близини њених манастира. Манастир Благовештење под Кабларом, више Овчарске Бање, био ми је парохијска црква те сам тамо одлазио, служио и обављао парохијске послове. На Жичку епархију дошао је владика Николај 1935. године (пре тога био је једну годину администратор) и био је активан на њој до 1941. г. када су

га Немци уклонили са епархије. У овчарско-кабларске манастире владика Николај долазио је врло често, те сам га тако често и виђао, са њиме сам служио на манастирским славама и другим приликама и пажљиво слушао његове беседе којима сам се одушевљавао. Он је на мене толико утицао да сам га неизмерно поштовао и сматрао за великог и светог Владику. Његова спољашност утицала је такође на мене. Његове крупне црне очи биле су продорне до срца када гледа у човека, али благе из којих избијају дожанске искре доброте, благородности и љубави према свим људима као што је он и сав био.

Говорио је Владика а ја сам слушао: „Никада нисам рашчинио свештеника, нити сам то могао учинити. Био је један случај где је свештеник морао бити рашчињен, али ја ту пресуду нисам могао потписати, то је учинио мој заменик“.

Једнога дана хладне јесени дошао је Владици у Чачак један сиромашак који је био бос и замолио га да му помогне да купи ципеле. Пошто је било много хладно Владика је скинуо са својих ногу ципеле и дао их сиромашку. Ово ми је лично познато.

Причао ми је један предратни сенатор, велики државни функционер: „Говорио сам са великим људима, државницима, књижевницима и народним посланицима, али говорити са владиком Николајем нешто је друго. Када сам са њим говорио осећао сам се малим пред њим“.

Говорио је Владика: „Боже, покај народ Боже, прости народ! Боже, помилуј народ!“ За упокојене каже: „Боже, прости племените душе њихове! Боже, оплемени душе наше!“

У својим беседама је говорио за народ Српски: „Божји народе, светосавски народе, Крстоносни народе!“

Још Владика каже за манастире: „Запад нема ово што ми имамо. Ми имамо наше манастире, кад они дођу имамо шта да им покажемо“. Једног празника Владика је замонашио у манастиру Никољу три девице, како их је он звао. Тога дана Владика је био расположен и говорио је: „Данас сам замонашио три девице и дао сам им имена: Христисија, Воскресија и Спасенија - Христос воскрес и спасе“.

Стари манасџир Јовање

Стари манастир Јовање није имао монаха. Владика Николај оживео га је и духовно обновио. Напунио га монахињама. Дванаест њих дошле су са Владиком из Охридско-битолске епархије, а остале су биле из ових крајева. Њихов број достигао је до 30-40. За духовника им је поставио архимандрита Серафима-Руса. Од тада се у манастиру вршило потпуно светогорско монашко правило и служила се св. литургија сваки дан. Манастир је од тада постао чувен, како стари тако и нови манастир Јовање. Народ је од тада долазио манастиру као на хаџилук.

Манастир Јовање слави рођење св. Јована-Ивањдан 7. јула. Био сам у манастиру уочи славе. Монахиње и народ дочекали су Владику на обали Мораве са песмом док је Владика у чамцу прелазио Мораву и прилазио манастиру. По преласку и дочеку Владика је отишао у собу. Ја сам ушао у собу за њим. После краћег одмора и разговора, Владика је рекао монахињама да отворе његов куфер. Из куфера су извадиле две велике трубе штофа и Владика им је рекао: „То

свим монахињама за мантије“. Извадиле су и трећу трубу и Владика им је рекао: „Ово свим монахињама за апостолник“. Из другог куфера извадиле су: хаљине, обућу, веш и друге потребе. Владика им је рекао: „Ово поделите свима сестрама“.

Дознао сам да је ово Владика набавио све од својих средстава и донео у манастир монахињама.

Владика је духовно обновио и оживео манастир, па га он већином издржава од својих средстава поред прилога који народ даје. Подигао је Владика код манастира стамбене просторије и једну кућу.

САБОР

На Св. Јована (Усјековање) Владика је припремио и одржао у манастиру Благовештењу велики молитвени годишњи Сабор хришћанске заједнице. На том Сабору учествовао је велики број свештеника из свих крајева монаха из свих манастира и народа из свих крајева наше земље.

Старешина манастира Благовештења предложио је да после бденија може ићи ко хоће у оближње манастире на преноћиште, јер у конаку нема места за све. Међутим, тамо нико није отишао. Целе ноћи одјекивале су из Благовештења кроз клисуру црквене песме и песме из „Духовне лире“. Читање Светог Писма и читање житија светих, проповеди људи из народа нису престајале целе ноћи.

Ујутру се поставило питање зашто нико није отишао у друге манастире на преноћиште? Прота Радован Цветић из Крагујевца одговара и каже: „Народ хоће да буде где је и Владика. Да је Владика тамо отишао сви би отишли за

њим“. Сутрадан на св. Јована после св. литургије одржан је сабор у дворишту манастира. На том Сабору Владика је говорио о „ЗЛАТУ ЖЕЖЕНОМЕ“ Откривење Јованово 3,18. То је била беседа о Цркви и Анђелима. После његовог говора Владика је давао реч да свако може говорити. Говорника је било много. На крају Владика је опет говорио и одговарао на њихова питања и поучавао их.

Владика је долазио у ове манастире и на седнице братства хришћанске заједнице које је он тамо одржавао. На тим седницама спремао је чланове братства за мисионаре који су одлазили и проповедали реч Божју. Међу њима било је и добрих проповедника и мисионара по свим епархијама. Из кућа тих богомољних људи мисионара отишле су у манастир многе девојке и примиле монашке завете, а многи младићи отишли су у богословије и спремали се за свештенике и данас су неки на парохијама.

ПОДИЗАЊЕ НОВИХ И ОБНАВЉАЊЕ СТАРИХ МАНАСТИРА

Народу је било добро познато да Владика Николај подиже нове и обнавља старе манастире, па му је давао и слао помоћ у новцу и материјалу, ово још више и због тога што је Владика био познат по томе што је био омиљен у народу. Тако је Владика успевао у сваком раду око подизања и обнављања манастира.

На брду више манастира Јовања Владика је подигао нов манастир Успеније Пресвете Богородице. Овај манастир је копија једне цркве из Охрида. У њему се служи света литургија на празник Св. Успенија. Под управом је манастира Јовања.

Манастир Вазнесење

На јужној страни манастира Јовања, преко Мораве изнад пута у шуми обновио је Владика на старим темељима, који су били зарасли у коров, стари манастир Вазнесење. Данас се у том манастиру служи св. литургија сваки дан. Игуман Сава у њему служи и чува Николајев манастир. Он га још више украшава и подиже нове зграде. Поред манастира је подигнута величанствена звонара, највећа и најлепша у Овчару и Каблару.

Манастир Преображење

На темељима старог манастира Преображења Владика није могао обновити манастир, већ је подигао нови манастир Преображење на другом месту са друге стране Мораве изнад главног пута у шуму у подножју Овчара у близини једне чесме добре планинске воде. Онде где је био стари манастир сада је железничка станица, јер је манастир срушен када је прављена железничка пруга кроз клисуру 1908. године. Нови манастир Преображење копија је цркве цара Константина и царице Јелене из Охрида. Архитектура његова је да су са три стране манастира тремови са стубовима под истим кровом.

Подизање манастира

Владика је дао у руководство јеромонаху Атанасију Ђокићу из манастира Сретења. Учествовали су у изградњи Миливоје Маричић, парох јелендолски и Бошко Топаловић, Владичин пратилац.

У старом манастиру Преображењу (пише Јоаким Вујић), монаси нису јели месо и манастир није имао земље. Ту традицију Владика је пренео и на монахе новог манастира, да не једу месо и да манастир нема земље. Народ га издржава својим прилозима и све тако до данашњег дана. Подигао је две нове куће и трпезарију за народ која је међу првима у Епархији жичкој. Слава манастира сваке године је величанствена.

У манастиру се врши потпуно монашко светогорско правило и служи се св. литургија сваки дан. Игуман Венијамин и јеромонах Николај ово обављају и народ им долази из ближе околине и из даљине на молитву, исповест и причешће. Они кажу да их прати Божји благослов и благослов Владике Николаја. Када је манастир био готов осветио га је Владика Николај на Покров Пресвете Богородице 14. октобра 1940. године. Дан освећења био је свечан и чувен. Народа је било много. Владика ме одредио да и ја служим.

Манастир Света Тројица

У овом манастиру није се служило педесет година, стајао је пуст и кроз његове препукле зидове дувао је ветар. Владика Николај обновио је и овај манастир. Освећење манастира на први дан Духова било је свечано и величанствено. Бели манастир у зеленој шуми, шаренило народа, златоткане одежде владике Николаја и служашчих свештеника давали су јединствену слику која се не заборавља. Беседа владике Николаја и песме монахиња разлегали су се у овој српској Светој Гори као да се хтело надокнадити све оно што је изгубљено за педесет година док је манастир ћутао.

Народ је тога дана био необично расположен и говорио је „мртав беше и оживе а и ми оживесмо са њиме“.

Данас у њему служи игуман Варнава и својом актив-ношћу пажљиво чува овај манастир, улепшава га и стално нешто дозиђује и изграђује. Данас је он и парохијска црква.

Манастир Светиої Пророка Илије-Илиње

На брду више манастира Благовештење обновио је Владика на старим темељима, (који су били зарасли у ко-ров) манастир светога пророка Илије, и он се од народа зове Илиње.

За обнову манастира Илиња, Владика ми је дао у ма-настиру Благовештењу план манастира и рекао ми: „Ево ти план манастира, сакупи прилог и подигни овај мана-стир“.

Отишао сам у Сарајево и са мојим школским другом Војиславом Настићем, професором учитељске школе у Са-рајеву (он је доцнији владика Варнава) и са њиме сакупио сам од људи у Сарајеву довољно новаца и подигао сам ма-настир Илиње са мајсторима из моје јелендолске парохи-је.

На св. Илију 1939. године, после Свете литургије у Благовештењу, Владика је изашао са литијом манастиру Илињу на коњу, видео манастир, осветио водицу пред ма-настиром, а тада је бројном народу одржао беседу о мана-стирима, о вери, о светом пророку Илији и о тешкој ситу-ацији у Европи у којој се спрема рат. Он је својом беседом охрабрио народ. Од тада у манастиру се сваке године на

Илиндан служи света литургија (донесе се антиминос) и народ долази тада на службу.

Црквица Светиої Саве

У кабларским стенама, код водике Светог Саве подигао је Владика црквицу Светог Саве. У њој се служи св. литургија 19. маја на дан преноса моштију Светога Саве. Под управом је манастира Преображења.

Дом милосрђа

У Овчарској Бањи подигао је Владика дом за бесплатно становање сиромашних људи који се лече у Бањи.

Овакве домове подизао је велики јерарх свети Василиј Велики па то чини и Владика Николај. Владика Николај има особине веру и знање тројице Великих јерарха: светог Василија монаштво, св Григорија Богослова богословље, св. Јована Златоуста беседништво.

Збеї пећина

У Овчарско-кабларској клисури постоји једна велика пећина (облика и величине једне мање школске учионице) у стени - с десне стране Мораве у дну брда. Ту у пећини склонило се неколико стотина људи, жена и деце испред терора турског који су Турци чинили због устанка Хаџи-Продана Глигоријевића, буне у пожешкој нахији 1814. године. Турци пронађу пећину и на улазу пећине запале сламу и гране те се сви у пећини угуше од дима и ватре. О томе се причало и знало да у пећини постоје кости људске. Понеко чобанче је улазило у пећину и отуда износило кости.

Владика Николај је уредио пећину и све кости су скупљене и сахрањене у два саркофага у Пећини. Изнад њих је постављен велики крст са распећем. Ту су постављени чираци и кандила. Кад је све било готово Владика је у пећини пуној народа одржао парастос над костима. (Тада су новине писале о опелу после сто тридесет година). На крају парастоса Владика је одржао велику и значајну беседу. Тада је говорио: о пећинама као богомољама, о пећинама као устаничким зборницима и о пећинама као народним збеговима.

О пећинама као збеговима Владика је рекао: “Ова пећина спада у такве збегове. Ја ћу вам само поновити једну патетичну сцену из целе трагедије ових мученика. Када се народ заваравши траг гонитељима збегаво у ову пећину, послушнички је да ли ће чути топот копита, или бат ногу, или звекет јатагана, па кад ништа није чуо одахнуо је душом. Пећина је споља обрасла зимзеленом и скривена шумом те се није могла никако приметити. Но судбина је хтела да једно одојче огласи мучеништво збегнуте раје. Заплакало дете у пећини и није се дало утишати. Стидљива мајка изађе с дететом пред пећину, да не би била досадна људима. Но дете продужи плакати и пред пећином. То буде сигнал за љуте гонитеље. По плачу детета они пронађу пећину, притрче, натрпају сламе и грања кроз тесни отвор пећине и запале, а отвор заграде. Тако су уморени огњем и димом стотине људи, жена и деце у овом збегу. Преврћући кости ових мученика ми смо узимали у руке многе лобање, велике и мале, и неке сасвим мале дечје. Свакако да смо у руке узимали и миловали малу главу оног малишана. Када смо кости сабрали и опрали од прашине, видели смо их жуте као восак. Не плачимо дакле, него радујмо се што смо сво-

јим праведним прецима населили небеса, а историју своју обогатили узорима пожртвовања.

Ево пећине која нас опомиње на брижљиво чување своје душе. Ево гробнице вечитије од фараонових пирамида. Ево маузолеја узвишенијег од свих маузолеја! Божја рука саздала кад је свет стварала за племениту гробницу српских мученика. Но овај маузолеј једини је овако освешен, једини у коме је опело на овакав начин опевано после 130 година онима који у њој стекоше бесмртност како у небеском календару, тако и у народној историји“.

Црква Свeйoј Арханђела Михаила у Јелен Долу

У времену док су обнављани и подизани манастири у Овчарско- кабларској клисури подигнута је и освешена црква у Јелен-Долу спомен ратницима из Првог светског рата.

Владика Николај дао је одобрење да се ова црква подигне. Када је била готова, после три године изградње, осветио ју је Владика Николај 24. новембра 1940. године. Освећење је било свечано и лепо на лепом јесењем дану, у саслужењу и присуству 22 свештеника и бројног народа.

На крају свете литургије Владика је одржао парастос војницима из Првог светског рата, а потом је са узвишених степеница испред црквених врата одржао народу, који је испуњавао црквено двориште, беседу у којој је између осталог рекао: „Овај храм ви сте посветили светом Архангелу Михаилу по примеру неколиких и славних предака ваших. Ваш је велики предак славни краљ Милутин. Он је подигао цркву светом Архангелу Михаилу у светом граду Јерусалиму у непосредној близини Голготе и гроба Хри-

стова. Па је наш предак силни цар Душан који подизањем храма светом Архангелу у Призрену и Кучевишту у близини Скопља своје царске престонице, такође учини Господу угодно дело. Па онај неустрашиви заточник правде Божје Марко Краљевић који је подигао цркву светом Архангелу у свом граду Прилепу. Преци ваши у ропству подизали су и чествовали Архангела и подизали му храмове да их закрили својим крилима од сваке муке и душманске руке о чему сведочи и подземна црква у Нишу славном граду цара Константина. Наши стари сељачки кнежеви посветили су цркву светом Архангелу у Београду, садашњој нашој престоници. И та црква је ево данас главна Саборна црква православног Српства. Прва црква коју сам као дете видео и у којој сам се Богу молио, била је црква светог Архангела у Ђелијама код Ваљева. И то је црква ваших старих, боговидовних предака ваших.

Тако ви очигледно следите стопама блиских и даљих предака својих и још каквих. Када ову своју богомољу посвећујете Архангелу Михаилу, војводи небеске војске Божје, тиме сведочите да у овом времену и поколењу, ви држите две везе са небеском и својом херојском прошлошћу! А то и јесу два непресушна извора духовне и моралне снаге нашег народа“.

Ово је последња црква коју је Владика Николај осветио. Одмах је наступила зима, а у пролеће је почео рат у Југославији.

За ову цркву Владика је говорио да је она капија Српске Свете Горе.“

Свештеник Миливоје Маричић наставио је да одржава везу са Владиком Николајем и после рата, када је Николај био у прогонству у Америци. Писао му је, између осталог, и о стању у овчарско – кабларским манастирима. Ево одломка из једног писма тог доба: „Поштовани Господине,

После дужег времена да Вам се јавим и речем да смо сви, хвала Богу, добро. Новости код нас нема никаквих нарочитих осим што је време неподесно, магла, киша и блато већ су постали досадни. Није зима као што је зима са снегом и мразом, већ је такво време да човек не зна на које годишње доба личи. У вароши и како, али у селу никако. Остадоше сељаци целе године у блату, да их мрзи из куће изићи. Но и поред свега тога на Богојављење имали смо света у црквама више него прошле године. Ја нисам био овде на Богојавење, већ сам служио у Сретењу, Владика ме одредио. Певали смо дуго и јако као да смо хтели да надвичемо све друго само да се чује „Духовна лира“ у овој мрачној ноћи. Заиста врло лепо певају сретењске сестре монахиње: Јована, Минодора, Олимпијада, Ирина, Ефимија, Анастасија, Февронија, Ираида и искушенице: Машинка, Бранка, Перка, Милена, Даринка и Миланка. По именима сестара у Сретењу и Никољу ми имамо цео нови Охридски пролог. Дивне песме пуне лепог и поучног садржаја за живот хришћана. Певајући ове песме са лепим гласовима монахиња обишао сам све богомољачке саборе: у Благовештењу, у Студеници, у Жичи итд,итд. Разуме се мора да буде и суза кад се ово са вољом пева. Изјутра почиње Богослужење у 4 часа. Опет песма, служба и освећење водице. Чују се и звона одоздо од новоподигнутог манастира Преображења. А онамо у сивој стени Каблара види се новоподигнути манастир Савиње. Њега чувају стене од времена, а свакако да ће

са њима и будуће векове бројити, заједно са новоподигнутим манастирима: Илињем, Успењем, Вазнесењем и осталим старим светињама Српске Свете Горе. После подне на Богојављење, журио сам у Чачак јер сутра на Јовањдан служим у Чачку и режем славске колаче за св. Јована. Из воза види се кула Успењска. А када се изађе из видовског тунела види се преко Мораве онамо новоподигнути манастир Вазнесење. У правцу њега са ове стране Мораве у страни, сложен, покривен и од пропадања обезбеђен, материјал манастира Јовање стоји и чека пролеће па до отпочну радови. Када сам дошао кући, обрадовао сам се много јер сам од попадије примио ону стотину коју ми је послала Олга Чокић (Цокић). Попадија вели – поштар јој је јуче донео и предао. Ја сам се овом много радовао оном радошћу којом се само ја могу обрадовати. (...) Олга је много добра хришћанка. Поздравите је. Ово је за мене изненађење и велика помоћ као и прошли пут. Ово изненађење ја не могу ни са чим упоредити, као што не могу Олгу ни са ким упоредити.

Са овим писмом шаљем Вам слику цркве чачанске. Ово је фотографија од пре неколико дана. На кубету цркве изнутра стоји једна већа рупа коју је направила бомба немачких авиона. Али она је својевремено оправљена дрветом и тако и данас стоји.(...)“

Писмо је писано „шифровано“, да се комунисти не досете о чему је реч. Владика се много занимао за своје монаштво, које је знао молитвено. Он је слао и помоћ својим свештеницима, монасима и верном народу, али не непосредно, него преко људи (Олга Цокић је једна од побожних жена које су Светом Николају помагале у том слању помоћи).

ЗА ВРЕМЕ ДРУГОГ СВЕТСКОГ РАТА

У тешко ратно доба, свештеник Миливоје Маричић је настојао да сачува веру свог народа, а да не изгуби ни своју душу. У грађански рат између четника и партизана није се мешао. Немци су 1941. гранатирали Јелендо, јер су били нападнути, па је храм оштећен. Свештеник Миливоје доживео је и једну породичну трагедију – године 1942, умро му је брат Витомир, у 29. години живота.

НА СЛУЖБИ У ЧАЧКУ

После рата, премештен је на службу у Чачак. О храму Светог Вазнесења Господњег, где је стигао, прота Маричић је писао: „Дивна је околина града Чачка. Можемо у њој живети, радити и посматрати је колико год хоћемо, она ће нам увек бити лепа, мила и драга. Широка котлина Западне Мораве, ишарана њивама, ливадама, виноградима и воћњацима, са лепим белим кућама и планинским венцима који је окружују: Овчаром, Кабларом, Јелицом, Вујном и Остром, оставља на посматрача величанствен утисак. У средини те котлине бели се град Чачак на Морави са црквом Страцимира брата Немањиног и зградама вишеспратницама.

У околину града Чачка спада и Овчарско-кабларска клисура која је чувена по својим многобројним манастирима. И котлина и клисура чине један амбијент у природи и животу људи у прошлости и садашњости. Црква у Чачку и Овчарско-кабларски манастири то и јесу. Даља и ближа прошлост то нам доказују. Цркву у Чачку подигао је Страцимир, брат Немањин, у другој половини дванаестог века, као манастир Градац на Морави. Историјски подаци кажу: „Страцимир созда црков Свете Богородице Градачке при

реце Мораве от два столпа“. Страцимир је владао овим крајевима од 1169 — 1192. године, па је у том времену и подигао манастир поред реке Мораве, који је носио назив, вероватно по граду који је био подигнут око њега. Доцније поред манастира подигнуто је насеље које се временом проширило и добило назив Чачак. Овај назив помиње се први пут у једном акту који се чува у Дубровачком архиву а потиче из 1409. године.

У доба Стевана Првовенчаног градачки манастир имао је ранг манастира Студенице, Жиче и Ђурђевих Стубова. Био је аутономан и владалац је постављао његовог игумана, који је учествовао на саборима на којима су решавана државна питања. На сабору који је одржан 1315. године, наводи се старешина Моравског Градца међу осталим игуманима.

Манастир Градац био је у то време врло значајан културни центар. Он се помиње 1454. године, као седиште митрополита. Градачки митрополит Никифор приложио је звоно „Пресветој Чудотворици градачкој в дни благовјернаго господина Деспота Ђурђа.“ Због његове значајне улоге у историји народна песма о њему вели:

„Полећела два врана гаврана
Од Србије земље племените
И Мораве воде валовите,
Са кубета цркве Немањића,
Страцимира од старине бана,
Све моравске земље господара“.

Ова црква била је величанствена у својој историји, а некада је пак историја била сурова према њој. У току дуге

турске владавине она је три пута претварана у џамију, да би доцније опет била обраћана у цркву. После пада Србије под Турке 1459. године манастир Градац претворен је први пут у џамију и остао дуже време као џамија. После Пожаревачког мира 1718. године Аустрија је заузела целу Србију до Западне Мораве, па је тада и ова џамија обраћена у цркву. Али после Београдског мира 1739. године Аустријанци напуштају ове крајеве, па је тада опет црква чачанска по други пут претворена у џамију. Доцније за време Карађорђевог устанка 1804 — 1813. године ови крајеви били су ослобођени, па је опет џамија обраћена у цркву. После пропасти Карађорђевог устанка Турци и по трећи пут претварају цркву чачанску у џамију. Да је она тада била џамија сведочи у свом „Путешествију“ Јоаким Вујић, који је путовао по Србији 1826. године, па је тада долазио у Чачак и том приликом улазио у џамију и о тој својој посети пише: „Ово здање јесте доста високо и широко; унутар нисам ништа видео, него на десној страни неке горе видиме басамаче, на којима намештена стоји једна предикалница: доле пак пред ови басамаци лежи једна наопако прострта кожа, доље опет, од ове леже неколико асура, черги и арара прострти, на којима Турци клањају.“

Кнез Милош Обреновић, обратио је последњи пут ову џамију у цркву, извршио рестаурацију и на дан 6. септембра 1834. године ужички епископ Никифор Максимовић, извршио је освећење. Ово се види из једног записа на једном старом требнику цркве чачанске. Тај запис гласи: „Знатисја којего года обновљена бист црква велика у Чачку, прежда бившаја храм Пресвјатија Богородици, ниње же обновљена бист 1834. года и месеца септем. 6 ти ден. Освјашчена от Преосвјашченанаго епископа ужичког Никифора,

посвјашчена храм Вознесенију Господњу, а виноградни до-
бро родиша и вино весма красно бист, јакоже во сем годје.
Ова књига јест више реченија цркве чачанскија. Јеремонах
Василије Поповић, протосинђел.“ Од тада је ова црква слу-
жила као катедрална црква епископа жичких. У најновије
време она је два пута рестаурирана, и то 1929. и 1961. годи-
не. Али су на њој и до данас сачувани на зидовима испод
кубета унутар цркве маварски лукови као остаци некада-
шње џамије. Из доба обнове цркве од 1834. године сачуван
је иконостас који је и данас у цркви, чије је иконе радио
Живко Павловић — Пожаревљанин.

Изузетна су збивања са црквом чачанском кроз исто-
рију. Она је делила судбину народа. Када је народ био сло-
бодан, она је онда била црква, а када је народ губио слобо-
ду, онда је она претварана у џамију. Она нам о свему томе
много говори. Зато она и заслужује велику пажњу од свих
нас“.

Као свештеник у Чачку, отац Миливоје је ревностно и
вредно проповедао реч Божју, исповедао, причешћивао,
читао требе и молитве. Помажући обнову манастира Јова-
ња, добио је протојерејски чин од патријарха српског Гер-
мана, администратора жичког. О својој супрузи је писао:
“Попадија Мица била ми је добра помоћница, према паро-
хијанима је врло љубазна и предусретљива. Сваког лепо
прими у кућу и послужи га по српском обичају. Комшија-
ма је увек на услузи да им покаже како се спремају разни
колачи, торте и јела и друге потребе у домаћинству. Кућа
блиста од чистоће. Децу воли и своју и другу па их са лепим
речима и тепањем привлачи себи“. Редовно је држао везу са
овчарско – кабларским манастирима. Две школске године,

1961/ 1962 и 1963/1964, био је предавач у Монашкој школи при манастиру Преображењу.

А 2. децембра 1979. године владика жички Стефан одликовао га је, на Светој Архијерејској Литургији у чачанском храму, правом ношења напрсног крста, „за ванредне заслуге у свештенопастирској служби“. Захваљујући свом епископу, протојереј – ставрофор Миливоје Маричић је рекао: “Носити крст јавно на грудима добијен за заслуге од Цркве велика је част. То је света част, као што је и крст свети. После распећа на крсту, Господ Исус Христос узнео се на небо, али се тада уселио и у људе. И носити крст значи имати Господа Исуса Христа у свом животу. Сваки добар и искрен крстоносац у истини је и богоносац. По крсту на грудима види се ко је тај човек и чији је он. Тај човек је човек Христов. Крст о томе говори јасније од сваке речи изговорене из уста људи. Крст говори да је тако или треба да буде тако. Добро је крст носити и са њим се поносити. Поклањам се крсту и Господу Христу“.

НА ПУТОВАЊИМА

Отац Миливоје је био велики путник. Пре свега, путник – поклоник. Године 1965, у Великом посту, са монахињама из овчарско – кабларских манастира, из Стјеника и Љубостиње, кренуо је у Свету Земљу и Јерусалим. Било је шест свештеника, једанаест монахиња и богомољци из Бачке и Баната. Њих тридесет шесторо путовало је аутобусом осам хиљада километара кроз Бугарску, Турску, Либију, Сирију и Јордан до Свете Земље.

Ево шта је прота, између осталог, писао о том путовању: “Пошто се већина Господњих и Богородичних празника, празници светога Јована и празник Светога Архађакона Стевана, о којима је реч у овој књизи, заснивају на догађајима који су се дешавали у Јерусалиму, то сам нашао за потребно да уместо поговора кажем нешто о Јерусалиму, онако како сам га видео и доживео у марту месецу 1965. године кад сам га посетио са групом поклоника и у њему се задржао три дана и четири ноћи. У том времену посетили смо у њему света места која се помињу у Светом писму и учинили посету Витлејему, Јерихону, реци Јордану и Мртвом мору.

Голгота се данас налази у самом граду Јерусалиму испод узвишице слично положају Вазнесењске цркве у Београду. Ту се налази велика црква која се зове „црква на Голготи“. Кроз засвођену улицу, у којој су многобројне продавнице, долазимо цркви на Голготи. Пошто смо прошли кроз малу капију и прешли поплочани простор, улазимо у цркву кроз широки улаз украшен стубовима. У близини улаза унутра у цркви стоји камена плоча величине и облика гроба уздигнута око 25 сантиметара од пода цркве и она се зове „плоча помазања“. На њој је помазано и у платно увијано пречисто тело Исусово пред погреб када су га Јосиф и Никодим скинули са крста. Изнад плоче висе седам великих сребрних кандила, а код главе и ногу су стубови. Цвеће и други предмети украшавају плочу и дају леп изглед. После метанија и целивања плоче, улазимо лево у једну округлу и велику по пространству и висини просторију са огромном куполом. У средини те просторије налази се црквица и у њој је свети Гроб, због чега се и цела ова велика просторија зове црква Гроба Господњег. Улазимо у црквицу у којој се

налази мали мермерни стуб на коме је плоча. На тој плочи налази се један део од оног камена који је анђеоло одвалио и скинуо са гроба у недељу рано, у освитак дана, на коме су жене Мироносице виделе једног а потом у другом моменту и два анђела после васкрсења Господа Исуса Христа. Када се служи у цркви Гроба Господњег, та плоча служи за свети Престо. Из тог одељења црквице улази се кроз ниска врата у друго одељење као у олтар. У том одељењу је свети Гроб над којим стоји мермерна плоча. Изнад гроба су сребрна и златна кандила која се никад не гасе. Цвеће и предмети које поклоници спуштају на Гроб прекривају плочу. Једно свештено лице увек стоји код Гроба и води рачуна о свему. Код светог Гроба улазимо по три или четири, метанишемо, целивамо свети Гроб и после краћег задржавања и молитве полако излазимо да бисмо и другима направили место. Када се служи у цркви Гроба Господњег, онда се на Гробу проскомидише. Присутни народ тада стоји у великој цркви Гроба Господњег.

Из велике цркве Гроба Господњег улази се у монументалну цркву Васкрсења Господњег, која се налази источно од светог Гроба под истим кровом. Она нас задивљује, препорађа и духовно уздиже. У овој цркви служили смо Свету литургију и нас шесторица свештеника из Југославије у суботу на дан светог Бенедикта. Служили смо са патријархом Банедиктом, са девет митрополита, два епископа и са нама скупа тридесет и два свештеника и једанаест ђакона. Певао је хор богослова којих је било две стотине на броју. Ми смо се тада осећали као да смо на небу а не на земљи. Тај дан био је имендан и рођендан патријарха Бенедикта па је поводом тога одржана свечаност на коју су дошли митрополити из унутрашности. И ми смо имали част да на овој свечаности

будемо саслужашчи на светој литургији. Сутрадан, у недељу, присуствовали смо служби Божјој на светом Гробу и одношењу часног коста око цркве, јер је била крстопокло-на недеља. Патријарх Бенедикт носио је крст византијског цара Јована Палеолога. Из олтара цркве Васкрсења Господњег десно воде степенице као на спрат у цркву на Голготи. У ову цркву може се ући степеницама и са друге стране. Ово је једна црква а два олтара: православни и римокатолички. На иконостасу православног олтара у средини је велико Распеће, а са једне и друге стране су иконе Мајке Божје и светог Јована Богослова, љубљеног ученика Спаситељевог, онако како је и било на Голготи приликом распећа. „А Исус видевши Матер и ученика кога љубљаше где стоје рече Матери својој: жено, ето ти сина. Потом рече ученику: ето ти Матере. И од оног часа узео је ученик себи“. (Јов. 19, 26-27). Пред олтаром је дубок отвор опточан средром где је био забоден крст - онда када је било Распеће. Изнад овог отвора је плоча од камена која служи за свети Престо. Сагињемо се главом испод плоче, стављамо руку у отвор и љубимо то место. Оквири свих икона, чираци, кандила, полијелеји и мозаик на зидовима од злата су. Доле око цркве Васкрсења је засвођено предворје око цркве. И када се креће литија око цркве, она иде кроз ово предворје које је саставни део цркве и под истим кровом. Са десне стране предворја када се обилази око цркве са литијом, или се иде без литије у истом правцу, у зиду су места као капелице једна до друге које обележавају она места и догађаје из времена страдања и васкрсења Господњег. У једној од ових капелица налази се стена на којој се види пукотина. Ова пукотина је од онда када: „Исус испусти душу и земља се потресе и камење се распаде, гробови се отворише, и усташе многа тела светих

који су помрли“ (Мат. 27, 51-52). Друга капелица показује трнов венац. Трећа показује ругање Христу. Четврта показује ексере којима је Христос био прикован на крсту. Једна од тих капелица показује где је била глава Адамова.

Са леве стране цркве Васкрсења Господњег из предворја силази се степеницама доле дубоко у земљу које воде у цркву која је посвећена царици Јелени, мајци цара Константина. Из олтара те цркве види се кроз један отвор место где је царица Јелена пронашла крст на коме је Господ Исус Христос био разапет на Голготи и ту је храм часног крста. У њему се чува делић часног крста у витрини и ми смо га целивали.

Са десне стране црквице Гроба Гооподњег налази се римокатоличка црква на месту где се васкрсли Господ јавио женама Мироносицама у врту при повратку од Гроба. На зиду те цркве велика фреска износи тај догађај. На западној страни црквице Гроба Господњег, Копти имају свој олтар који је призидан уз црквицу. Преко пута ње у зиду велике цркве налази се друга црква Сираца у којој су гробови Јосифа и Никодима. Још су ту под истим кровом и цркве Јермена и Етиопљана. Много цркава, капела, предворја и других просторија налазе се под истим кровом и заузимају велики простор. Једне су цркве у земљи, друге на земљи а треће на спрату те изгледа као троспратна црква. Прву цркву на Голготи подигла су цар Константин и царица Јелена. Кроз дуге векове она је мењала облик дозиђивањем. Садашњи облик њен је из једанаестог века од доба крсташа. Недељом и празницима служи се у више цркава на разним језицима хришћанских народа. Сваког дана цркве посећују многобројни ходочасници из свих крајева

света, па се чују и разни језици. Ето, таква је Голгота данас, после близу две хиљаде година, на којој је по свом промислу, из љубави према људима, Господ Исус Христос страдао као човек а васкрсао као Бог „нас ради и нашега ради спасенија“. Од Голготе удаљена неколико стотина метара је судница Ане и Кајафе у којој је суђено Христу, а потом ту изречена и пресуда о распећу. Ту су се војници ругали Христу и ставили Му трнов венац на главу. Та судница је зграда која се пружа у дужину има и спрат. Више улаза пише „Преториј“. У земљи, као сутерен, испод ове зграде, оно што је сигурно првобитно сачувано до данас јесте затвор где су затварани кривци којима је суђено. Када се спустимо доле низ степенице, тада уђемо у простор који је као пећина у природној стени. Изнад једне посебне ћелије, која је величине само за једног човека пише: Исус Христос. Изнад друге ћелије пише: Варава. Ово нас одводи мислима у доба суђења Христу. Изнад ове пећине у самој згради су три цркве, на местима где су биле суднице Ане и Кајафе. Представник римске власти Пилат, чија је судница била на другом месту, није нашао Христу никакве кривице, па је пред народом опрао руке и рекао: „Ја никакве кривице не налазим на Њему“ (Јов. 18, 38). Једна црква је на месту где је изречена пресуда. То показују и фреске на зиду. Друга црква је на месту где је Христу стављен трнов венац на главу. У кубету те цркве је фреска великог трновог венца који заузима цео простор кубета. Трећа црква је на месту одакле је Христос понео крст на Голготу.

Одатле и ми полазимо на Голготу истим путем. Путујући са леве стране видимо рељеф исклесан у камену на зиду, који показује да је на том месту било прво падање Христо-

во под крстом. Мало даље напред исто тако рељеф у камени показује друго падање Христово под крстом. Означена су тако и друга падања и на крају прилази Симон Киринајац, прихвата крст и носи га на Голготу. Одатле скрећемо десно и пењемо се горе уз засвођену „улицу уздаха“ у којој нема продавница, већ се чува као успомена на пут којим је Господ ишао на Голготу на страдање али и на васкрсење. Прилаз цркви води кроз засвођену улицу у којој су продавнице. Тако и ми долазимо цркви на Голготи о којој је било речи. Јерусалим лежи на бреговитом земљишту. Када му се прилази путем који долази од Јордана са источне стране, види се његов источни део на брегу који се пружа од севера ка југу. Високи торњевци цркава и једна џамија надвисују равне кровове кућа. Цео стари Јерусалим опасан је високим зидом и у град се улази кроз капије одређене за то. Доле испод зида је поток Кедрон на коме је мост преко кога пут води у град. Поток Кедрон помиње се у Светом писму: „И рекавши ово Исус изиђе с ученицима својијем преко потока Кедрона где беше врт, у који уђе Он и ученици Његови“ (Јов. 18, 1). Ту код моста пре него што се пређе преко њега, са десне (горње стране када се долази са истока) стоји црква у коју се улази низ степенице којих има око педесет. То је црква Мајке Божје где је била сахрањена. Са десне стране у цркви пре него што се сиђе на главни под, стоје гробови: Светог Аћима и Ане, родитеља Пресвете Богородице, а са леве стране је гроб праведног Јосифа. Доле у цркви је гроб Мајке Божје окићен цвећем и другим украсима.

Одмах десно од цркве, преко пута који води на Јелеонску гору налази се Гетсимански врт, познат од оне вечери када је у њему Господ Исус Христос ухваћен на молитви и одведен на суђење Свето писмо вели: „И дођоше у село

које се зове Гетоиманија и рече ученицима својијем: седите овде док ја одем да се помолим Богу“ (Марко 14, 32).

Гетсимански врт и данас се чува и негује. Једна стаза и зеленило красе га. У њему се чувају и одржавају и данас неколико великих и старих маслина из оног доба када је ту Господ Исус Христос долазио пред страдање. Једно стабло маслине наслоњено је на подупирач који је озидан од цигле, да би се што дуже могао одржати. У врту је и црква која се зове „храм нација“ у њој се чува камена плоча на којој се Господ молио. Мозаик на зиду цркве износи све моменте из оне чудесне и језовите ноћи. Више Гетсиманског врта је Маслинова гора која се помиње у Светом писму: „И изашавши отиде по обичају на Гору маслинску; а за Њим отидоше ученици Његови“ (Лука 22, 39) Ту је сада велики и леп руски манастир, који је посвећен Марији Магдалени. У њему смо били на бденију. Овај манастир има пет кубета и капија је познате московске цркве из петнаестог века. Више Маслинове горе је Јелеонска гора која се протеже до врха брега. Са ње се Господ Исус Христос после васкрсења четрдесетог дана вазнео на небо пред својим ученицима. (Дела Ап. 1, 9-12). И на Јелеонској гори је руски женски манастир. Овај манастир и онај на Маслиновој гори имају око сто монахиња и под једном су управом. У манастиру на Јелеонској гори чува се место где је била глава светога Јована Крститеља. Високи торањ овог манастира доминира Јерусалимом и целом околином, а далеко на источној страни виде се: река Јордан, Мртво море и Моавске планине.

Са Јелеонске горе види се на јужној страни Јерусалима брдо Сион које цар Давид опева у псалмима. Тамо су гробо-

ви Давида и Соломона. Мало ниже на месту „Омарове цамије“ био је храм у који је Спаситељ долазио, а она „Златна врата“ на градском зиду кроз која је Он ушао у Јерусалим заидана су. Тамо је Спаситељ одржао „Тајну вечеру“, а у дан Педесетнице апостоли су били сакупљени када им се јави Дух Свети у виду огњених језика. Тамо је био дом светог Јована Богослова, у коме је, после распећа њеног сина, живела и умрла Пресвета Богородица. Тамо изван града је село у коме је рођен свети Јован Крститељ. У њему је света Дјева долазила у походе својој рођаци Јелисавети (Лука 1, 39-40).

Силазимо са Јелеонске горе и долазимо до потока Кедрона одакле смо и изашли горе. Када се пређе мост, одмах лево испод пута је место где је страдао свети Архиђакон Стефан. Ту је црква њему посвећена у којој је и његов гроб. Испод цркве мало ниже стоји округла пирамида која обележава гроб Авесалома, сина Давидова.

Сви смо са нестрпљењем очекивали да одемо до Витлејема да бисмо видели место Спаситељевог рођења. Сутрадан очекивање наше испунило се и ми смо отишли у Витлејем, који се налази око 15 километара јужно од Јерусалима. Наше путовање било је врло пријатно и лепо, јер је пут пролазио кроз лепе и таласасте пределе. И када смо угледали Витлејем, разлегла се песма у нашем аутобусу из двадесет грла: „Рождество Твоје, Христe Боже наш“

Пред улазак у Витлејем са десне стране пута стоји једна капелица, а то је гроб Рахиље, жене Јаковљеве и мајке Јосифове и Венијаминове. Ту је Рахиља родила Венијамина и после порођаја умрла (1. Мај. 35, 16-20). Витлејем је леп градић, налази се на једној висоравни. У њему је црква коју

су подигли цар Константин и царица Јелена. По свом пространству и висини задивљује нас. Има четрдесет високих стубова који су распоређани у четири реда по десет у једном реду. Ту су три цркве и три олтара под једним кровом. Централна црква посвећена је Рождеству Господњем, десна светом оцу Николају, а лева светом великомученику Георгију. Пећина у којој се родио Богомладенац Христос, налази се под олтаром цркве Рождества Господњег. Сишли смо доле низ степенице и видели место рођења Спаситељевог. И сада у пећини разлегла се песма из двадесет грла: „Рождество Твоје, Христe Боже“. Метанија и целивање давали су израз нашем осећању и задовољству. Све је у њој осветљено и украшено: место где се догодило рођење и место где су биле јасле. Звезда на небу, три мудраца, пастири и песма ангела: „Слава на висини Богу и на земљи мир, међу људима добра воља“ богатели су наше мисли и испуњавали наша срца док смо разгледали пећину. Пред црквом на пространом поплочаном простору много је аутомобила који стоје, долазе или одлазе. Кажу да је свакога дана тако због многобројних посетилаца. О Витлејаму говори Свето писмо. Ту смо видели и костурницу деце коју је поубијао цар Ирод тражећи да убије младенца Христа.

Наредног дана пошли смо до Јордана, на место где је крштен Господ Исус Христос од светог пророка Јована. Река Јордан је на источној страни Јерусалима удаљена 40 километара. Идући тамо, на трећем километру од Јерусалима, пролазимо кроз село Витанију. Ту је Господ васкрсао Лазара (...)

Идући од Јерихона на левој страни види се пустиња у којој је Господ Исус Христос после крштења провео четр-

десет дана у посту и био кушан од ђавола пред своју велику Божанску проповед. А преко Јордана види се пустиња у којој је живео свети Јован Крститељ. Тамо далеко преко ње виде се Моавске планине. Долазимо на реку Јордан на место на коме је свети Јован крстио Господа Исуса Христа (Марко 1, 10-11). Освећење водице извршили смо на реци Јордану у великом и широком чамцу који стоји у реци привезан уз обалу. У чамац се силази степеницама које су ту направљене зато што је површина воде нижа од површине обале. Ту смо се дуже задржали и разгледали цркву светог Јована која је у близини реке. По повратку свратили смо се на Мртво море које нам је познато по Содому и Гомору, а потом натраг у Јерусалим.

За време нашег задржавања у Јерусалиму посетили смо и Његово блаженство Патријарха Бенедикта у згради Патријаршије, где смо баш лепо примљени и послужени. У току разговора Патријарх нам је рекао: „Ја преко вас поздрављам Српску православну цркву као сјајну звезду на православном небу која чува чистоту православне вере“.

Године 1969, са свештеником Слободаном Николићем прота Маричић био је у Светој Гори. О томе је писао: „Света Гора Атонска налази се на Халкидичком полуострву на источној страни Грчке удаљеном око 200 километара од Солуна и протеже се у Јегејско море у дужину до 70 километара и у ширину до 15 километара. Земљиште Свете Горе је већином брдовито, каменито и неплодно, али има и плодних места где су баште и виногради. У висовима су голе стене или шуме. Предели који су ближе мору обрастали су ситним растињем и жбуњем. У Кареји, средишту Свете

Горе, постоје читаве шумице ораховог и лесковог дрвећа које доноси род. На крајњем делу полуострва уздиже се преко две хиљаде метара надморске висине стреласто брдо Атос или Атон по коме се тако назива и Света Гора Атонска. Извора добре пијаће воде има доста, такође и бистрих поточића који теку и жуборе низа страну између светогорских падина и кршевитих страна. Клима је добра. Планински ваздух помешан са морским струјама освежава на великим летњим жегам. Пuteви су рђави — средњевековни — који служе за пешаке или за мазге за ношење терета или за јахање. Неки су поплочани старинском калдрмом и тако служе стотинама година. Само од Дафне — јужног пристаништа направљен је аутобуски пут који води преко Кареје до северног пристаништа код манастира Ивера. Овим путем саобраћа аутобус и камион.

У Светој Гори нема села ни градова. Нема ларме ни буке од саобраћаја. Нема стада ни чобана нити женског света. Тамо су само манастири, ћелије и монаси увучени у мир, да би кроз молитву и Богу угодан живот стекли спасење својој души.

Многи посетиоци и туристи из свих крајева Европе, који добију пасош, посећују Свету Гору и њене манастире. Монаси сваког лепо приме и дају објашњење о манастирима и њиховим историјским и црквеним вредностима, које се у манастирима чувају хиљаду година. Атос је познат још из прехришћанског доба. Ту је било многобожачко насеље са киповима. Предање вели да је Пресвета Богородица после васкрсења Христовог пошла бродом на острво Крит у посету епископу Лазару. Овог Лазара је Господ Исус Хри-

стос васкрсао из гроба па се по њему и празник зове Лазарева субота. Али морски таласи, по промислу Божјем, довели су њен брод до Атоса. Ту се искрцала и била дочекана од становништва. Тада су многобожачки кипови попадали, пошто су се зли дуси у њима побунили. Од тада је ово полуострво припало Пресветој Богородици под покровитељство и заштиту. Становништво је прешло у хришћанство које се ту све више и више ширило и утврђивало. У 10. веку свети Атанасије велики испосник и молитвеник, први је подигао манастир Лавру, организовао монаштво и написао монашка правила по угледу на велике монахе из првих векова хришћанства. Од тада се монаштво још више умножавало, манастири подизани по целом полуострву које се прозвало Света Гора, а Пресветој Богородици својој заштитници увек су упућиване молитве и захвалност.

Византијски цареви помагали су монасима и зидали манастире. Цар Василије Први Македонац у десетом веку дао је Светој Гори самосталност коју и данас има Света Гора. Од тада је она била на великом гласу у свом хришћанском свету. Тамо су ишли цареви, краљеви, кнежеви, патријарси, епископи и многи други људи богати и сиромашни, примали монашке завете и проводили у манастирима богоугодан живот. У српској историји познати су Свети Сава и његов отац Стефан Немања који су примили монашки завет и подигли манастир Хиландар. Па доцније многи Срби одлазили су у Свету Гору, примали монашке завете и постајали становници Хиландара и других манастира у Светој Гори. То су чинили и Руси, Бугари, Румуни, Грузијанци, а највише Грци, јер се у њиховој држави и налази Света Гора. Тако је Света Гора постала свеопшта светиња свих православ-

них народа и тврђава православља кроз хиљаду година и чинила велики утицај на све православне народе.

Света Гора са својим манастирима јесте велика ризница материјалног и духовног блага. Она је центар и расадник уметности, духовне и материјалне културе. Њени манастири са кубетима, звоницима, кулама и вишеспратним конацима изгледају као градови, као царски дворови, као скупочени замкови поред мора или у шумама полуострва. Сви су живописани и украшени лепим уметничким иконостасима, иконама, чирацима, кандилима, позлаћеним полијелејима, мермерним стубовима и мозаичким подовима. Многе иконе, нарочито иконе Пресвете Богородице чувају се у тешким позлаћеним рамовима. Сви манастири у својим портама и у вишеспратним конацима имају више цркава. Манастир Пантелејмон има 17 цркава. Манастир Хиландар 12, манастир Лавра 18 итд. У главној цркви чувају се свете мошти којих у Светој Гори има хиљадама. Мошти се чувају у сребреним ковчежићима обично у олтару. Број књига у њиховим библиотекама износи на милионе. У њима су многобројне повеље византијских, српских и руских царева и патријараха. Много има и старих рукописних књига и много других предмета и ствари од историјске и уметничке вредности.

Духовно благо Свете Горе јесу њени монаси који су напустили свет и овосветски живот и уживање. Они су послушали Господа Исуса Христа, узели крст свој и пошли за Њим (Марко 8,34). Пошли драговољно по вери својој, да би достигли високи степен духовног уздигнућа и спасења своје душе у вечном духовном царству Господа Исуса Хри-

ста. Они живе и Богу се моле у манастирима или у ћелијама ван манастира. Има их који живе у пећинама и пештерама као што су живели монаси у првим вековима Хришћанства. Ћелије су куће са два-три одељења, са црквицом, где живе по један или два монаха, а највише по три. Они се сами старају за храну и одело. Живе скромно и стално су на молитви. Света Гора дала је Православној Цркви стотину светитеља који су као монаси живели и подвизавали се у светогороким манастирима или ћелијама. Њихова имена помињу се у канону који се чита на богослужењима у Светој Гори. У канону се помињу и имена светитеља који су живели и Богу се молили у пустињи и пештерама Атонским, имена њихова су: Петар Атонски, свети Теофил Мироточиви, свети Никифор пустињак, свети Нектарије Карејски, свети Леонтије Нови, свети Максим Капсаколивски, свети Јаков, свети Нифонт, свети Никодим, свети Нил Мироточиви, свети Пахомије, свети Роман, свети Теофан, свети Акакије, свети Теолипт и многи друти знани и незнани.

Некада је у Светој Гори било 600 манастира и 6000 монаха. Данас има око 2000 монаха и 500 олтара рачунајући и олтаре у црквицама по ћелијама. И данас је Света Гора пуна манастира, цркава и црквица са ћелијама, али су главнији двадесет великих манастира и дванаест њихових скитова. Скитови су манастири који припадају другим манастирима. Руски скитови св. Андрије и св. Пророка Илије су монументални манастири које нарочито треба поменути и нагласити.

Од ових двадесет манастира великих седамнаест су грчки. Зограф је бугарски, Свети Пантелејмон руски и Хи-

ландар српски. Хиландар је по рангу четврти у Светој Гори и долази после Лавре, Ватопеда и Ивера. Оно што је речено овде о Светој Гори и њеним манастирима само је један мали делић онога што се о Светој Гори може рећи и оно шта Света Гора јесте. Света Гора је украс Православља, Православље је украс Хришћанства, Хришћанство је украс света и његова потреба на земљи и на небу. Тим путем прилази се Богу и постиже вечно спасење. Преподобни и богоносни оци Атонски, молите Бога за нас“.

Од 1965. до 1978. отац Миливоје био је на дванаест путовања: био је у Јерусалиму, Грчкој, Италији, Светој Гори, Русији, Мађарској, Шпанији, Аустрији, Лихтенштајну, Швајцарској, Француској, Енглеској, Белгији, Западној Немачкој.

О СЕБИ

Прота Маричић је о себи писао: “Мој живот провео сам лепо и у задовољству. Био сам увек оптимиста. У данима када сам имао непријатности и потешкоћа оптимизам ме је и тада пратио . Осетио сам прст Божји нада мном који ме пратио, помагао и чувао ме: у младости, у школи, у подизању цркве у Јелендолу и подизању и обнављању манастира у Овчару и Каблару. На свему овом благодарим Господу Богу. Благодарим Господу Богу још и на томе што ме је сачувао целог мог живота у постојаној вери у Бога и хришћанском моралу. Желео бих да неко некад од мојих потомака буде свештеник“.

КАТИХИЗИС ПРОТЕ МИЛИВОЈА

ВЕРА У БОГА

Све што чинимо, по вери чинимо. Ако се крштавамо, по вери се крштавамо; ако се исповедамо, кајемо и причешћујемо то по вери чинимо. Кад се Богу молимо и цркве посећујемо, кад пост одржавамо и добро чинимо, кад доброту у души и срцу негујемо, то по вери чинимо. Кад мир, скромност, побожност и љубав имамо, то нам је дар Божји који смо добили по вери нашој. Вера нас задовољава и храбри. Она нам даје утеху у тузи и наду у мукама и жалостима, а ведрину и весеље у здрављу и радости. Вера је објаснила све тајне живота и света, око којих се људи много заузимају да их реше. Вера је наше духовно око, којим видимо духовни свет. Вера је у нама као сунце које обасјава све мрачне кутке у души и срцу нашем. Вера је наша веза са Богом. Вера је основ хришћанског живота. Крштење је прва света тајна којом постајемо чланови Цркве и ступамо у заједницу са Богом. Али да није вере, не би било ни крштења. „У вери живимо, крећемо се и јесмо“ (Д.А. 17, 28). Свето писмо нас учи и каже: „Ко има веру и крсти се, спасиће се“ (Мар. 16, 16). Свети апостол Павле вели: „Без вере није могуће угодити Богу“ (Јевр. 11, 6). А на другом месту иста апостол каже: „Спасени сте благодаћу кроз веру“ (Еф. 2, 8) Вера нам доноси спасење и живот вечни на оном свету. Чувајмо веру и одржавајмо се у њој. Томе нас учи Господ Исус Христос. То нам проповеда и наша света Црква, а пример нам дају свети апостоли, светитељи, пророци и многобројни мученици за веру, за Христа, за Цркву. Потрудимо се да и наша

вера буде: стална, чврста и непоколебива. Тај пут је најбољи. Он је спасоносан, он је вечан зато што је божански.

Пророци су нашу веру
Видовито предсказали,
Апостоли раширили,
Мученици доказали.

Богоносни оци свети
Веру нашу проверише
И к'о драги камен нама
У аманет оставише.

Да држимо веру часно —
Помозите ви пророци!
Помозите апостоли!
Помозите свети оци.

Веро наша богоносна,
Веро слатка спасоносна —
Ти на земљу Бога сводиш
И на небо нас узводиш!

О ДУХУ СВЕТОМ

Духом Светим били су испуњени старозаветни пророци, па су зато и могли унапред на пет - шест стотина година предсказати долазак Господа Исуса Христа у овај свет; предсказати Његово учење, Његову проповед, Ње-

гова чуда, страдања и васкрсење. Духом Светим били су испуњени ученици Христови, па су зато и могли проширити и утврдити Његову свету Цркву. Када је Господ Исус Христос слао своје ученике на проповед, рекао им је: кад вас буду предавали на судове, не брините се како ћете и шта ћете говорити. Јер Дух Свети у онај час говориће из вас“ (Мат.10,17-20; Лука 12, 11-12). Духом Светим били су испуњени светитељи, па су својим животом и делима од Бога прослављени и стекли вечни блажени живот у духовном царству Христа Спаситеља. Духом Светим били су надахнути преци наши, па су подигли многобројне цркве и манастире, у њима се Богу молили и народ одржавали у вери и побожности. У Цркви је Дух Свети, „Телеса ваша су црква Светог Духа који живи у вама, којег имате од Бога“, вели Свети апостол Павле.

Дух Свети јавио се на крштењу Христовом изнад реке Јордана.

Дух Свети јавио се ученицима Христовим у Јерусалиму, док су били на молитви. Духа Светога добијамо и ми на крштењу, које се врши у име Свете Тројице. Духа Светога призивају свештеници када служе Свету литургију, на којој кроз свето причешће примамо тело и крв Господа Исуса Христа и сједињујемо се са Њим. Дух Свети упућује људе на извршавање заповести Божје науке.

Дух Свети упућује људе да живот свој одржавају у чистоти телесној и светлости духовној. Дух Свети даје живот људима (*и ѱо̅ѿа човек душа жива*) и одржава веру и побожност. Ко у цркву иде и искрено се Богу моли и наду своју полаже у Господа, у њему је Дух Свети. Ко се искрено каје за грехе своје и Бога призива за опроштај, у њему је Дух

Свети. Дух Свети је у сваком човеку који добро мисли, добро говори и добро ради и љубав има према Богу и људима. Нека и нас Дух Свети увек надахне као: пророке, апостоле и светитеље, да у вери будемо чврсти, у истини Божјој непоколебљиви, а на путу Божјем сигурни. Нека Дух Свети, мисли и срца наша увек упућује горе на небо Богу, да бисмо са тог вечног и неисцрпног извора благодати и добра, увек примали духовна блага, потребна за живот и спасење наше.

Бог је добар и милостив, па ће децу своју и створења погледати, благословити и помоћи им, на чему нека Му је слава и хвала, сада и увек и у све векове.

КАКО СЕ ТРЕБА ПРАВИЛНО КРСТИТИ

Три прста десне руке саставимо тако да врхови њихови буду равни. Друга два прста мали и домали савијемо уз длан. Када смо то учинили подигнемо руку горе, ставимо три прста на чело и кажемо: У ИМЕ ОЦА, затим спустимо руку доле и са три прста додирнемо доњу страну груди и кажемо: И СИНА, а потом додирнемо исто тако десно раме и кажемо: И СВЕТОГА, а када пренесемо руку преко груди и додирнемо лево раме кажемо: ДУХА. Када емо све то учинили и изговорили, на крају кажемо: АМИН. Амин значи нека тако буде. Тако се ми крстимо у име СВЕТЕ ТРОЈИЦЕ: ОЦА, СИНА И СВЕТОГА ДУХА.

Значај крстиа којим се крстимо

Када се крстимо, прво подигнемо руку горе, додирнемо чело и тиме указујемо да је Бог Отац горе на небу коме посвећујемо и потчињавамо наш ум. Спуштамо руку доле,

зато што је Бог Исус Христос сишао с неба доле на земљу, донео нам своју свету науку коју треба да ислуњавамо. Када преносимо руку преко груди с десна на лево, тиме казујемо да Свети Дух испуњава небо и земљу, па треба да испуњава и наше груди и срце наше, јер нам то потврђује и Свето писмо код каже: „Телеса ваша су храмови Духа Светога“ (1, Кор. 6, 19). Или да би још јасније било, приликом крштења Христовог јавила се Света Тројица у име које се крстимо. А када се Христос крстио у реци Јордану од светог Јована, „виде небо где се отвори и Дух као голуб сиђе на Њега и глас дође с неба: Ти си Син мој љубазни који је по мојој вољи“ (Марко 1, 10-11). Бог Отац се јавио с неба, Свети Дух сиђе у виду голуба, а Бог Син — Исус Христос крсти се у реци Јордану.

Колику част има човек да ставља крст на себе у име Свете Тројице. Колико је велика светиња крст којим се крстимо! Колико је милостиви Бог према људима те их је уздигао до себе!

Стављајмо на себе крст са великим поштовањем, побожношћу и молитвом. Научимо децу своју да се правилно прекрсте и да знају прави значај светог крста којим се крстимо.

МОЛИТВА

Кад имамо веру у Бога, онда се Богу и молимо. Вера и молитва су нераздвојни и једно без другог не могу. Молитва почива на вери и долази од вере. Молитва су крила вери којима нас она уздиже у висине на разговор са Богом. Зато се каже: „Молитва је побожан разговор душе наше са Богом“. Тај разговор ми обављамо молитвом и тражимо од

Бога помоћ и благослов. Помоћ и благослов Божји, за живот, здравље, срећу и спасење.

Ми се можемо молити Богу у свако доба и дана и ноћи, свугде и на сваком месту. У дому, у њиви, на ливади када радимо и на путу када путујемо. Али је најлепша и најпотпунија заједничка молитва у цркви на светим богослужењима, јер је тамо и Господ Исус Христос са нама, о чему нам је и рекао: „Где су два или три сабрани у име моје, онде сам и ја међу њима“ (Мат. 18,20).

Лепе и садржајне црквене песме и молитве, украс цркве са многобројним ликовима светититеља и присуство људи на благослужењу још више нас привлачи да у цркву долазимо на заједничку молитву. Заједничка молитва јача је од појединачне као што је свака заједница јача од појединаца.

Молитва треба да излази из срца и душе и да је искрена, скрушена, скромна, пристојна и да је прожета надом у Божју помоћ, а не да је горда и хвалисава. О томе нам даје пример Господ Исус Христос у својој причи „О царинику и фарисеју“ који су се молили Богу у цркви: „Фарисеј стаде и мољаше се у себи овако: Боже, хвалим Те што ја нисам као остали људи: хајдуци, неправедници, прељубочинци, или као овај цариник. Постим два пута у недељи, дајем десетак од свега што имам. А цариник издалека стајаше и не шћаше ни очију подигнути на небо, него бијаше прси своје говорећи: Боже, милостив буди мени грешноме. Кажем вам да овај отиде оправдан кући својој, а не онај. Јер сваки који се подиже понизиће се, а сваки који се сам понизи, подигнуће се“ (Лука 18, 9-14). Фарисејева молитва није примљена

јер се молио Богу гордо и хвалисаво, а цариникова молитва примљена је јер је била искрена, скромна и покајничка.

Када се молимо Богу; треба да се молимо и за друге људе, а не само за себе. Таква молитва је Богу најмилија.

Поред примера у причи „О царинику и фарисеју“ каква треба да буде молитва, Господ Исус Христос даје нам најсавршенији образац молитве и вели: „Овако дакле молите се ви:

Оче наш који си на небесима,
нека је свето име Твоје
нека дође царство Твоје,
нека буде воља Твоја,
како на небу, тако и на земљи.
Хлеб наш потребни дај нам данас,
и опрости нам дугове наше
као што и ми опраштамо дужницима
својим,
и не наведи нас у искушење,
но избави нас од зла“ (Мат. 5, 9-13).

Свети апостол Павле пише: „Молите се Богу без престанка“ (Еф. 6, 18), а свети апостол Јаков потврђује и каже: „Непрестана молитва праведнога много може помоћи“ (Јак. 5, 16).

У свим светим тајнама и свим црквеним обредима молитва чини главну улогу. Кроз њу добијамо благодат Божју и одгонимо зле духове. Многи светитељи и молитвеници изгнали су молитвама нечисте духове из људи и лечили болеснике.

Молимо се и ми Богу у свако доба, да нам Бог да: здравље, срећу и спасење. Молимо се Богу за све људе. Молимо се за болеснике, бедне и невољне; за здраве, мале и нејаке. Молимо се Богу за упокојене наше сроднике, пријатеље и познанике, да им Бог да блажен и вечан живот на ономе свету. Бог је милостив, па ће наше молитве услишати, као што је то увек чинио онима који су Му се искрено молили и од Њега помоћ тражили.

Помози нам, благи Христе,
Да нам душе буду чисте
И љубављу загрејане
А истином обасјане.

Знамо да ће обасјани,
Знамо да ће загрејани,
Знамо да ће очишћени
У рај бити уведени.

Помози иама, благи Христе, —
Измичу се наши дани, —
Да би и ми могли бити
У Твој народ убројани.

СРПСКА КРСНА СЛАВА

Ми поштујемо и прослављамо светитеље јер су се они код Бога удостојили највеће части и светитељства. Просла-

вљамо их и молимо да нас заштите пред Престолом Божијим од сваке муке и невоље, сваког искушења и несреће.

У прослављању светитеља Срби су још даље отишли од свих хришћанских народа и узели светитеље за своје домаће покровитеље, за своју крсну славу, јер верују да ће слава донети њиховом дому срећу и благослов Божији.

На дан славе пред иконом светитеља који се слави сија упаљено кандило, а славски колач и жито спремају се и приносе у славу и част светитеља одајући му тиме поштовање и молитвено осећање.

У слави домаћег светитеља учествује и Света православна Црква, јер у име ње свештеник благосиља колач и жито уз изговарање молитве: „Господе Исусе Христе, Боже наш, благослови хљеб и вино ово Духом Твојим Светим“. А потом изговара: „У славу и част светог Оца Николаја (или другог светитеља), приносимо Ти, Господе Боже дарове ове и његовим молитвама прими, Свемилоствиви Боже, жртву ову пред небеским Твојим жртвеником“. После освећења и резања колача свештеник кроз црквену песму узноси молитву и каже: „Молитвама светог оца Николаја (или другог), Милоствиви Боже, очисти нас од многих грехова наших“. Иста се молитва узноси и Пресветој Богородици.

На дан славе домаћини примају и услужују госте по српском обичају, а гости им честитају славу и желе свако добро и срећу. Тако се шири љубав и узајамно поштовање, те човек човеку постаје пријатељ.

Одржимо, браћо и сестре, ово пријатељство и нашу крсну српску славу, коју су славили преци наши од примања хришћанства. Вера и крсна слава чували су српски народ у петвековном ропству. И давали му храброст и утеху.

И нама они дају храброст, утеху и задовољство. Ако тако будемо радили, Бог ће нам помоћи, светитељи ће нас заштити, а слава ће донети благослов дому нашем.

Када Србин славу слави,
Он уз колач свећу стави,
Па прелива колач вином,
И свети га светим чином.

Пред Господом Србин стане,
Па скрушено он уздахне;
Царе вечни, благослови:
Сви су Твоји дари ови.

О ХРИШЋАНСКОМ МОРАЛУ

Оно што је цвет лепих боја и пријатног мириса, то је морал човека, који се постиже применом Божјег учења у животу људи. Морал је највећи степен лепоте и вредности човека и његовог живота уопште. Морал је „подобје Божје у човеку“.

Врлине су оно што је лепо и добро у човеку; оно што краси човека, као што бисер и злато праве неку уметничку вредност. Врлине су важније од злата, јер су оне главно и победоносно оружје за постигнуће високог морала по учењу Божје науке, али је морал скуп свих врлина у животу људи.

Изградити човека у доброту, врлинама и моралу и узвисити га изнад свега и приближити га небу, јесте циљ Божје науке. Зато је Господ Исус Христос, од вечности Бог постао у времену Богочовек, да уздигне човека од пада и спасе од греха.

Грех и ђаво пореметили су мир и хармонију између Бога и човека. Зато се човек стално опире, да се помоћу Божјом та хармонија успостави. Поремећеном хармонијом између Бога и човека, поремећена је хармонија међу људима и народима а љубав ослабила.

По учењу Божје науке о спасењу људи главну улогу чини љубав Бога према човеку, о чему нам говори Божја наука речима: „Богу омиље свет да је и Сина свог Једнородног дао да ни један који Га верује не погине него да има живот вечни.“

Оно што је Сунце у васиони то је Господ Исус Христос за свет. Сунце даје светлост и топлоту да биље расте и да се живот одржава на земљи. Господ Исус Христос својом светлошћу, јер је Он „светлост света“ (Јов. 8,12), отвара духовне очи људима да Га виде, приме и познају, када му се моле и признају Га, а својом љубављу, „Јер је Бог љубав“, (1. Јов. 4,8), загрејава срца наша, да Га волимо, да Му се молимо и клањамо, да нас погледа, да нам грехе опрости и да нам помогне у свим данима живота нашег.

СВЕТОСТ И МОРАЛ

Као што је морал цвет Божје науке, тако је и светитељство цвет морала.

Ако човек постигне својим чистим и у свему примерним животом, и богоугодним делима велике заслуге и високи морал, по учењу Божје науке, ради свог спасења и спасења других људи, онда по учењу Цркве постаје праведник и стиче високо звање Светитеља, што долази као плод и цвет високог морала.

Циљ и смисао Божје науке јесте да се људи што више уподобе Богу; да се што више приближе Богу; да се што више уздигну и усаврше, чему нас упућује Господ Исус речима: „Будите савршени као што је савршен Отац ваш небески“ (Мат.5,48). Светитељи су то савршенство постигли најбоље и најпотпуније.

Апостоли Христови први су сведоци о Христу, Његовом животу, проповеди и учењу. Сведоци: о Његовим чудесима, страдању, васкрсењу и вазнесењу. Они су живели и проповедали онако како их је Господ Исус Христос учио. И светитељи нам о томе пружају сведочанство кроз векове, јер су продужили дела апостолска и имали веру апостолску. По својим делима и мисији многи светитељи су равни апостолима, па се у богослужбеним и другим књигама називају равноапостолним.

Свети апостол Павле каже: „Ја више не живим, него у мени живи Христос“ (Гал.2,20). И у светитељима живи Христос, јер су живели и радили као и свети апостоли по учењу Божје науке и сав свој живот посветили Господу Исусу Христу. Велики испосници и молитвеници у пустињама сав свој живот посветили су Богу. Душом и срцем живели су на небу, а телом на земљи, па су многи тако и живот свој земаљски скончали или су га мученички завршили за веру и Христа. Зато су од Бога уздигнути, награђени и просла-

вљени толико и тако да је и Бог диван у њима. „Диван је Бог у светима својим“ (Пс.68,35), вели Свето писмо.

Њиховим именима исписана је историја Хришћанске цркве. У њихову славу и част подигнути су многобројни храмови у свету. Њиховим ликовима украшени су многобројни храмови у свету. Њиховим именима, делима, молитвама, вером и преданошћу Богу испуњени су описима дванаест минеја у години за сваки месец, из којих се читају канони и певају песме на вечерњи, јутерњи и светој литургији.

Срби су многе светитеље узели за своје домаће заштитнике и своју крсну славу. На дан славе, у дому домаћина, пред иконом светитеља на зиду у соби светли упаљено кандило и уз молитву, славско жито и колач призива се у помоћ Светац за благослов дома и за живот и здравље свих укућана, јер су светитељи наши заштитници и молитвеници пред Богом. Они нам осветљавају дом и уносе радост у душе и срца наша и доносе радост малој деци. Свети Григорије Богослов каже: „Сећање и спомињање светих људи доноси велику корист за врлину и освећење душама нашим“.¹

У Житијима светих за март, на једном месту пише: „Као што је Бог, једном створивши свет из ничега, створио Сунце и остале звезде да обасјавају видљиви свет и наша људска тела, тако Он непрестано обасјава душе наше дајући нам друге светилнике - светитеље своје као светилнике који просветљују нашег унутрашњег човека. Јер ма колико ђаво изналазио средства и начине да људе заводи у зло, још више показује и даје нама људима живе светитеље своје,

¹ Јустин Поповић, Житија светих за јули стр. 224 – 1975. г.

који побеђују лаж и зло ђавоље и прогоне таму греховну светлошћу светости своје и благодатних врлина својих“.²

На другом месту у Житијама светих за јануар пише: „Житија и прослављања светих личи на светлост звезда. Јер као што су звезде постављене на небу да осветљавају поднебесје, те их виде Индијанци и не скривају се ни од Скита, озаравају земљу, осветљују мора, и морепловци се управљају према њима, а због безбројности њихове не знамо им имена, али се дивимо светлој лепоти њиховој, - тако и светлост светих иако су њихове мошти затворене у њиховим гробовима, но силе њихове у поднебесју нису ограничене границама земље, ми се дивимо њиховом житију и чудимо њиховој слави којом их Бог прослави“.³ У стихири свих светих на вечерњи пише: „Јакоже звјезди свјатија озарјајушче нас, со дерзновенијем мољатсја о душах наших“.

Светитељство је највећа вредност коју човек може стећи у свом животу. Оно је и највећа вредност човековог живота — вечна вредност. Светитељ је жива остварена реч Божје науке. Господ Исус Христос приближио је небо Земљи својим доласком у свет, светитељи су приближили Земљу небу својим светитељством. Божанска светлост сија нам са неба, светлост светитеља сија на Земљи и са земље. Дух у човеку који је од Бога, сјединио се са Богом, да тако заједно остану кроз вечност. Ту су Бог и човек најближи један другом. Колика љубав Бога према човеку и колика љубав човека према Богу. „Да сви једно буду, као Ти Оче, што си у мени и ја у Теби; да и они у нама једно буду” (Јов. 17,21).

² Јустин Поповић, Житија светих за март стр. 336 – 1975. г.

³ Јустин Поповић, Житија светих за јануар стр. 752 – 1975. г.

То су нам светитељи показали и доказали својим светим животом.

Црква прославља Бога и светитеље и узноси им молитве на светим богослужењима, речима свештеника:

„Молитвама светих Отаца наших, Господе Исусе Христе Боже наш, помилуј нас“.

ГРЕХ

Извршавање Божјих заповести записаних у Божјој науци Светом писму јесте врлина. Кршење и преступање Божјих заповести јесте грех. Врлина нас уздиже и Богу приближује. Грех нас понижава и од Бога удаљује. Врлина нас пред Богом и људима чини добрим, светим и чистим. Грех нас пред Богом и људима чини рђавим, мрачним и нечистим.

Човек украшен врлинама има светло лице, ведар поглед и мирну савест, а у срцу и души задовољство. Човек грешан има на души нешто што га тишти и подсећа на оно што не ваља у њему, а то је грех и немирна савест. Али има људи који су толико огрезли у грехе, да им је и савест спаљена и грех им постаје сладак.

Ако чујемо за човека да није добар и да не ваља, због чега такви гласови круже о њему, ако не због греха његовог. Никада се за човека неће казати да није добар и да не ваља ако је пун врлина које га красе. Да ли ће човек поседовати врлине или грехе то зависи од њега самог. Зависи од његовог труда да буде узвишен човек, или од његове немарности и кршења заповести Божје науке, да чини грехе и постане роб греху.

Најубитачније и најгоре је за човека када постане роб греху. Грех је опасан и убитачан и за душу и тело човека. Сатана је узрочник греха, али човек му помаже и тако постаје његов сарадник.

Грех се у човеку рађа изазван ђаволом и полако се развија и шири. Прво се јави грешна мисао, затим грешна жеља и најзад грешно дело. Ако човек брзо и енергично не одбаци грешне мисли и жеље, оне се све више појављују и шире и доцније их је теже савладати и оне лако прелазе на извршење грешних дела. Не треба се занимати грешним мислима, већ их треба прелазити и одстрањивати dobrим мислима.

Првородним грехом наших праотаца Адама и Еве, разум човеков је помрачен, а срце отворило и постало неосетљиво. Чињењем греха човеков разум се још више помрачује, а срце - осећање постаје још неосетљивије.

Бог је створио човека добрим и праведним. Човек је себе, по слободној вољи, учинио грешним. Бог није дао грех човеку, већ га је човек, по својој слободној вољи, учинио и стално чини. Грех није у природи човековог бића онаквог каквог га је Бог створио. Он је дошао у човека доцније, накнадно. Зато се човек и буни против греха. Шта ће улез у телу које је „храм Духа Светог“? Зато свети апостол Павле и каже „Јер добро што хоћу не чиним, него зло што нећу оно чиним. А кад чиним оно што нећу, већ ја то не чиним грех који живи у мени“ (Рим. 7,19-20). Из овога се види да у човеку има нешто што није његово па се труди да то избаци из себе и очисти се. Отуда и пут покајања и исповести. Па је и Црква ради тога установила свету тајну исповести - покајања

Многи су греси које људи чине: псовком, својим по-ступцима и рђавим делима према Цркви и њеној мисији према хришћанским светињама и према самом себи. Грехова има много који се чине на разне начине и стоје насупрот хришћанским врлинама и одводе у место „где ће бити плач и шкргут зуба“. Овде ће бити речи о дванаест главних грехова, а то су: псовање и ружење имена Божјег, неморал и разврат, гордост, неумереност у јелу и пићу - прождрљивост, завист, гњев – јарост, среброљубље, крађа, убиство, самоубиство, абортус — побачај и лењост.

ПСОВАЊЕ И РУЖЕЊЕ ИМЕНА БОЖЈЕГ

Свака псовка је ругоба псовача и велики грех. Али псовање и ружење имена Божјег највећи је грех. Трећа заповест Божја, коју је Бог дао свету преко пророка Мојсија гласи: „Не узимај узалуд имена Господа Бога свога“. Име Божје је највеће и најсветије од свега другог, па Га треба увек изговарати са поштовањем. На светим богослужењима и молитвама Оно се изговара са највећим поштовањем и побожношћу и призива се у помоћ људима и свету. И велики научници и проналазачи изговарали су име Божје са великим поштовањем и побожношћу. Велики математичар, физичар, астроном и проналазач Исак Њутн, изговарао је име Божје са поштовањем и поклоном пошто би прво скинуо капу са главе своје.

У старом завету псовање и ружење имена Божјег кажњавало се смрћу каменовањем. Тамо пише: „Ко би ружио име Господње, да се погуби, сав народ да га заспе камењем, и дошљак и домородац који би ружио име Господње, да се погуби. - И Мојсије каза синовима Израилевим, а они и

изведоше псовача напоље из окола и засуше га камењем; и учинише синови Израиљеви како заповеди Господ Мојсију“ (3.Мој. 24,15-16).

Господ Исус Христос иде још даље и каже: „За сваку празну реч даћете одговор на страшном суду, — јер ћете по својим речима бити оправдани или осуђени“ (Мат. 12,36), а камоли за псовање и ружење имена Божјег. Божја осуда и казна биће највећа и најтежа.

Нажалост, код нас таква псовка може се чути свугда и на свим местима, што даје врло рђаву слику о васпитању и култури нашег народа. Културан и васпитан човек неће да псује, јер то не одговара достојанству човека. Један велики човек каже: „Уста псовача личе на извор из кога излази смрад и гној уместо чисте и бистре воде“. Псовка је као проказа на нашем народу.

Псовачи, немојте са псовком стварати ругобу од себе, и немојте у ружним сликама износити и рушити углед и понос нашег народа пред страним светом.

НЕМОРАЛ И РАЗВРАТ

Неморал је велики грех, срамота и зло пред Богом и људима. Неморал каља и понижава човека, руши учење Божје науке о врлинама, о моралу и о чистоти живота. Неморал руши све оно што је лепо, честито и што човека уздиже, краси и чини га поштеним и Божјим човеком.

Још у Старом завету Господ Бог дао је свету, преко пророка Мојсија, десет заповести, које се зову „Десет Божјих заповести“. Од њих седма заповест гласи: „Не чини прељубе“, што значи немој имати незаконите везе са женама.

Имајући у виду колико зло прељуба доноси, Господ Исус Христос је овој заповести дао велику важност и казао:

„Чули сте како је казано старима: не чини прељубе. А ја вам кажем да сваки који погледа на жену са жељом, већ је учинио прељубу у срцу своје. Ако те око твоје саблажњава, ископај га и баци од себе, јер ти је боље да погине један од удова твојих него ли све тело твоје да буде бачено у пакао. И ако те десна рука твоја саблажњава, отсеци је и баци од себе, јер ти је боље да погине један од удова твојих него ли све тело твоје да буде бачено у пакао“ (Мат. 5,27-30). Ово је симболички речено, што значи одбаци од себе сваку грешну мисао и жељу, па нећеш учинити грех због кога би био кажњен од Бога. Црква је прељубу уврстила у смртне грехе.

Прељубочинство разорава човека телесно и духовно, и доноси многе рђаве последице и то:

Доноси тешке болести које се множе и шире.

Ствара свађу, немир, неспокојство и хаос у браку, па и развод брака.

Доноси често убиство, које доводи до страшних и друготрајних последица и расправа пред судовима, чиме се уништава спокојан живот њихов и њихових потомака.

Убија се живот зачетог детета у прељубочином односу, што је равно убиству, па још и више од тога.

Божја наука још каже: „Прељубочинци и курвари неће наследити царства Божјег — њима ће судити Бог“ (1. Кор. 6,9, Јев,13,4). Ето до чега доводи неморал и разврат који носи са собом велики грех.

ГОРДОСТ

Гордост је велики грех и стоји на супрот смирениости, самилости и доброти човека.

Смирениост је велика врлина из које се рађају и друге врлине. Гордост је велики грех из које се рађају други греси. Горд и надувен човек не ужива симпатије и љубав код других људи, а живот њихов не одговара учењу Божје науке. Јеванђелска прича „О митару и фарисеју“ јасно нам казује шта је смиреност, а шта је гордост. Та прича гласи: „Два човека уђоше у цркву да се моле Богу. Један беше Фарисеј а други Митар. Фарисеј стаде на сред цркве и гласно се мољаше говорећи: Боже хвалим Те што ја нисам као други људи, као што су хајдуци, прељубочинци и неправедници. Постим два пута недељно, дајем десетак од свега што имам, и што ја нисам као овај Митар. А Митар стајаше скромно у крају цркве и ни очију својих не подиже, већ бијући себе у груди мољаше се: Боже, милостив буди мени грешноме“ (Лука 18,10-14).

Скромна, скрушена и покајничка молитва Митарева примљена је. А Фарисејева није примљена. На крају ова прича Јеванђелска завршава се речима: „Сваки који се сам подиже понизиће се, а који се сам понизи повисиће се.“

Ова јеванђелска прича је образац и пример и поука за све гордељивце и за све смирене људе који себе потчињавају вољи Божјој.

НЕУМЕРЕНОСТ У ЈЕЛУ И ПИЋУ — ПРОЖДРЉИВОСТ

Прождрљивост стоји на супрот уздржљивости. Прождрљив и пијан човек готов је да изазове неред, да се свађа и да учини свако зло, што се често и дешава. Пост и уздржљивост су велике врлине, које користе телу и души човековој. Пост и уздржљивост су лек против греха и потреба за одржање телесног здравља“. Свети Јован Златоуст каже: „Уздржљивост је мајка здравља“. А народна пословица каже: „Више је људи умрло од јела и пића него од глади и жеђи.“

ЗАВИСТ

Завист стоји на супрот милосрђу и велики је грех. Место да човек учини добро дело, он својом завишћу руши љубав, највећу хришћанску врлину и све друге заповести Божје науке и постаје немилосрдан. Где постоји завист ту постоји: пакост, неслога, свађа, опадање, превара, лицемерје и свака зла ствар (Јак. 3,16). Божја наука учи нас и каже: „Одбаците дакле сваку пакост и сваку превару и лицемерје и завист и сва опадања“ (1.Пет. 2,1). - „Да не тражимо лажне славе, раздражујући један другог, и завидећи један другоме“ (Гал.5,26). - „А ви ’очеви’ не раздражујте деце своје, и его их гајите у науци страху Господњем“ (Еф.6,4).

ГЊЕВ — ЈАРОСТ

Гњев стоји на супрот кротости. А кротост је велика врлина која краси човека. У гњеви и јарости човек може да учини велико зло и грех. Божја наука нас учи и каже:

-Утишај гњев и остави јарост, немој се дражити да зло чиниш“ (Пс. 37,8).

-Не буди нагао у духу своме на гњев (Проп.7,9),

-Који се гњеви на брата свога биће крив суду (Мат. 5,22),

- Свака горчина и гњев и љутина и вика и хула, да се узме од вас, са сваком пакошћу (Еф. 4,31),

Кад наиђе гњев и обухвати те јарост, стани, умири се, злу реч која ти је на језику немој изговорити, па ће се све смирити.

СРЕБРОЉУБЉЕ

Стоји насупрот дарежљивости. Среброљубац својим тврдичлуком не чини дела милосрђа, а својим новцем може учинити сваки грех ако га злоупотреби. Божја наука нас учи и каже: „Корен свију зала је среброљубље“ (1.Тим. 6,10) — Ко љуби богатство, неће имати користи од њега. И то је таштина (Проп. 5,10),

-Као што је (човек) изашао из утробе матере своје наг, тако опет одлази како је дошао; и ништа не узима од труда свога да понесе у руци својој,

- Каква је корист човеку ако сав свет добије а души својој науди? или какав ће откуп дати човек за своју душу?

КРАЂА

Крађа је велики грех и супроставља се осмој Божјој заповести која гласи: „Не кради“. Не кради туђу, друштвену и

државну имовину, већ је поштуј и чувај као своју. У десетој Божјој заповести пише: „Не пожели ништа што је туђе.“

УБИСТВО

Убиство руши шесту Божју заповест која гласи: „Не убиј.“ Убиство је велики грех и велика одговорност пред Богом и људима. Убица доноси другоме смрт телесну а себи смрт духовну. Убиством се руши највећа Божја заповест о љубави. Народ каже: „Крв се свети и на деветом колону.“

САМОУБИСТВО

Када је човек украшен хришћанским врлинама: вером, љубављу и надом и када у њему има Духа Божјег, он неће никад дићи руку на себе и одузети свој живот. Божја наука пружа човеку учење које га храбри и теши у свим невољама и тешкоћама живота и придаје велики значај и смисао његовом животу, па ако он то слуша и прима срцу ни у ком случају неће извршити самоубиство. Но и поред свих савета и учења Божје науке она изричито и забрањује убиство што се односи и на самоубиство.

Самоубиство је хула на Духа Светога јер се њиме разорава храм Духа Светога, пошто је тело човеково „Храм Духа Светога“.

Својом одлуком да изврши самоубиство човек прво отера од себе Духа Божјег, затим му се помрачи разум и онда изврши дело и тако себе лиши свих благодети Божјих дарова и вечног блаженства.

Самоубиство је страшнији грех од убиства, јер се за грех убиства човек може још и покајати, док за грех самоу-

биства нема покајања. Црква је над самоубицом забранила опело. Увек се треба Богу молити и рећи: Боже помози ми и одагнај од мене зле мисли и спаси ме од сваког искушења и пропасти.

ПОБАЧАЈ — АБОРТУС

Бог је створио човека и рекао: „Рађајте се и множите се, и напуните земљу, и владајте њом, и будите господари од риба морских и од птица небеских и од свега звериња што се миче по земљи“ (1. Пост.1,28).

На другом месту у Божјој науци наводи се да је Бог високо уздигао човека и о томе пише: „Господе, Господе наш, учинио си га мало мањег од анђела, славом и чашћу венчао си га. Поставио си га господарем над делима руку својих, све си метнуо под ноге његове“ (Псал.8).

По овом учењу нико нема право да убија и уништава људе и да спречава њихово рођење, множење а с тиме и одржавање света.

Деца су велика радост својим родитељима, и за њих је Господ Исус Христос рекао: „Пустите децу нека долазе к мени, и не браните им; јер је таковиех царство Божје“ (Марко 10,14).

Побачај је директно супростављање вољи, речима и делу Божјем. Зато је побачај грех над гресима, јер се њиме уништава живот човеков још у зачетку његовом, а с тиме рађање и множење људи како је то Бог и одредио. Према овоме побачај је грех пред Богом, грех према друштву, грех према породици. Таквима ће Бог судити и пресудити.

ЛЕЊОСТ

Лењост је велики грех. Лењ човек постаје немаран: према извршавању заповести Божје науке, према Цркви и похађању светог богослужења, према читању књига верске садржине и према своме спасењу и спасењу других људи. Лењост често доводи до очајања и мрзовоље што руши хришћанске врлине. Зато је Црква лењост уврстила у смртне или велике грехе. Треба радити и Богу се молити, јер рад освежава човека и одржава га физички и духовно. Рад је својство бића човековог.

Божја наука о томе нам каже:

- „Сладак је сан ономе који ради“ (Проп.5,12).
- „Ко збира у лето, син је разуман; ко спава о жетви сан је срамотан“ (Приче 10,5),
- „Иди мраву лењивче, гледај путове његове и одмудрај“ (Приче 6,6),
- „Ко неће да ради да и не једе“ (2. Сол.3,10),
- „Трудимо се радећи својим рукама“ (1. Кор. 4,12),
- „Да гледате свој посао, и да радите својим рукама, као што вам заповедамо“ (1. Сол. 4,11),
- „Који оре треба у надању да оре, који врше с надом да ће добити свој део“ (1. Кор. 9,10),

Ови и сви други греси помрачују душу и тело човека и одводе га у погибао, што долази као казна Божја. Бог за добар живот и добра дела награђује, а за рђав живот и рђава дела кажњава.

Има примера кроз историју када је сав народ падао у грех и Бог га је кажњавао. Тако је било пред потоп.

„Земља се поквари пред Богом и напуни се безакоња. И Господ, видећи да је неваљалство људско велико на Земљи и да су све мисли срца њихова свагда само зле рече Господ: хоћу да истребим са Земље људе које сам створио. И нареди Бог те је киша падала четрдесет дана и четрдесет ноћи, тада наступи потоп и погибе свако тело. Оста само Ноје у ковчегу са својима. Од Ноја се опет размножи свет“ (Мој. 6. и 7. глава).

Доцније, када је због греха свет био на рубу пропасти, по обећању и милости Божјој, дошао је у свет Господ Исус Христос да га избави од греха и да га спасе. Господ је то и чинио и опраштао грехе онима који су веру имали и који су Му се обратили и искрено се кајали. Разбојник се покајао и обратио Христу са крста речима: „Опомени ме се Господе, кад дођеш у царство своје“ (Лука 23,42). Тада му је Господ опростио и рекао: „Данас ћеш бити са мном у рају“ (Лука 23,43).

Вером у Бога, испуњавањем заповести Божје науке, искреним покајањем и поправком свога живота, Бог по својој милости опрашта грехе, јер је милостив Отац своје деце коју је створио! А разбојник нам даје пример за покајање и за улазак у рај.

ОПЕЛО

Када хришћанин умре, онда се над њим врши опело. Опело сачињава већи број црквених песама и молитава које је црква прописала, а које свештеник, вршећи опело, узноси Спаситељу, нашем Господу Исусу Христу и Пресветој Богородици, ради опроштаја грехова и спасења душе покојникове. Тако Црква са молитвама, црквеним песмама

и другим црквеним потребама: свећама, кађењима, вином, панаијама, звоњењем црквених звона, упаљеним кандилима, крстом и другим посмртним обичајима, испраћа свога члана у онај вечити духовни свет.

Црквене посмртне песме и молитве пуне су лепе садржине и дубоког смисла који говори о човеку, његовом животу, његовом греху и спасењу.

Сваки човек је грешан, неко мање неко више, али нема човека без греха. Само је Бог без греха (1. Јов. 3,5). Зато се и врши опело да би Бог опростио грехе покојнику које је учинио у овом земаљском животу и да му прими душу и даде му блажен живот на ономе свету, као и што се каже у молитвама на опелу. Заиста такав испраћај и опроштај са покојником јесте хришћански и спасоносан за њега.

Свето Јеванђеље и посланица Солуњанима светог апостола Павла који се читају на опелу говоре о загробном животу и васкрсењу мртвих, које ће би ти на крају света приликом другог доласка Господа Исуса Христа који ће доћи као праведни судија да суди сваком по делима његовим. (Јов. 5, 24-30; 1 Сол. 4,13-17).

Панаија, која се спрема од пшенице и даје се на опелу и парастосима, има симболично значење живота, смрти и васкрсења. То значење садржи следећи смисао. Када пшеницу посејемо у земљу, зрно иструли, али из њега избије клица и узраста нова стабљика на којој расте и зри пшеница. Тако исто и тело човеково у гробу иструли, али његова душа оде на небо, и то је нови духовни живот. То је смисао и циљ опела и панаије која се спрема за опело и парастос.

Наш народ у великом броју поштује Божја наређења и испуњава правила Свете православне цркве, те обавља и

приређује све што треба приликом сахране својих драгих који су се преставили и „отишли Богу на истину“. Бог ће таквим примити молитве и њихове покојнике примити у своје вечно царство.

Звона заоне: тика-тик.

Неко умро-то је крик.

Када чујеш реци јасно:

Бог да прости, умро часно!

Прекрсти се, помоли се

И са мртвим опрости се:

Ко си да си, брате мој,

Бог нека ти да покој!

Бог нека ти да покој!

МОЛИТВА ГОСПОДУ ИСУСУ ХРИСТУ

ГОСПОДЕ ИСУСЕ ХРИСТЕ, НАДО, УТЕХО, ЖИВОТЕ И ВАСКРСЕЊЕ НАШЕ. Тебе призивамо, Теби се молимо, Теби се клањамо. Погледај нас, помози, сачувај и спаси нас. У Тебе се надамо, јер без наде у Тебе наш живот био би празан и бесциљан. Нада у Тебе даје нам снаге и моћи, храбрости и утехе. Нада у Тебе испуњава радошћу душу нашу, срце развеселава и отвара духовне очи наше да Те видимо, да се с Тобом сјединимо, да једно будемо као што си и казао: „Да сви једно буду, као Ти Оче, што си у мени и ја у Теби; да и они у нама једно буду“. Онда ће живот наш бити блажен, радостан, весео, пун среће и задовољства. Ти нас Господе, позиваш к себи, да нас ставиш под своју заштиту и Твој свети благослов. Онда ћемо бити сигурни и зрачиће

нас Твоји Божански зраци. Зато си Ти једина и највећа нада наша. Да у нади и љубави са Тобом живимо, јер је то прави живот, јер си нам га Ти дао и показао какав треба да буде.

ГОСПОДЕ ИСУСЕ ХРИСТЕ УТЕХО НАША. Утехо у тузи, у болу, у жалости, у невољама и патњама. Живот наш без Тебе и Твоје утехе био би мучан и тежак. Ко нас може утешити као Ти? Ко нас може охрабрити као Ти Господе? Никад и нико као Ти. У Теби је наша утеха. Ти си светлост душе наше. Мрак овог света заробљава и помрачује душу нашу и одводи је у погибаво и пропаст. Ти си нам дао душу, Ти нам је можеш и сачувати, загрејати љубављу Твојом, спасити и привести Твојој Божанској пристаништу и увести је у Твоје Божанске дворове.

ГОСПОДЕ ИСУСЕ ХРИСТЕ ЖИВОТЕ НАШ. Без Тебе живот наш био би празан, без наде и утехе. Био би у мраку без светлости Твоје Божанске. Али Ти си Господе рекао: „Ја сам светлост свету.“ Та светлост Твоја Господе, обасјава душу нашу, срце наше и цео живот наш, као што Сунце обасјава и загрева природу да биље расте и да се живот одржава на Земљи. Без Тебе ми бисмо се изгубили у бесконачној и хладној васиони као прах. Са Тобом имамо пуноћу живота, без Тебе празнину.

ГОСПОДЕ ИСУСЕ ХРИСТЕ ВАСКРСЕЊЕ НАШЕ. Васкрсење живота нашег. Васкрсење из мрака у светлост, Васкрсење из пролазности у непролазност, из греха у праведност. Са Тобом смрт побеђујемо и добијамо живот вечни као што си нас учио и доказао Твојим светим Васкрсењем. Без Тебе нема Васкрсења. Ти си нас свему добром учио, па нека Ти је слава и хвала Господе Исусе Христe, надо, утехо, животе и Васкрсење наше.

МЕСТО ПОГОВОРА: „МОЛИТВЕ НА ЈЕЗЕРУ“ ВЛАДИКЕ НИКОЛАЈА

Ко ме то гледа нетремице кроза све звезде на небу и све ствари на земљи?

Закрите очи своје, звезде и ствари; не гледајте наготу моју. Довољно ме стид пече кроз моје очи.

О звезде и ствари, не гледајте у мене но у Господа са очима. Он једини види. У Њега гледајте и видећете себе у домовини својој.

Господе, надо моја у очајању.

Господе, снаго моја у немоћи.

Господе, видело моје у тами.

Метни само један прст на чело моје и подићи ћу се. Или, ако сам и сувише прљав за прсте Твоје, вежи ме једним зраком из Твога царства и дигни ме, - дигни ме, милошто моја, из овог црвињака.

+

Но шта је Сунце, и звезде, до хумке пепела, кроз које блисташ Ти, Сине Божји?

Светлосни царе мој и Боже мој, Теби се једином молим и поклоним. Излиј се у мене као бујан поток у жедан песак. Само се Ти изли, животворна вода, лако ће онда трава расти по песку и бели јагањци пасти по трави.

Само се Ти излиј у сухотну душу моју, животе мој и спасење моје.

Сагни се, Царе мој, да Ти шапнем најмилију тајну, најтајнију молитву, најмолитвенију жељу. Ти си предмет свих молитава мојих, свега искања мога. Ништа од Тебе не иштем, ваистину само Тебе.

Приђи ми ближе, и још ближе, величанствени Сине Божји. Спусти се дубље у срце моје и сачувај га од непријатеља мојих.

+

Приђи ми ближе, и још ближе, величанствени Душе истине. Приђи и уђи у мене дубље него што светлост и ваздух улазе.

Душе Свети и свемоћни, оплоди срце Моје небеском љубављу, да све оно што се у њему роди и порасте, да не буде од плоти и крви, но од Тебе, Душе Свети и Господе мој.

Приђи ми ближе, и још ближе, Сило Тројице Свете. Уђи дубље у свест моју него што мисли и представе светске могу ући.

+

Ја очекујем Тебе, и Ти ми ходиш у сусрет. Према брзини мога хода к Теби и Ти прилазиш к мени.

+

Царе мој, ближи си ми од даха мога, и дубље станујеш у мени од мисли мојих.

+

Сине Божји, Ти си једини хранљиви хлеб живота мога. Ти си једина жива вода, што може напојити жедну душу моју. Ти си једини здрав ваздух, што може исцелити раслабљеност живота мога.

+

Господе мој, не удаљуј се од мене, да не свисне душа моја од празних препирања.

+

Господе, сану мој даноноћни, помози ми, да Те величам. Да ништа не би постало велико у срцу моме осим Тебе.

+

Утехо праведника и храбрости мученика, помилуј ме и спаси.

+

Сва снага, и лепота и мудрост, за којом цело човечанство од почетка жуди у Теби је, Свечовече.

+

Пророци су долазили, да покажу пут. Ти си дошао да будеш пут.

+

Господе, Господе мој, тросунчано Божанство моје, ко ће доспети до Тебе.

Помоћи ће мени Господ мој — кад признам да другог помоћника нема у свим световима.

+

Ја Тебе призивам и дан и ноћ: настани се у души мојој и затвори све улазе за непријатеље моје.

+

Уразуми срце моје, Господе мој, да се не заноси смртном лепотом но Тобом, бесмртна лепото моја. Једина лепото моја.

Благослови, Господе, све испоснике и молитвенике, који животом својим као тамјаном каде успавану земљу.

Царице небеске красоте, огради срце моје, материнском бригом.

+

Пречиста и светлоносна Мајко Божја, ослободи нас од нечистих духова, опери нас од сваког греха, исцели нас од сваке болести милошћу Сина Твога и силом Духа Твога Светога.

+

Мајко небеска. Невесто Светога Духа, погни се срцу нашем, кад се кајемо, отвори источник суза у нама, да се оперемо од тешке иловаче, што нам очи помути.

Мајко небеска, љубави моја једина, ослободи ме робовања догађајима, и учини ме својим послушником.

Шта би било од мог унутрашњег вида, кад бих престао вежбати га молитвом.

+

Клањам се пред олтаром каменим, да бих се научио сматрати сву васиону олтаром Свевишњег.

Заиста превелики си Господе, да би Те све наше химне могле учинити већим.

Господе, удостој ме љубави којом Ти живиш и живот дајеш.

Удостој ме љубави Твоје, Господе, и бићу слободан од свих закона.

Синови човечији безбројне су мете ваше, зато су вам и путеви безбројни. Сударате се и проклињете један другог зато што вам се путеви сударају.

Стид ме једе, љубави моја, како су људске душе нељубазне према Теби и како се надуго одвајају од живота свога.

Устаните, сиромаси, и пригрлите Га, јер Он је богатство ваше.

Устаните грешници и зајецајте пред Њим, јер једино Његова рука не баца се намењем на вас.

+

Устаните, праведници, и бдите јер Вођ ваш долази вам.

+

Вера је моја осећање свеприсутства Твога. Она ми привија колена земљи и уздиже руке к небу.

Вера је моја додир душе моје с Тобом, она покреће срце моје на игру и грло моје на песму.

+

Вера је моја туга за Тобом, кад си далеко од мене, красото моја.

+

Вера Те моја види, Господе, као што рођено види родитеља свога. Вера Те моја чује, Господе, као што рођено чује родитеља свога.

Вера је једино озбиљно знање моје. Све друго је дечје сабирање шареног шљунка на језеру.

Вера је моја једино знање живота мог.

Заиста све је друго комедија чула.

+

Вера је моја утишаност буре у души мојој, јер светлост Твоја полива ме и умирује.

+

Устаните, сва створења, и послужите Господу, живоме и брижноме за вас. Поклоните Му се и послужите Му, јер нико вас већи од Њега не посети у овој долини страха и плача.

Молим Ти се и поклоним Ти се, сада и кроз све време,
и кроз сву вечност.

+

Усред граје и поруге људске уздиже се молитва к Теби,
царе мој и царевино моја. Молитва је моја тамјан, што без
престанка кади душу моју и пригиба Тебе к њој.

+

Непрестано кадим молитвом веру моју, да је не заслепе
мириси земље.

+

Сва делатност ума мога служи вери мојој. Све делат-
ност срца мога служи нади мојој. Сва делатност душе моје
служи љубави мојој.

Да се мржња никад не савије у срцу мом против оних,
који ми зло снују. Да се сетим краја њихова и да будем спо-
којан.

+

Нису ли ствари живе, кад их Ти оживиш? И нису ли
људи мртви, кад их Ти напустиш, Господе страшни?

Не мрзим сиромаша, али ми омрзе свет што се као си-
ромах прави богатим.

Не питам вас, шта ви имате, него шта ви јесте.

Ви што имате големо имање у земљи, чувајте се, да не
постанете имовина свога имања.

+

Не затрпавајте срце своје у имање земаљско, јер ће под
земљом иструлити. Поклоните срце своје Богу — дар Даро-

давцу, и ваше имање биће вам безопасан роб уместо опасног господара.

+

Шта вреди одело, ако нема тела да се одене? Шта вреди тело, ако душа њим није огрнута? Шта вреди душа, ако Ти у њој не будеш, Огње у пепелу?

Шта вреди, Боже мој, да се оправдам пред људима, а пред Тобом да се окривим?

+

Освећујем хлеб и вино на олтару Твоме, и храним њима душу моју. Нека се ругају гордељивци до краја времена, ја се нећу постидети жеље, да се Тобом храним и појим, животворна храно моја.

+

Сувише Те има, Господе, дисање моје, зато Те људи не виде. Сувише си очигледан, Господе, уздисање моје, зато је пажња људи окренута од Тебе и управљена на поларне крајеве и реткости у даљини.

+

Сувише служиш слугама својим, верности моја слатка, зато си изложен презрењу. Сувише рано устајеш, да упалиш Сунце над језером, зато Те спавала не трпе. Сувише си ревностан у зажигању ноћних кандила на своду небеском, ревности моја ненадмашна, а лења срца људи много више говоре о нехатном слози но о ревности.

+

Ваистину велики си Боже мој, исто и без света. Подједнако си велики и кад Те свет слави и кад Те свет хули. Но кад Те свет хули, већи изгледаш у очима светитеља Твојих.

Као трава споро и нечујно расте Божја победа. Но кад узрасте, не може се више ни погазити ни покосити.

+

Гледам рибу како уздише чим се извади из воде и велим: такав сам и ја! Ако ме изваде из загрљаја Твога, тренутно ћу издахнути као риба бачена на песак.

+

О љубави моја, да ми је становнике земље, воде и ваздуха покренути да забрује химну Теби. Да ми је, да се скине лепра са очију Земље, и да распутница опет постане девојком, каквом си је створио.

+

Да могу од камења да створим свираче, и од песка језерског играче, од лишћа свих гора певаче, да ми помогну славити Господа. Те да се и глас Земље чује међу хоровима анђелским.

+

Зидају куле од камена, и говоре: бољи смо зидари од твога Бога. А ја их питам: да ли ви, или оци ваши сазидасте звезде?

+

Проналазе светлост у земљи, и хвале се: знамо више него твој Бог. А ја их питам: Ко закопа светлост у земљу, да је ви пронађете?

Лете по ваздуху и надмено говоре: сами себи створисмо крила, где је твој Бог? А ја их питам: ко вас потсети на крила и летење, ако не птице које не створисте ви?

Иако ме жалости човечје прецењивање овога живота
откад окусих слат Твоје бесмртности, свети Бесмртни.

Покајте се од жеља за овим светом и свим што је у
овом свету. Јер свет је овај гробље ваших предака, које сто-
ји отворено и чека вас. Још мало и мало и бићете преци и
желећете реч покајања, но нећете је чути.

Као што ветар духне и однесе маглу испред сунца, тако
ће и смрт однети вас, испред лица Божјег.

Шта ја тражим од Тебе, да будем први међу људима?
Какав стид за мене, кад ме Ти за трпезом својом будеш ста-
вио на последње место.

+

Да се окружим стварима из целог света? Какво пони-
жење за мене, да ме те ствари надживе, и да сијају и онда
кад земљана тама испуни очи моје.

+

Да ме славе милиони људских уста, какав ужас за мене,
кад се сва та уста напуне земљом.

+

Да ме не раставиш од пријатеља мојих? Ах, растави ме,
Господе, растави ме што пре од пријатеља мојих, јер они су
најдебљи зид између Тебе и мене.

+

Не тражи Бог славу себи но вама. Његовој слави сви
светови не могу ништа, камоли ћете ви. Молитва ваша
прославља вас а не Бога. У Њега је пуноћа и милост. Све
добре речи упућене Њему, враћају се вама двогубо.

+

Бежите од славе што личи на кулу сазидану на леђима кита, да вам се не насмеју са обале и непријатељи и пријатељи.

+

Ако ли је ваша слава награда од народа, онда сте ви исплаћени надничар, и сутрашњи дан може да вас избаци из њиве.

Очи моје говорише ми: не видимо Га. А ја их умирих речима: заиста, ви нисте ни створене да видите Њега но Његово.

+

Створено види и чује створено. Само рођено од Њега може видети Њега. Не може слика видети сликара, али син сликарев може видети сликара. Не може звоно чути звоноливца, али кћи звоноливца чује свог оца.

+

Држите своје очи само три дана повезане, и осетићете по том, да их вређа светлост Сунца. Прекините своју везу са Богом само три сата, и осетићете, да вам је болно поновно гледање у Његову светлост.

+

Не изгоните ђавола ђаволом. Јер увек ћете имати ђавола у кући. Него изгоните ђавола Богом. И ђаво ће побећи, а Бог ће остати.

На крст си уздигнут, Христе Боже, не да покажеш своју немоћ према свету но немоћ света према Теби.

Као сенке што се на месечини бију о стену, тако су немоћни народи што ударају на Тебе.

Сви проблеми живота решени су, главне и мучне загонетке одгонетнуте су, ланци таме и жалости раскинути су, јер је Христос Васкрсао.

Кад запевају хорови анђелски око престола Твога.

Кад затреште трубе арханђелске.

Кад мученици Твоји зајецају молитве за спасење Цркве на земљи. Не презри жртву речи моје Господе Боже мој.

Ко ме то гледа нетремице кроза све звезде на небу и све ствари на Земљи?

Закривите очи своје, звезде и створи, не гледајте наготу моју. Довољно ме стид поче кроз очи моје.

О звезде и ствари, не гледајте у мене но у Господа са очима. Он једини види. У Њега гледајте и видећете себе у домовини својој.

Господе, надо моја у очајању,

Господе, снаго моја у немоћи,

Господе, видело моје у тами.

Метни само један прст на чело моје и подићи ћу се. Или ако сам и сувише прљав за прсте Твоје, вежи ме једним зраком из Твог царства и дигни ме — из овог црвињака, Господе мој и Боже мој.

ТРОПАР СВЕТОГ СИМЕОНА И СВЕТОГ САВЕ ИЗ СРПСКЕ СЛУЖБЕ

Глас 1.

Иже топлија заступники скорбјех и напастјех, имушче Симеона Богоноснаго и Саву первосвјатитеља, припадајем к њим с вјероју, јако да молитвами их од иапастјех изба-

вљајем, по долгу благовјерно Спаса и Бога прославим глагољушче: слава давшему Ви крјепост, слава прославшему Ви чудеси, слава избавлшему нас от скорбјех, молитвами Вашими.

КОНДАК ГЛАС 4.

Симеон днес со Савоју блаженим, пришедше духом, од напастеј избављајут стадо своје, си бо Тројицу проповједаша јединого Бога, Цркви утвржденије, непоколебимоје јавишасја, преподобни мироточец и во свјатитељех чудотворец сиј бо во брањех непобједими јављајутсја царем благочестивим похвала и људем својим утвржденије.

ТРОПАР СВЕТОГ СИМЕОНА И СВЕТОГ САВЕ ИЗ ГРЧКЕ СЛУЖБЕ

ГЛАС 1.

Обитељи хиландарскија свјашчених стројитељев и Атона свјетилники, Србији похвалу, Симеона величајшаго преподобних љепоту и род јего чудниј свјатитеља глагољу Саву, придите согласно почтим, глагоља: молите Христа Бога о паствје вашој, блаженији и о цркви свободњеј бити обстојанији.

КОНДАК ГЛАС 2.

Горњују жизањ возљубивше славнији жизањ сушчују на земљи презрјесте сего ради во вишњих со ангели всегда ликујушче, мољашче о всјех нас

ЉУБАВЉУ ДРАГ: СЕЋАЊЕ НА ПРОТУ ЉУБОДРАГА ПЕТРОВИЋА

О СЕЋАЊУ И ЗАПИСИВАЧУ

Иконе су, како је говорио велики руски философ Павле Флоренски, окна отворена ка вечности. На њима православни хришћани гледају своје вечне узоре - Бога Који је постао Човек, Господ наш Исус Христос, Пресвету Богородицу и свете - остварене људе. Византијска (читај: православна) икона је позната по тзв. „обратној” перспективи, која је сасвим различита од ренесансне, тзв „природне” перспективе. Рецимо, Свети Стефан Дечански, кога Свети Никола, исцелитељ краљевог слепила, приводи Богородици с Христом у наручју, у руци држи Високе Дечане - не макету Високих Дечана, него сам манастир. А зашто је Стефан већи од Дечана? Зато што је човек најмилији храм Божији - свети човек, Богочовеков човек. Као што деца на цртежу приказују да имају веће родитеље од куће, јер их цртају по важности у свом животу, тако и фрескописац Стефана краља чини већим од краљеве задужбине. И наша сећања су иконична: никад не памтимо „објективно” (јер објективно је нешто занавек опредмећено, претворено у објекат), него личносно - оно што нам се у душу упечатило као истина о свом ближњем или неком догађају. Иконичност сећања је и доказ неизрецивости истога: никада у потпуности не можемо своје доживљаје нити описати речима, нити им поверети срж сусрета, па ни савршено рећи шта

смо осећали у присуству вољених. Читалац ће, у то верујем, умети да ова начела уочи и док у руци држи ова сећања на протојереја-ставрофора хаџи Љубодрага Петровића, који је сахрањен на Светог Филарета Милостивог 2010. године (упокојио се три дана пре тога). Много сам времена провео и с њим и искрено га волео - па ипак, нити ћу успети да га опишем без остатка, нити ћу умети да саопштим све што осећам. Прота Љуба толико превазилази моје речи да се ни не усуђујем да самеравам његов живот својим писанијем. Међутим, осећам дужност да за сва добра која сам од њега примио узвратим макар овом мрвом благодарности. Само зато и пишем.

ЦРТЕ ЖИВОТА

Љубодраг Петровић (Каоник, 1933 – Београд, 11. децембар 2010) био је српски свештеник, протојереј-ставрофор Српске православне цркве и старешина Храма Светог Александра Невског на Дорћолу.

Рођен је 1933. године у крушевачком селу Каоник, као син Владимира и Радојке. Завршио је Призренску богословију 1952. године и уписао Богословски факултет у Београду. Из времена у богословији, познавао је будућег српског патријарха Иринеја.

Од 1969. до 1979. године је био свештеник при храму Светог Саве у Београду, а потом је постављен за старешину храма Светог Александра Невског на Дорћолу. При храму је 1985. године основао Мисионарску школу.

Пензионисан је 1998. године на своју молбу, али је наставио да се бави мисионарском и свештеничком службом. По пензионисању је именован за секретара Верског добротворног старатељства Архиепископије београдско-карловачке. Повремено је служио и при Онколошкој клиници, али и манастиру Ваведења Пресвете Богородице на Сењаку.

Министарство просвете Републике Србије му је 2006. године доделило Светосавску награду. Одлуком Светог архијерејског синода Српске православне цркве од 22. јула 2010. године, одликован је Орденом Светог Саве, а одликовање му је уручио патријарх српски Иринеј.

Преминуо је 11. децембра 2010. године.] Опелу у Храму Светог Александра Невског служили су патријарх српски Иринеј и викарни епископ Атанасије. Сахрањен је 14. децембра на Новом гробљу у Београду.

Награде и признања

- Грамата патријарха московског и сверуског Алексија;

- Светосавска награда (2006);
- Орден Светог Саве (22. јул 2010).

О животу проте Љубе Петровића сам писао, поводом педесетогодишњице његовог рада. Текст је објављен у часопису „Црквени живот”, 2007. године, као и пригодна беседа коју сам том приликом одржао. Преносим те записе у целини. Јер, протине активности после 2007. углавном су се полако гасиле - осим оне главне, припреме за прелазак у вечност.

ПРОТА ЉУБА, УЧИТЕЉ ВЕРЕ И ОТАЦ МЛАДИХ ДУША

Дана 17. септембра 2006. године у храму Светог Александра Невског у Београду, после Свете Архијерејске Литургије коју је служио Његово Преосвештенство Епископ Хвостански Г. Атанасије, уз саслужење свештеника овог храма и више свештеника из других београдских храмова, свечано је обележена педесета годишњица свештеничке службе протојереја-ставрофора хаџи-Љубодрага Петровића, дугогодишњег старешине храма Св. Александра Невског. Прослави педесете Годишњице служења Богу Живоме и Роду православноме о. Љубодрага Петровића, поред чланова породице, многобројних парохијана, бивших и садашњих полазника Мисионарске школе и ученика веронауке, поштовалаца и пријатеља, присуствовали су и тадашњи министар вера Милан Радуловић и министар просвете Слободан Вуксановић. Поводом јубилеја о. Љубе на свечаности у парохијском дому беседили су о. Жарко Гавриловић, Владимир Димитријевић и Матеј Арсенијевић. Протојереј-ставрофор хаџи-Љубодраг Петровић се родио 1933. године у селу Каоник код Крушевца у побожној православној породици од оца Владимира и мајке Радојке Петровић. У Призренску богословију се уписао у најтежа времена комунистичке страховладе. Пошто је завршио богословију, уписао се 1952. на Богословски факултет СПЦ и, са вером у Христа Бога и светосавском љубављу према свом крстоносном народу, кренуо тешким и опасним путем којим је сваки свештеник Српске Православне Цркве морао да иде у доба комунистичке окупације Отаџбине. Где год је служиовао као свештеник, а служиовао је у неколико

парохија по Србији, свугде је при храму Божијем где је служио Службу Божију ревнотељски и мисионарски оснивао школе веронауке, у којима је сабирао дечицу Божију да се напајају водом живом чисте и православне Вере и Речи Божије. У та тешка времена, комунистичка власт је на овакво свештеничко сведочење и мисионарење гледала као на „антидржавну“ делатност због чега је отац Љубодраг Петровић имао много проблема. У своме раду и морао да поднесе многа страдања. Био је праћен, хапшен, о његовом свештеничком раду (нарочито са младима) подношени су дневни „извештаји“, а у својим зрелим годинама морао је да претрпи, Христа ради, чак и киднаповање... Но, и поред свега, од поучавања младих вери Христовој, никада није одустао, већ је своју мисионарску делатност само још више ширио и појачавао. 1969. године био је постављен за свештеника при храму Светог Саве у Београду, где је развио велику и за оно време нечувену верско-просветну делатност са преко стотину деце свих узраста, која су при храму похађала наставу веронауке. После десет година вредног и плодног рада у храму Светога Саве на Врачару, 1979. године постављен је за старешину храма и вероучитеља при храму Светог Александра Невског, где ће служити Богу Живоме и спасењу свога хришћанскога рода све до пензионисања 1998. године. Прота Љуба је, при храму Св. Александра Невског, 1985. основао Мисионарску школу кроз коју је, током досадашњих 22 године рада, прошло више хиљада катихумена и преко десет хиљада полазника свих узраста. Из редова полазника мисионарске школе стасали су многи монаси и монахиње, мисионари, православни публицисти, научници, професори, лекари, правници... У то време храм Св. Александра Невског са својом Мисионарском школом је,

захваљујући пре свега неуморном труду о. Љубе и његових помоћника и сарадника, израстао у право средиште црквеног живота у Београду. Током готово две деценије свештеничког рада у храму Св. Александра Невског, прота Љуба је проповедао Христа Распетог и Васкрслог у више од осамдесет градова у свим српским земљама. Држећи мисионарска предавања, сведочећи чисту Веру Православну и борећи се против погубног утицаја антиправославних секти и сујевеља свих врста. 1998. године о. Љуба је ни своју молбу пензионисан, али није престао да ради на Њиви Господњој. Он је, по одлуци Његове Светости Патријарха Српског Г. Павла, одмах после пензионисања, постављен за секретара обновљеног Верског добротворног старатељства Архиепископије Београдско-Карловачке. Верско добротворно старатељство је, после обнављања, под руковођењем проте Љубе, разгранало свој верско-добротворни рад у више ресора. При ВДС-у су отворена саветовалишта, тако да сви којима је потребна духовна, медицинска, правна или образовна помоћ могу да се обрате стручњацима који добровољно раде у ВДС-у, а такође и да добију неопходне лекове. За ђаке су организовани часови додатне наставе из српског, енглеског и математике. У оквиру ВДС-а ради „Учионица за Православље и Правоживље“, издаје се часопис „Црквени живот“, објављују се православне књиге, организују се и редовна предавања на Православном народном универзитету у сали Патријаршије, као и милосрдни рад у виду посета тешким болесницима у болницама, помоћи гладнима и потребитима... Све што се за верни народ ради у ВДС-у је потпуно бесплатно, а средства за рад се обезбеђују од добровољних прилога. Почетком 2007. године о. Љуба је провео неколико седмица на мисионарском путовању по

Малти, где је проповедао веру Христову и крштавао богожедне душе различитих узраста, народа и раса. Прота Љуба редовно служи у капели при Онколошкој клиници у Београду, где као пастир Цркве и духовник исповеда и причешћује тешке болеснике. Однедавно је постављен и за слушањег свештеника у Манастиру Св. Ваведења у Београду.

О педесетогодишњем пастирству: Беседа у част проте Љубе, оца нашег у Христу (моја беседа)

Да ли је пет минута говорења довољно да се опише педесет година нечије свештеничке службе? За свако десетлеће - по минут. Можда би педесет минута било довољно? За сваку годину - по минут! Хоће ли у тих пет минута стати школовање у Призренској богословији, у престоници старе српске славе, која је сада - да ли заувек? - окупирана? Хоће ли стати у тих пет минута живот младог, ревносносног свештеника, кога у пастирском раду скоро свакодневно омета УДБА, зато што млади свештеник око себе окупља народ и поучава га Еванђељу? Да ли ћемо за пет минута моћи да опишемо оних петнаест дана проведених у затвору, када породица није знала шта је са њеним супругом и оцем? Петнаест дана шиканирања из чисте освете, без налога за хапшење? А долазак у храм Светог Саве на Врачару, и организовање веронауке у најтежа времена Брозове власти? Па онда долазак у храм Св. Александра Невског, где 1985. отпочиње, са четворо полазника, рад Мисионарске школе, која сада, на крају школске године, води пет стотина, углавном младих људи, на поклоничка путовања широм Србије? А Православни народни универзитет у Патријаршији? А

Верско добротворно старатељство? А Школа Православља и Правоживља? А на десетине предавања и проповеди широм српских земаља? А борба против секташтва, окултизма и сујеверја?...Хоће ли у пет минута стати све исповести које је примио и све сузе које је очинском руком убрисао и свака душа којој је наду вратио? Хоће ли се за пет минута пред нама појавити сви које је причестио и са Христом сједино? Хоћемо ли видети његов пастирски рад са младима, који су у њему увек сретали доброг и драгог оца? А толики болесници којима је однео здравље у причесном Путиру, на Онколошкој клиници и другде? А осмех који је запленио толике првополазнике храма? А речи утехе и благослова, и шаљиве поруке да треба бити „жив и здрав и узбрдо брз“? Или оно: „Искушења велика су била, / Света Цркво, ти си победила!“ које изговара кад је најтеже и кад изгледа да нема излаза...Хоћемо ли за пет минута поменути његову побожну супругу Јаворку, која га је и следила и волела и крепила и трпела? Његове побожне кћери и унуке? Да поменемо његова духовна чеда - свештенике широм СПЦ? Његове мисионаре расејане широм света? Његовог колегу, оца Вају, с којим је тако лепо и плодносно сарађивао и његовог духовног сина оца Банета, који је наставио да служи у храму Св. Александра Невског?Пет минута пролази, а ми нисмо ни започели реч о нашем оцу Љубодрагу, чије је име заиста знамење, човеку препуном љубави и драгости, вечитом православном оптимисти који нам је свима сведочио шта значи бити Христов свештеник, и у Србији, и у Русији, и у далеком Јапану, и свуда где је, овако „репрезентативан“, крочио.Оче Љубо, нека Вас Господ молитвама Св. Саве чији орден ћете, ако Бог да, добити кад ступите

у Небеску Србију, увек чува и штити љубављу својом, на вашу и нашу радост!

ДУХОВНИК

Као душевођа, отац Љуба је био најтрезвенији. Кад сам почео да се исповедам код њега, била је мода да се тражи духовник међу „знаменитијима”, пре свега међу вишим клиром. Младом и пуном себе, у почетку ми је изгледало да сам „спао на обичног проту” (ја, тако „перспективан”). Један се исповеда код оног владике, други код овог - а ја код проте. У то време, велики број младих ишао је у манстир Ваведење, где су „in” духовници могли да се нађу. А данас? Данас сам благодаран Богу што ме, у београдској вреви од искушења почетника у вери спасао управо отац Љуба. У то време, начитавши се духовних књига, маштао сам о подвижништву какво је било некад, у древна времена. Пост, молитва, метаније, „Лествица”.. Наравно, мој аскетизам је био виртуелан, али чинило ми се да тако треба, и мора... Отац Љуба ме је смиривао најједноставнијом поуком: „Запамти, православни начин живота - то је најнормалнији начин живота за човека. Бити православан значи бити нормалан.“ Године су пролазиле од тада, а свака је потврђивала речи оца Љубе: бити нормалан значи стајати под углом од 90 степени у односу на тле - усправне кичме, несвијен пред искушењима и лажју, али без икаквих ваздушних пируета квази - духовности, узлета у небо сопствених маштарија; и наравно, без пузања по блату земаљских интереса. Живи као честит, побожан човек, помози коме можеш и ко ти помоћ тражи, не фантазирај. Како је говорио Свети Ам-

вросије Оптински: „Жит - не тужит, никоју не досаждат, нико не осуђат, и всем - моје почитеније” (“ Живи - не жали се, никог не кињи, никог не осуђуј, и свакоме - моје поштовање”). Или: „Где се живи просто, анђела је - по 100!”

Основни принцип оца Љубе је био да пусти човека да узрасте и да се сам сретне са Христом, без било каквих многомудрих поштапала и помагала, а поготову без центрирања пажње на њега као духовника. Он себи и другима није дозвољавао било какав гуру - став. Такође, сматрао је да људска душа не сме насилно да се „обија”, да би се ушло у њену скривницу. Сећам се како ми је причао о опасности да онај који се исповеда буде саблажњен на исповести, и то непромишљеним понашањем духовника. Наиме, отац Љуба је увек чекао да човек сам каже оно што га мучи и осећа као терет, никад није постављао питање и потпитање са списка: „Јеси ли учинио ово? Јеси ли учинио оно?” Многи људи ни не знају за извесне грехе, и ако им се такви греси помену кроз питање - могу да се заинтересују. Човек треба да исповеди оно што сам осећа као грех, и то увек треба да важи као правило. А дужности очинског сусрета са таквим и толиким гресима није нимало лака. Питао сам проту како то изгледа, и из одговора схватио - свештеници који озбиљно приступају људским душама носе велики крст. Причао ми је да је једном примао покајање младића који је имао такве ране на савести, да је, у исповедаоници, на сав глас викао и урлао; атмосфера је била таква да је прота Љуба, ужаснут, хтео да истрчи и побегне главом без обзира! Само благодат Божја му је помогла да остане и обави своју дужност до краја. Још једна протина особина: суптилност у приступу покајницима, пре свега младим људима. Пошто је много младих било у Мисионарској

школи од свог детињства, неки су, у „магарећим годинама”, испадали из ритма и почињали да се понашају не баш „мисионарски”. Као „тврди православац” пун идеја о чврстој руци у руковођењу, упозоравао сам проту да су му духовна чеда постала превише „несташна”. Он је говорио: „Знам ја то! Али, пази: то ће их проћи их кад прођу те године. Ако бих их сад „притегао”, они би отишли и питање је шта би било с њима. Нека их ту, при цркви, за певницом - смириће се, неће одлутати.“ Био је потпуно у праву - видео сам ове, сада већ озбиљне људе, на опелу проте Љубе. Остали су у Цркви Божјој, а „магареће године” су давно прошле.

Као и сваки прави духовник прота Љуба је умео да са човека скине греховно бремене. Колико сам пута из исповедаонице храма Светог Александра Невског изашао миран и радостан, уверен да ће све доћи на своје место. Прота је свагда давао неку поуку, чији је завршетак углавном био да је „спасење циљ и смисао нашег живота” После, кад је већ као пензионер, био у Верском добротворном старатељству, исповедао сам се у његовој канцеларији у Француској у којој је на малом налоњу, стајала икона Пресвете Богородице. Увек исти исход: душа би се одмориле од напора свакодневице, упрљана „ситним” гресима, као столњак сеоске кафане што је упрљан мувљим испљувцима (нема ружних, већих мрља, али види се, погано и никакво.)

Протин благослов је био сила. Мислим да је исти један од најзначајнијих чинилаца мог студирања на Филолошком факултету. Сећам се: јун месец 1990. године. Треба да изађем на испите. Међутим, отац Љуба добио задатак од Синода да изради извештај о сектама у Србији. Окупио нас млађе, за које зна да пратимо ситуацију, да му помогнемо

у сабирању података и писању извештаја. Ја као на иглама: „Прото, треба да полажем испите!” А он: „Владо, да ми ово прво урадим, па ћеш ти положити, не дој се!“ И заиста: радили смо, куцали и прекуцавали, док није завршено. Пре но што бих изашао на испите, увек сам свраћао да узмем благослов од оца Љубе. А он, шеретски, каже: „Ајде, Владо, па ако не може ништа друго нека буде барем једна десетка!“ И ја све испите положих у јуну! Тако сам радио и касније, све до постдипломских студија.

Његов благослов ми је давао поуздано осећање да не могу промашити. Једном га нисам послушао. Несрећни рат у доба распада СФРЈ. Купе студенте, без објаве мобилизације, без обуке и шаљу право на фронт. Једног мог познаника зграбили код куће док је спремао испит и правац - Вуковар! Као да је неком био циљ да Србима огади војску. Толике бесмислене погибије, освајања, па повлачења, кркљанац и замешатељство... Ово се збило у то време. Субота, после Литургије. На прагу Невског узимам благослов од оца Љубе, и кажем да идем у Чачак, да мало одморим. Родитељи ме чекају. „Остани, Владо, вечерас да одржиш предавање, нема ко“, каже прота. „Јој, прото, не могу, журим кући!“ Брже сам се вратио него што сам отишао: кад сам стигао, кажу ми моји отац и мајка да су ме тражили ови из Војног одсека, с циљем да ме мобилишу. Ето ме назад: „Прото, вратио сам се. Могу да одржим предавање“, кажем, а он се срдачно насмеја кад сам му објаснио разлоге за повратак.

Био је против сваког аутоматизма у духовном животу, пре свега кад је Свето Причешће у питању. Човек треба да жели да се причести Христом, а не да се узда у своје „припремне радње” (попут поста), нити пак да Причешћу

прилази као да је пред њим обична супа. Треба и постити и исповедати се, наравно; али, Причешће је Дар Божји, жељан нас као што сми и ми жељни Њега.

Шалом је умео да смири сваку надменост. У време кад сам се бавио лажним пророцима и видовњацима, десило се да сам му рекао: „Прото, видите ли да се потврдило оно што сам вам причао још пре две године!“ „О, „Деда Милоје“! пецну ме он (“Деда Милоје” је у то време био популарни врач - погађач, о коме је изашао бестселер „Биће тумдање по целом свету”).

Основно у протином духовништву био је његово свагдашње присуство и спремност на разговор. Од седам изјутра до седам увече он је био у храму и парохијском дому и чекао потребите. Никад уморан, лажно заинтересован (а гледа да те што пре „откачи”), никад у журби за материјалним. Сваки пут кад га нађем осећао сам се (и не само ја, наравно) као жељени гост доброг проте. Бити жељени гост у свету Гостољубивог Бога - зар има ичег лепшег? А отац Љуба нам је ту „жељеност” чинио опипљивом.

О МОЛИТВЕНОМ ПРАВИЛУ

Почетнички полетан (а већ се „нагутао” књига о подвижништву и молитви, разумевајући их површно и детињасто), тражим од оца Љубе да ми да молитвено правило. Он неће. „Па зашто, оче Љубо?“ „Зато што, ако ти дам неко правило, ти њега ишчиташ, па си тиме задовољан и о Богу не мислиш. Овако, треба да се молиш свуда, у сваком тренутку, на сваком месту: и на улици, у аутобусу, на факултету. Увек да се молиш и благодариш Господу и да осећаш

Његово присуство“. Овај мудри савет сам се, по мери својих снага (никаквих, додуше) трудио да испуњавам.

Касније сам читао код оца Серафима Роуза о једном православном Американцу што је свакога јутра устајао пре посла и на својој тераси читао преко хиљаду Исусових молитава. Толико је „смирење“ стекао да је једног лепог дана сишао у двориште и претукао комшију кога није вредело опомињати да не прави буку док се урбани „исихаста“ бавио „умним делањем“. Сам отац Љуба изгледао је као неко ко се свагда моли - али, та молитва је, по мом осећању, била непрекидно пребивање у Божјем окриљу, свест о Христу Свевидећем и Свудаприсутном Својом љубављу, неопходном као дисање. Код проте није било никаквог позерства; као и кад говори, тако је и у молитви био искрен и једноставан.

ВЕРОУЧИТЕЉ

Једном ми је прота испричао да му је неки владика (наравно, није хтео да каже који) рекао: „Прото, шта сте Ви запели са том веронауком? Петсто година смо били под Турцима без веронауке, па шта нам је фалило?“ Отац Љуба је, пак, са свој стране „запињао“ да веронауке буде, и да је буде што више. У храму Светог Александра Невског кренуо је да окупља децу још 1985. године. Било их је, тада четворо, да би касније, на излете које мисионари праве на крају своје школске године ишло и по пет стотина полазника; не само деце, наравно. Парохијски дом, у коме је прота држао веронауку, подигнут је седамдесетих година 20. века. Био је мали као кутија шибица. Кад се народ скупи, отац Љуба

се нађе притешњен уз плакар који му стоји иза леђа (иначе препун књига и папира, са постер - сликом Светог Саве и породичном лозом династије Карађорђевића налепљеном на врата.) Столови других свештеника (оца Жикића, оца Милана, оца Јове Ратковића, а касније и оца Ваје) већ су померени, да би било места да црквењак чика Неђо, принесе и намести столице. И у тој и таквој атмосфери почињу предавања - пре нас, ту су била деца, која су оца Љубу волела на онај некривотвориви дечји начин, а затим смо се смештали ми, од седамнаест до седамдесет седам година. Не сећам се о чему је све отац Љуба причао. Знам само да нам је било топло око срца, јер је Нови Завет њему био присан као мантија коју је носио. Говорио је лепо, једноставно, одмерено, насмешен, темељан, благородних покрета, уливао нам је поверење у светлоносно Слово. Одговарао и уливао нам је, стрпљиво, на питања присутних, чак и кад су та питања била „небулозно - фабулозна” (попут оних која је постављао Жика, крупни докоњак из подалеког предграђа Београда, који је мешао „светлосну формулу”, Његоша - стално је користио кованицу „његошнаумље” и Теслу), или „српско - политичка” (незаборавни чика Ђура са лептир - машном и господским манирима) или „зилотска” (“До када ћемо трпети Светски савез цркава?”). Додуше, отац Љуба је умео и да оштро пресече неког досадњаковића или „минера”, који је, правећи се паметан, минирао душекорисну беседу. Али, свима који су имали добре намере, одговарао је пажљиво и стрпљиво.

Почетком деведесетих година двадесетог века, прота је био један од ретких српских свештеника који је озбиљно схватио одлуку СА Сабора СПЦ да се одрасли не крштавају без претходне катихизације. И заиста: у Невском ни онда

(а захваљујући добрим наследницима оца Љубе ни данас) нико од одраслих не приступа Светој Тајни Крштења без десет часова катихезе. Исходи су (били и остали) изванредни: више од две трећине крштених у Невском постају уцрквењени верници, који настављају да живе хришћански јер су сазнали шта реч „хришћанин” заиста значи. Наравно, прота Љуба није проповедао само речју, него и целом својом појавом. Достојанственог држања, одмерен у говору, искрено предан литургијској молитви, он је био идеал српског свештеника. Ко га неће упамтити кад мироше на суботњим бденијима у храму? Ставља ти крст на чело, благо те гледа, насмешен, и ти знаш: „Ту је Црква која побеђује свет!” Љубиш руку која те миросала и која ће сутра држати Свети Путир као руку Мојсијеву - путоказницу ка Обећаној земљи.

Прота није био кицош, али је попут Светог Јована Кронштатског (на кога је, ненаметљиво и несвесно, лично у много чему: од литургољубља, преко човекољубља до родољубља) волео да изгледа „репрезентативно” - јер свештеник и јесте представник Цркве у њеној победничкој красоти. Сећам га се у Москви 1993: лепа мантија српског кроја (без проширених рукава који скривају надланице, па човек изгледа превише „крилато” у њима), она мантија с црном пуцаћу; одликовање - црвени појас; у руци бројаница. Док смо метроом путовали на састанак Савеза православних братстава, московски пијанци су прилазили проти и, заплићући језиком, тражили благослов - видели су у њему правога баћушку. А он благосиља свечаним покретом десне руке, уверене у силу Великог Архијереја, Деснице Очеве.

“Теологија је све или ништа”, говорио је Владика Николај. И веронаука је све или ништа; или човеку нуди пону тумачења вишњег и нижњег, вечног и временог, или му нуди измислице, баснословље уместо богословља. У животу и делима оца Љубе веронаука је била све: и беседе у храму, и тумачење Светог Писма у парохијском дому, и држање у јавности. Он је био потврда Флоренскове тезе да православна духовност не ствара толико добру колико лепу природу (наравно, лепу унутарњим обасјајем.) Ту лепоту и ми смо гледали, и она нас је учила.

Почетком деведесетих година, Србија је, у разгару антисрпског специјалног рата, била преплављена тоталитаризмом и деструктивним верским сектама. У храм Светог Александра Невског долазили су многи унесрећени и родитељи и родбина младих жртава секташке манипулације. Како је то изгледало, види се из неких записа које сам, у оно време, прибележио, да бих оставио трага, и себи и другима, о духовном убијању народа Светога Саве.

О СЕКТАМА (ЗАПИС ИЗ 1997.)

Поред рата, економске беде, распада личног и друштвеног морала, пораста криминала, политичких зађевица и раскола, појавило се зло горе од свих зала, зло које насрће на дух српског народа - зло лажних вера и опасних духовних заблуда. На Светом Архијерејском Сабору Српска Православне Цркве, који је отпочео 22. маја 1994. у Пећкој патријаршији, а завршио се 2. јуна те године у згради Патријаршије у Београду, српски архијереји су јавности ставили до знања да нам је „споља - из истог света из кога су

дошле санкције и бомбе - дошла и незвана војска проповедника разних секти, парарелигијских и псеудорелигијских покрета, окултних учења, магијских обреда, сујеверја, враџбина, све до ужасне теорије и праксе сатаниста. Посреди је прави духовни, и не само духовни, терор над нама, и налазимо се, без претеривања, пред опасношћу духовног геноцида ако се не супротставимо као слободан крштени народ. Сви слојеви становништва су на удару секташке и окултистичке организоване најезде - злоупотребом, на жалост, и невоље угрожених људи, и хуманитарне помоћи, и медијског простора, и свега што се може злоупотребити. Стога Сабор апелује на наш верујући народ и на све чиниоце одговорне за душевно здравље и физички опстанак народа да се одважно суоче и са овим изазовом“.

Православнима, у данашње дане, осим речи, писане и усмене, нису остављена никаква друга средства за допирење до народа са хришћанском благовешћу (медији се налазе у рукама људи којима, у најмању руку, до Цркве није стало). Па ипак, реч Божја је јака као маљ који разбија камен (Јер. 23, 29).

Почетком деведесетих Свети Архијерејски Синод дао је благослов протојереју Љубодрагу Петровићу, духовнику Православне мисионарске школе при храму Светог Александра Невског у Београду, да достави један извештај о сектама које делују на нашем простору. Извештај је прота урадио са групом мисионара, међу којима је био и нижепотписани. У њему је било онолико информација колико их је у то време било доступно, од којих је највећи део поодавно неупотребљив - због застарелости. У Мисионарску школу је долазило све више људи који су различитим стран-

путицама лутали док нису срели Христа Господа - њима је требало духовне помоћи; долазили су млади који траже и питају; долазили су уцвељени родитељи и родбина жртва тоталитарних секти... Са благословом Патријарха Павла и Светог Архијерејског Синода, протојереј-ставрофор Љубодраг Петровић и група његових сарадника кренула је по српским градовима и селима да говори о односу Цркве према сектама и окултизму. Ишло се од Требиња до Бора и од Апатина до Приштине. Добра посећеност трибина и занимање нашег народа за проблем духовне агресије на потомство Светог Саве потписника ових редова су уверили у потребу да се о теми и говори и пише на прави начин. Наравно, много је лепше говорити о ономе што је светло и чисто, што је пуно радости пасхалне вере Христове - а то православље заиста јесте. Међутим, и оваквим темама се мора писати и говорити, јер православље ипак захтева претходно рашчишћавање појмова и узлазак на таворску висину Преображења.

Ко су чланови секти? Они су наш, православни бол. Они су, између осталог, у сектама зато што им ми нисмо на време и на прави начин посведочили Христа. Они су, такође, болесни и духовно рањени људи, у највећем броју случајева жртве нечије манипулације.

Није нимало чудно што људи болесне вере постају и људи болесног живота - уплашени (у апокалиптичко - армагедонским сектама), испражњени од осећања и здраве реакције на околину (у далекоисточним групама), претворени у ходајуће мртваце (у тоталитарним сектама каква је сајентологија), спремни на свако зло и злочин (у сатанистичким кружоцима)... То су болесни, и психички и физич-

ки, рањени и јадни људи, који су кренули за Светлошћу, а обрели се у тами... А тек њихове породице! Са каквим се трагедијама срео потписник ових редова... Отац доводи сина на разговор са протом Љубом... Отац је просветни радник, који, на ивици нервнoг слома, кидајући се од бола због детета које нестаје пред његовим очима и постаје неко други, каже: „Ја сам крив... Ја сам био у просвети и атеиста... Ја га нисам учио православној вери... Зато је и отишао у секту“. Са дечком, који студира (електротехнику, ваљда), свештеник покушава да разговара. Не вреди. Отац преклиње сина. Он му само каже: „Завршићу факултет и донећу ти диплому, да те задовољим... Али ћу ја радити шта хоћу“... Покушавам да попричам са њим, да му покажем разлике између православља и кришнаизма. „Мене то уопште не занима“, каже. „Мене православље уопште не занима“... И одлазе. Мајка чији је син отишао у Београд, на студије, и упознао следбенике Шри Ћинмоја. Сад је са њима. Школа га не интересује... Мајка покушава да интервенише код надлежних, али... Али, Шри Ћинмој је организатор „Светске трке за мир“, а надлежни су покровитељи „трке за мир“... Мајка, чије су две кћери код Шри Ћинмоја... Мајка, просветна радница у пензији, чији син напушта академско музичко образовање и одлази у Скопље, да свира у једној гурмантра групи... Разговарам са њеним сином. Он воли те разговоре, али ми каже да не могу да разумем Кришну који је за једну ноћ имао 16108 жена, јер је то речено у „трансценденталном смислу“... Владислава, љупка млада Бугарка из Софије... Причам са њом о Христу и Кришни... Каже да су је родитељи упознали са Православљем, али је нова вера лепша... Уосталом, она мисли да „ја то не разумем“. Док ми разговарамо у просторијама православног омладинског

покрета „Свети Јевтимије Трновски“, Софију облепљују плакатима који најављују наступ групе „Нитјананда“ - тројица у групи су из Србије...Младић, који се бавио медитацијом и већ годинама не може да се опорави... Лута, намучен и као нечим гоњен, од манастира до манастира...Мушкарац средњих година, избеглица - Србин из Сарајева, ужарених очију ми прича о Јехови и нуди „Кулу стражару“, у близини београдског Новог гробља. Питам га да ли је упознао православно веру пре него што је постао јеховиста. Каже да јесте. Шта је читао? Читао је два - три броја „Православља“, новина Српске патријаршије...И они који верују да се може спојити православље и астрологија, православље и магија... Човек, који се бавио ритуалном магијом, и који је, после смрти свог детета схватио на каквом је путу...

Знам сатанисту који се обратио и постао православно хришћанин...Знам бившег кришнаисту који је, кад је отпутовао у Индију, схватио да му је место у Србији...Знам бивше адвентисте, јеховисте, окултисте, астрологе - сви су, благодаћу Божјом, сада у стаду Доброга Пастира...Од када сам вером постао православан, схватио сам колико је вера наших Отаца „природно натприродна“, и колико је она извор душевног здравља. Ако је тако, а јесте, то се мора сведочити и нашој браћи, како оној која траже и лутају, тако и оној која су се већ разболела и ушла у неки секташки лавиринт.

Отац Љуба је многе и многе душе привео Христу, борећи се против секти и окултизма. Био је увек спреман да саслуша, поучи, утеша...

ДАРЕЖЉИВОСТ И МИЛОСРЂЕ

„Владо, опет си дошао да ми нешто гепиш!“ смешкао се отац Љуба кад год сам, са усхићењем књишког мољца, прелиставао књиге и часописе, који су се у његову канцеларију (или у Невском, или у ВДС-у) стизали са свих страна света. „Шта ћу, оче Љубо? Циганки црн образ, али пуна торба“, одговарао сам. Наравно, добијао сам све што ми је је било потребно за рад. Нешто сам враћао, али углавном нисам - добри прота је поклањао.

Од њега, приликом сусрета, увек нешто добијеш: барем иконицу. Дарежљивост је била природна за овог човека као дисање: „Даровање - радовање!“ Увек је бринуо о сиротињи, избеглицама, немоћнима. У Невском је, одавно, поставио касице за такве и једном седмично, на равне части, Христовој убогој браћи раздавао оно што би се сакупило. Пред вратима канцеларије у Француској улици стално су стајали потребити, и пружали руку. Људи са свих страна света знали су какав је прота, и колико помаже: зато су му слали новац за мисију и помоћ онима којима је помоћ потребна. У Америци је живео велики српски добротвор Зоран М. Маринковић. Био је сам, није имао породицу, па је желео да помогне мисионарски рад у Србији. Оцу Љуби је слао помоћ за налажење часописа „Црквени живот“, али је, у договору са протом, помагао и појединцима - мисионарима, чија је материјална ситуација била незавидна. То је и прота стално имао на уму: кад зашкрипи, он, ако нема ништа у каси, пружи из свог новчаника, знајући како се живи у земљи у којој смо се обрели (“зла држава / што дембеле издржава”, рекао би Милован Данојлић.) Тај-

на хришћанске дарежљивости лежи у ономе што је рекао отац Георгије Флоровски: волети ближњег као самог себе не значи волети га онако како волиш себе, него волети га јер је ближњи твоје истинско ЈА. Зато је прича о милосрђу увек прича о самозабраву: ближњи је моје истинско ја, и зато морам да заборавим своје интересе и навике, а њега да ставим у средиште пажње. Прота Љуба нас је томе делатно учио: једно од мојих првих искустава са Мисионарском школом, из 1990. године, био је одлазак у село Милошевац, код Смедерева, познато по многим хранитељским породицама, од којих су неке на пут извеле по десетеро и више напуштене деце.

А онда редом - милосрдна секција Мисионарске школе ишла је свуда: од малишана у Звечанској, жељних љубави и пажње, до инвалида рата у болници „Рудо”. Радом „милосрдника” руководили су оци Јован Ратковић и Вајо Јовић, а често су припомагали и други, из разних крајева Српства (рецимо, неуморна ћелијска игуманија Гликерија са својим сестринством). При храму Светог Александра Невског, а онда и при Верском добротворном старатељству, отац Љуба је организовао разне видове нематеријалне помоћи потребитима: лекари, правници, професори помагали су бесплатним прегледима, правним саветима, давањем часова, сматрајући то саставним делом свог служења Богу и људима. Они су били сатрудници оца Љубе, који их је крепио својим неуморним указивањем пажње душама гладним и жедним љубави и пажње. “Блажени милостиви јер ће бити помиловани”: отац Љуба је знао за то блаженство. Једном ми је, причајући о жртви коју је, због његових честих и дугих одсуствовања од куће, подносила породица, рекао: „Молио сам се Богу и говорио: “Господе, ја се бринем

за Твоју децу, а Ти се старај о мојој”. И Господ се старао за протине кћери и њихово потомство.

КЊИГОЉУБАЦ

Некада су свештеници били први српски књигољупци - не само у доба кад су, као једини азбукозналци, писали и преписивали књиге, него и у деветнаестом и почетком двадесетог века, када су црквене библиотеке биле међу најбоље снабденима у Срба. Уопште говорећи, православна традиција високо уздиже књигу, о чему говори чињеница да су ислужени минеји и октоиси „сахрањивани” као људска бића. Руски семиотичар Успенски о томе је говорио: док западни интелектуалац књигу користи по принципу „употреби и баци”, руски образовани човек се према штампаном слову, чак и истрошеном, односи као према светињи. Отац Љуба је, наравно, духом био у источној традицији. Високо је држао стег књигољупства, и кад год је могао, понешто би штампао - пре свега да би делио (јер, како пише у Старом Завету, у последња времена на земљи ће бити глад и жеђ, али не за хлебом и водом, него за речју Господњом). Књиге је, на крају сваке школске године, поклањао својим вредним ђацима - мисионарима. А завршни излет увек је био у неку од наших светиња, од Ђуниса до Манасије и другде: одслужи се Литургија, присутни се скромно послуже, а онда им буду подељене књиге. Пут је плаћала Мисионарска школа.

Издавачку делатност почели смо 1993. године, скромном књижицом „Изазов Далеког Истока у светлости православног хришћанства”. Насловну страну цртала је Дија-

на, ћерка Раше Попова (Свети Ђорђе убија аждају паганизма), а потписник ових редова био је приређивач. Актуелна тема, јер су индуистичке секте, попут кришнаиста и махаришијеваца, одавно биле преплавиле Београд. Године 1994. изашла је моја књижица „У тамници херметичког круга / Православље о Хесеу и Јунгу”. Прота је желео да се тако нешто објави јер му је било доста психологизације православне духовности, спровођене преко јунговског неогностицизма упакованог у хришћанску реторику. Сећам се да смо по тираж ишли у школу „Петар Лековић”, која је имала своју штампарију, и да смо се обојица радовали њеним јединственим белим корицама. Па онда 1995: стиже прво издање „Образа светачког”, „Свети Јован Шангајски”. О књизи се, у техничком смислу, постарао Небојша Крстић, и изгледала је „преизјадно”: са црних корица извирао је осмехнути лик чудотворца последњих времена. Те исте године, Мисионарска школа штампала је и моју књижицу „Младост и страсти”, чији је циљ био да младима говори о борби за врлину целомудрија. Књижицу сам читао (и он ми је помагао да је исправим и дотерам) владики Данилу, а отац Љуба ју је прихватио усрдно, знајући какву битку за чистоту бију млади хришћани. Касније је прештампавана и доштампавана, а прота се шалио поводом једног плаката за представљање исте, на коме је писало „*Младост и сирасти* Владимира Димитријевића”. Он је, колико се сећам, књижици дао и наслов. (Утицај мисионарских дела нам је непознат - и хвала Богу, јер преко њих, ако су писани у складу с Предањем, делује мудрост Отаца. Знам да ми је неко причао да су ћаци у једном одељењу у коме је девојчица ванбрачно остала трудна успели да јој помогну да не абортира, и да роди живо и здраво дете. Да прота Љуба није

имао слуха за штампање мисионарских подухвата, и да им књижица није била у рукама, још један грех би се збио под сивим небом Црнограда, који је, захваљујући проти, каткад, био и Београд.)

Касније се захуктала издавачка делатност „Образа светачког” и „Очевог дома” - прва библиотека је била библиотека Мисионарске школе, а друга Верског добротворног старатељства. Отац Љуба се потписивао као рецензент; кад издаваштво зашкрипи - „шта и како даље” - он је подстицао да се ради, ради и ради; нема повлачења, нема предаје. Каткад је при Православном народном универзитету Патријаршије организовао представљање ових књига. (И тај „народни универзитет” његово је дело: почетком деведесетих, у салу није могло да се уђе од посетилаца; на почетку 21. века било их је мање, али су били посвећеници - захваљујући труду прота Љубе и његовој жељи да све буде благообразно и по поретку, тамо су изговорене речи увек налазиле на пажњу и разумевање.)

Појављивали су се и остали наслови: нашег угледног физико-хемичара на раду у Америци, др Владимира Вукановића (“Нада и вера”), па прича о религиозности Михаила Пупина (о њему је писао свештеник Саво Јовић), о краљици Марији Карађорђевић као добротворки (доктор Будимир Павловић), итд. И да поновим: књиге су дељене. Прота је још почетком деведесетих, кад је имао канцеларију ВДС-а у Патријаршији, улазио у тамошње магацине, на светлост дана износио непродате бројеве „Православља”, „Мисионара” и „Светосавског звонцета” и даровао посетиоце предавања у патријаршиској сали. Нарочиту пажњу поклањао је часопису „Црквени живот”, који је светлост дана угледао почетком 21. века и који је, пре свега захваљу-

јући свом уреднику, Матеју Арсејнијевићу, заиста достојан наследник „Хришћанског живота” оца Јустина Поповића. Прота се трудио да у сваком броју напише и објави понеки текст, чиме је наставио традицију коју је започео у Билтену храма Александра Невског, такође његовим „штампаном чеду” из деведесетих година двадесетог века.

И часопис „Образ” излазио је с протиним благословом, под уредништвом покојног Небојше Крстића. Циљ „Образа” је био, по речи Светог Николаја Жичког, „школа са вером, политика са поштењем, војска са родољубљем, држава са Божјим благословом”, то јест, исповедање вертикале Бог - Краљ - Дом (опет по Светом Николају, „три највеће вредности србског народа”). Ни више ни мање.

Прота нам је отишао и православно издаваштво биће сиромашније не само за једног Мецену, него и ми за једног Ментора. Ми, Телемаси на бурном мору словесности, мораћемо се сналазити сами, са бродовима чија су једра (у доба апстрактне и самој себи довољне схоластичке теолошке стерилности) све чешће сиротињски поцепана. Али, пловити се мора. Капетан Љуба нас је томе учио.

ПУТОВАЊА

Био је отац Љуба и међу православним Србима на Малти: крштавао, венчавао, проповедао...Али, најзанимљивије путовање имао је - у Јапан. Неки његов парохијанин је играо наградну игру „Са Црвеном Звездом у Јапан”, на финале светског фудбалског првенства. Поред свог имена, слао је и многа друга имена, па и име оца Љубе. Извуку оца Љубу, коме, наравно, фудбал није значио много,

али који је опет пошао на мисионарско путовање. Касније, кад нам је причао о утисцима, помињао је бедне људе који вуку рикше као у Кини, што га је веома погодило (одбио је да се вози средством у које је упрегнут човек саздан по лику Господњем), и, наравно, Јапанску Православну Цркву, аутономну у оквиру Руске Цркве. Служио је у токијском храму Светог Николаја Мириклијског (Никорај До), упознао јапанске архијереје, свештенство и вернике и био одушевљен њиховом побожношћу, али и далекоисточном отменом обичајношћу. Сада је наш прота отпутовао ка Престолу Архијереја Христа, Који га је поставио за пастира словесног стада. Помолимо се да лађа његове душе уплива у мирну луку Небеског Јерусалима.

ОТАЦ ЉУБА И КОМУНИСТИ

Бити частан и некомпромитован свештеник у Титославији није било нимало лако. Многи су се, по слабости, малOVERЈУ и грамзивости упрљали. Било је и непосредних доушника УДБЕ и КОС-а. Причао ми је бивши официр како је, во времја оно, тајно крстио дете у цркви у Ариљу (службовао је у Скопљу). Већ сутрадан, кад се појавио у касарни, војна безбедност га је саслушавала због престапа (крштењу су присуствовали само официр, његова жена и свештеник; није тешко погодити ко је дојавио). Нарочито су скренули с пута чланови тзв. „удружењи“, чланови удружења православног свештенства СФРЈ.

Комунисти су се трудили и да свештенике морално упрљају, да би могли да га уцењују. Тај метод примењиван

је и у СПС- ЈУЛ и у ДОС-овој „демократији”; прота Љуба је нарочито жалио случај једног свог брата и саслужитеља, смелог борца за Српство, у чијем београдском храму су, почетком деведесетих држане многе трибине и предавања и који је радио са пробуђеном омладином. Том свештенику су подметнули неку жену, и он је пао, напустивши службу. Момчило Настасијевић је, у „Молитви”, певао: „Урвина својих кроз понор бистра ме проведи”; ову молитву Богу Живоме могао је да изговори и отац Љуба, ходећи кроз урвине и поноре Титове тираније. Син богомољца, Владимира Петровића из Каоника, прота Љуба је увек знао ко су комунисти. И зато се исповеднички, као дечак, одлучио да оде у призренску богословију, кад је, што народ каже, гуја гују за реп уједала. У Призрену је имао дивне професоре, од којих су неки одбили уцене Титовог режима да се одрекну Христа и добију уносан посао. Један од њих, мирјанин (име сам му заборавио) деци жедној истине откривао је окултну христомрзачку позадину Марксовог учења. И отац Љуба је, (на време научен) био искрени, духовни антикомуниста (јер је знао ко стоји иза комуниста - бивши Денница, који је постао први револуционар, рушитељ Богом благословеног поретка на небесима).

Прота је тешке јаде видео од Титовог режима. На првој својој парохији у селу Ражњу и околини, врло брзо је окупио народ око Бога и Цркве. Радио је с децом и омладином, па је успео чак да направи и црквени хор. То му УДБА није опростила: пратили су га на сваком кораку, и, наравно, злостављали. Насиље и лаж, два основна ђавоља средства, коришћена су против овог слуге Христовог у наопаком „обиљу” јаловог оца лажи и насиља. Једном су га, док је обављао дужности по парохији, удбаши затвори-

ли и петнаест дана нико није знао где је, и шта је са њим. Жена и кћери легале су и устајале у неизвесности од које се кидала утроба. За то време, тито-сатанисти су покушавали да га сломе и одврате од сведочења Христа - свему је одолео молитвом и трпљењем. УДБА је користила и друга, већ поменуте методе: рецимо, свештенику подметну неку од својих плаћених блудница. Тако су покушали да намаме и оца Љубу (он је заиста био наочит човек, не само у младости). Овај случај десио се на сеоској парохији на којој га је народ волео управо као честитог и часног човека, јер се он учтиво понашао према свакоме, а нарочито према женском свету, онако како се од пастира словесног стада и очекује. После службе која је окупила мноштво верних у храму, ту се појавила нека накинђурена „другарица”, која је све време покушавала да са оцем Љубом заподене разговор. Он је одговарао кратко и одсечно, и рекао да има обавезе у суседном селу. Наметљивица је, изговарајући се жељом за „духовним разговором”, затражила да крене са њим, кроз шуму. Оцу Љуби је све било јасно. Пре него што су пошли, њему блиским парохијанима је саопштио да зна за замку. Хладан и више него уздржан однос проте према намештеној пратиљи и њу је охладио - УДБА није успела у свом задатку компромитације. Колико пута су га удбаши пресретали, малтретирали, претили њему и породици... У томе је предњачио шеф УДБЕ из Крушевца... Зло је притискало све више, и човек Божји је дошао на границу издржљивости... Причао ми је како је, не могавши више да подноси шиканирање, решио, ни мање ни више, него да дигне руку на удбашког злоставитеља. Па ипак, Господ је спасао Свога верног слугу: када је чаша трпљења почела да се прелива, прота је пао на колена у олтару свог храма, и молио

се Богу и Светом Николи, својој крсној слави - да не учини грех који ће га не само бацити на робљу, него и лишити Свете Тајне Свештенства. Било је рано јутро, тек зазорило... Он излази из храма, кад зове га један парохијанин: „Љупче! Љупче! Муштулук! - О чему је реч? - Смењен Ранковић!“ каже му тај .А са Ранковићем, архизликовцем, кога је Тито употребио и бацио као прљаву крпу, буде смењен и крушевачки зликовац, удбаш - злоставитељ оца Љубе. И тако га Господ спасе од искушења.

Крајем двадесетог века, један од духовних синова протe Љубе реши да оде у манастир. Његов отац био је моћник у ЈУЛ-у, безбожан човек, који није могао да замисли да му се син замонаши. Младић је отишао, а за оца Љубу су опет почели дани море: јуловац је долазио у храм Светог Александра Невског, уцењивао, претио, и то не само проти, него и његовој породици. На крају су проту киднаповали! Само захваљујући интервенцији једног од његових духовних чеда, способног човека и познаваоца борилачких вештина, који је ангажовао своје везе, прота је ослобођен и више га нису дирали. Био је веома потресен овим догађајима, али се опоравио и наставио да ради, иако је отишао у пензију.

Отац Љуба није волео безбожје комунизма, које је Србима и другим православним народима донело толико зла. Али, људе као људе није мрзео. Шаљиво их је звао „комуњарци“, а кад је љут „бараберија“. Иначе, држали су га под паском и када га је патријарх Герман превео у Београд. Препознавао је уходе и жбире: један од њих је „благочестиво“ долазио на Литургије, а с унутрашње стране сакоа држао прикопчан револвер (отац Љуба је приметио оружје док је „побожни“ удбаш узимао нафору.)

Протина борба против титоистичког тоталитаризма огледала се и у његовој спремности да се друштвено ангажује - сарађивао је с опозицијом комунистичком једноумљу и пре „партијског плурализма”. У црквеном одбору храма Светог Александра Невског увео је, између осталих, свог парохијанина, др Војислава Коштуницу, као и српског хришћанског полихистора Предрага Р. Драгића Кијука, чији је ум, перо и храброст нарочито ценио (увек је помињао да је међу четворо деце која су прва, 1985, кренула код њега на веронауку у храму Светог Александра Невског, била и Кијукова ћерка.)

Недавно сам прочитао књигу Хрвата Вјекослава Периче, „Балкански идоли” (о улози верских заједница на простору бивше СФРЈ.) Ту сазнам да је прота Љуба, крајем осамдесетих година двадесетог века, био један од оснивача београдског одбора за заштиту права верујућих људи. Кад сам му то поменуо, он рече да је био заборавио за ту чињеницу. Али, има ко није заборавио храброг проту; његова Србија га заборавити неће.

ВЕСЕЛО СРЦЕ КУДЕЉУ ПРЕДЕ

Прота је био природно духовит и шаљив човек. Духовитост је, у Цркви, ако је сољу зачињена, чисто лековита: она разбија атмосферу уштољености и претенциозности, глуматања и саморекламерства којој смо често склони (има клирика који су ауторитет изградили на тихом причању, готово шапатом, да би други морао да се сагне, њему поклони и тако чује шта „премудри” има да каже). Бити туњав не значи бити смеран, као што ни мућурла не мора

бити исихаста. Протине шале и пошалице биле су праве „бодрилице” и „крилатице”, из богатог животног и црквеног искуства. Омиљено средство за депатетизацију атмосфере била је протина изрека: „Брат за брата гине, ако не мож’ да побегне!” Изговарао ју је у разним приликама: и кад њему треба да се нешто помогне, па нас зове на „духовну мобу”; и кад он треба да нешто учини за нас, или је већ учинио, па смо му захвални. Свакога је, и нас млађе, звао „чика Тај и Тај”: „Где си, чика Владо? Како си? Арно-убаво?” Па онда благосиља: „Да си жив и здрав и узбрдо брз” (о томе је Матеј Арсенијевић направио диван мали трактат). Шале из поповског живота (“Шта пева млад свештеник на сахрани проте чију је парохију наследио? „Смрт твоја живот мој”, што је у ствари једна од богослужбених стихира; кад неки, не баш достојан, прими напрсни крст, па постане ставрофор: “Некад је разбојник био на крсту, а сад је крст на разбојнику”); па шале из народног живота (“Добар нам је поп - пцује се с нас”, цитирао је прота неке веселе сељаке који су са својим парохом пили пиво испред сеоске продавнице). Ту су и незаборавне анегдоте из пастирске праксе самог проте Љубе: како је почео да свети водицу код Рома у својој сеоској парохији, омекшавши председника црквеног одбора који, због нехигијене њиховог насеља, није хтео да целива исти крст као и они, а бака, која је међу браћом Циганима имала највећи ауторитет, пристала да убеди сународнике да макар покупе прашину по кућама, и, одушевљена што их отац Љуба није презрео, из своје старе сукње извукла коцку шећера, да га угости; па како је, као члан Црквеног суда Митрополије београдско - карловачке, добио захтев за развод брака од неке даме која је, каже, читала, да ће муж и жена, ако су црквено венчани, и у вечности

бити заједно, „а ја”, вели, „не желим да у вечности будем са својим мужем”...

Заиста, кад год дођеш код проте он те нечим насмеје и орадости. Чак и намрштеници, или, што рече један мој пријатељ, „префињени циници” код њега су налазили веселост чисте душе, и то им је враћало веру у живот. „Весело срце кудељу преде” - каже наш народ, а прота је умео да је испреда као нико. Код њега је стално било прело.

Сећам се како су он и његова супруга певали и радовали се на мојој скромној свадби. Кристалног гласа, са много народних песама у срцу, а уз пратњу неколико свирача без озвучења, прота је био сунчани осмех на дан моје свадбене радости. Гледао сам га и мислио: “Господе, радује се као да сам му најрођенији!” А и био сам му најрођенији - мада не само ја. Сви смо му били најрођенији, сви ми из Мисионарске школе. А како је умео да наздрави - као игуман Стефан из „Горског вијенца” (пошто је прошао „сито и решето” и „овај грдни свијет испитао”, па му је Божић најмилији јер „свачему треба наздравити”...) „Триста - без попа ништа”: та српска изрека понајбоље је исказивала протину улогу у нашим животима. Без њега бисмо ми, који у цркву идемо, били несабрано ништа. А с њим - били смо Христова војска, вођена, између осталог, његовим, како би руски песник Владимир Хлебњиков рекао, „осмејчићем - смејуничићем” и крилатицама за размрдавање ума којима би каткад подвлачио преозбиљне разговоре (типа: “Ето тако живот тече, / у кафани свако вече”; или „Брате Владо, до када ћемо овако раскошно живети?” Тек да се не олењимо, и да не умислимо да смо много важни, (углавном себи самима.

ПРОТА О БУДУЋНОСТИ СВОГ НАРОДА

Отац Љуба није био „ружичастог” погледа на свет, какви су многи „професионални оптимисти” у Цркви, који весело машу крилима својих мантија и опонашају пасхално расположење Светог Серафима Саровског, иако су животом испод духовног живота богомољних бакица. Њихов једноставан метод „порицања апокалипсе” састоји се у тврдњи да се у свету и код нас не дешава ништа нарочито (а у Србији сваке године умре тридесет хиљада више људи него што их се родило), и да смо ми, зато што живимо „евхаристијски”, унапред спасени. Добри српски прота није веровао да се речима може смирити сушта стварност, јер, како рече Бранко Миљковић, „опасности превазиђене метафором / на другом ће месту запевати опасније”. Као вишедеценијски свештеник и исповедник, прота је знао стварно стање у нашем народу. А оно није било задовољавајуће. Напротив! Греси који вапију на небо, удружени са узајамном мржњом, разарали су свако здраво ткиво народног организма. Наравно, ту је било и стање у Цркви, које је проту много болело. Он, који је целог живота живео као „црквени миш” (црквен, дакле, али ипак миш, кад је земаљско благо у питању) гледао је виши и нижи клир како се богати, и како брине о пролазном, а оно главно препушта мољцима, духовима злобе у поднебесју. Наравно да материјалисти-ма није завидео: жалио их је, и жалио њихову паству. Једном му неко поче причати о луксузним колима која возе наши архипастири. Он рече: „Није проблем у томе, него је невоља што, осим вожње скупих аутомобила, не раде ништа друго“. Много пута саопштавао ми је своју стрепњу за

будућност Цркве у Срба и нашег народа у целини. Кад кап горчине преврши чашу, имао је обичај да каже: „Кад нам Господ не би послао страдање, не би било правде Божје, јер смо то велико страдање заслужили.“ Ипак, веровао је у пророчку реч Владике Николаја, ону из „Небеске Литургије” - да ће, после многих невоља, Господ Србима дати покајање и духовну обнову. Но, пре тога има се проћи трновити пут... Кад су га представници једне групе младих, активних у ширењу хришћанских вредности у Српству, питали кога им од свештеника препоручује за поуздани ослонац после свога пресељења у вечност, прота им је са постеље, уздахнувши одговорио: „Не знам шта да вам кажем“...Наравно да он није мислио да нема добрих свештеника. Али, није видео људе спремне да својим бићем буду ослонац младим делатницима на њиви Господњој и народној. Једноставно, редак је прави пастир за тако нешто. Па ипак, после сваке тужне констатације о духовном и државном стању у коме смо се нашли, изговарао би стихове догостољачке песме: „Искушења велика су била, Света Цркво, ти си победила“. „Ово каже кад је стање безизлазно”, пола у шали, а пола озбиљно, рече ми једном покојни Небојша Крстић. Међутим, има ли пламсавије поуке у невиделици у којој се обретосмо?

СВОЈАТАЊА

Отац Љуба је био такав да га не можеш ни прескочити, ни заобићи. Зато ће се неки потрудити да га својатају, приказујући га као једномишљеника. То ће засновати на чињеници да је прота сваком био све, еда би кога за Христа

придобо. А он је припадао само Господу, и ником више. Нарочито није припадао тајним, полутајним, „четворотајним” и сличним организацијама (попут масона, ротаријанаца, итд.), чију је мистичку „тајну безакоња” одлично знао. Говорио је да је основни принцип окултног подземља, често маскираног у хуманистичко - алтруистичке крадуље, „Квари и буди покварен!” Не би ме зачуло да се баш ових дана појави неки који ће тврдити да је прота био члан баш њихове ложе. Кад су за чланство у масонерији лажно прозивали Владика Николаја, што не би оца Љубу? Мртва уста не говоре. Али, говоре дела вере и побожности: ученик Христа, Који ништа тајно није учио, прота није имао шта да тражи у буџацима властољубаца и материјалиста, који сарађују по принципу: „Ти мени *Sergare*, ја теби *Vojevogo*”. Уосталом, шта је данас масонерија него (опет!) Савез комуниста, у који су се учлањавали да би добили стан, и шта су ротаријанци ако не Социјалистички савез радног народа, сапутници масона на њиховом „премудром” путу ка *Novus ordo*?

Енглески писац Честертон је правио разлику између немогућег (рецимо, да је нечији дух посмртно прогањао свог живог политичког противника) и невероватног (да је лорд Гледстон потапшао по рамену краљицу Викторију и понудио јој томпус.) Кад је у питању „немогуће”, остајемо агностици; кад је у питању невероватно - постајемо неверници. Ако, дакле, чујете да проту својатају мрачњаци, знајте - то је невероватно, он је био љубитељ чисте светлости.

Такође, нико од нас, протиних „полетараца” не може да га присваја за себе. Био је Божји, а ми смо му били сатрудници, по мери својих снага. Можда се некад неко и

љутнуо, мислећи да му је прота мање наклоњен но што се дотични надао. Али, љутња је била само погрешан начин да се побегне од непомериве чињенице: ни ничији, ни свачији, него Христов и народни. Богочовеков Човек, једном речју.

НАЈВЕЋА ПОХВАЛА ОЦУ ЉУБИ

Знам овај случај: старији брачни пар из мог суседства. Он био војно лице на одговорном месту, па није упражњавао веру својих предака. Она пришла Цркви. Деце нису имали, али су се искрено волели, толико да је он због супруге и њеног духовног живота пристао да се венчају по православном обреду. Разболи се човек. Малигни тумор. На ВМА кажу његовој жени да му је смрт близу. А они једно другом најпречи. Јесте да човек има осамдесетак година (а она је нешто млађа), али, ако супруг оде, супруга остаје бескрајно сама. И молила се Богу да јој спасе мужа. Упитала га је да ли би, иако се није причешћивао од детињства, био спреман да се исповеди и причести. Муж пристане. Некако дођу до протe Љубе, који је духовниковао на Онколошкој клиници у Београду. Отац Љуба стиже код старог официра (иначе, честитог и часног човека), исповеди га и причести. Како је то обавио, знају Господ и онај који се исповедио. У сваком случају, човек је, после сусрета са протом, оздравио, почео да пости, исповеда се и причешћује, и говори: „Да сам био свештеник, ја бих био као отац Љуба“. Има ли веће похвале за пастира Цркве Христове?

ВЛАДИКА, ИГУМАН, ПРОТА

Кад сам пришао Цркви, на самим почецима, упознао сам три човека: владика будимског Данила, јеромонаха Сава из Вазнесења под Овчаром и проту Љубу Петровића из храма Светог Александра Невског. Тада сам, усхићен бесплатном благодаћу хришћанског почетка, мислио да су сви епископи као владика Данило, сви монаси као отац Сава и сви свештеници као отац Љуба. (Наравно, није било тако, мада и даље знам прекрасне људе Божје, који међу нама живе, крећу се и јесу, и мада стрепим да ће, кад они оду, свет постати леденији). Владика Данило, игуман Сава и прота Љуба споља су били различити (наравно; православна духовност негује Богом даровану јединитост свакога од нас): малени старац с лицем питомог лава, чудесни богослов који је богословље претакао у поезију, мудрац филокалијске ширине - архијереј; пламенолики јеромонах, живих очију и руку свагда заузетих радом, споља строг, а на исповести мајчински нежан; прота младог и вечно насмејаног лица, домаћин свога храма и пастир који децу овог света претвара у децу Царства ненаметљивошћу искусног родитеља... Заједничка им је била љубав према Христу и, из ње произашла, љубав према човеку. Они су за човека увек имали времена. Ако те владика Данило не прими сада, примиће те поподне, или сутрадан, али ће те примити. Кад дођеш у Вазнесење, ако имаш потребу да се исповедиш и попричаш, отац Сава ће одложити неодложно. А прота Љуба, од јутрење до вечерње, и после, стално је са народом. Сви су заузети, сви журе, али постоји једно Биће које увек слуша, Биће кома свака сељанка и сваки убожјак могу да се обрете

у било ком тренутку, и испричају Му јаде и тугу, говорио је руски књижевни критичар, Јуриј Ајхенвалд, и додавао да, макар само због тога што стално слуша, Богу припада благослов човечанства. А владика Данило, отац Сава и прота Љуба бејашу ненадмашни слушаоци свих потребитих. И не само то: ненадмашни милосрдници. Од владике Данила сам чуо (и видео, колико пута): „Ко проси, да и круну носи, подај му!” Знам да је отац Сава, духовник материјално оскудног Вазнесења, често кришом и од самог себе, умео да помогне сиромашу. У цркви Светог Александра Невског и данас стоје касице за помоћ сиротињи, старима, избеглима које је прота поставио. И, гле, сва тројица беху „нестјажатељи”, неграмзивици, који нису робовали материји (замисли - робујеш новцу, папиру који се не може ни дисати, ни јести, само зато да би имао привид моћи: како је то јадно за хришћанина, зар не?) Владика Данило, најскромнији у личном животу, без аутомобила (неки су га из Мађарске у Србију каткад возили чак и камионом; на предавање по унутрашњости често је путовао аутобусом)... Отац Сава, ваплотитељ монашке изреке: “Траву једи, у траву лези, травом се покриј” (јер, сви ћемо једног, не тако далеког дана, бити трава). Прота Љуба, кроз чије су руке могли да прођу милиони, који је живео, децу гајио и упокојио се у свом, најскромнијем на свету, вождовачком станчићу... И, наравно, сва тројица пуни живота, весеља, оног вечног, васкршњег - као што се пева за благовесника Христове победе над смрћу, у пасхалном канону Светог Дамаскина, да „ка светлости иђашу веселим огама, Пасху хвалећи вечну”... Веселе ноге благовеститеља, апостолске ноге просветљених... Владика Данило се враћа са Зеленог венца, са нешто купљеног воћа или поврћа. Чекам га на улазу у Патријаршију: зрак сунца

пада на њега, и он се блажено осмехује (не мени - још ме не види: осмехује се постојању у сјају Суштог). Отац Сава трчи да манастири до пута за Чачак да би мом оцу и мени донео по парче рибе и хлеба, јер нисмо стигли да останемо на ручку... Прота Љуба који сигурним кораком, усправна хода, племићски спокојан, иде од улаза у храм ка олтару да служи, и успут благосиља оне који му прилазе...Весели кораци сведока Васкрсења... И данас, кад се сетим њиховог хода ка Сунцу Правде, буде ми лако на души (које, у мраку ових горких дана, имам све мање, али не губим наду у Душељупца)...

ПОСЛЕДЊИ ДАНИ

Сойсївену смрїи, о Боже, сваком дај:мрење шїио ниче из оної живоїиа їде му се љубав збивала, и сјај и смисао, и беда и сїрахоїиа, певао је Рајнер Марија Рилке.

И Господ је проти послао такву смрт: гасио се лагано, као славска свећа. Бивао је неколико пута и у болницама (много је заволео побожну докторку Марину, родом из Чачка, која се око њега ангажовала при болничком лечењу). Али, није желео да умре у болници. Некима је говорио да зна шта му је, и да зна да нема лека (тумор на плућима), па да нема потребе да продужава живот сад, кад га Господ призива Себи. Супруга Јаворка, достојна попадија, протина сапутница из завичаја и од основне школе, стално је бдела над њим, као и ћерке, зетови, унуци. Посете су му долазиле кад год се осећао добро. Био је, у сусрету с људима, често расположен, као и увек. Шалио се, причао анегдоте из свог живота, ненаметљиво поучавао. Говорио је да му

је тешко што се разболео сад, кад је стање у Цркви овако напето, јер је веровао да, макар мало, може помоћи да се те напетости превазиђу. Није жалио што умире - жалио је што не може да и даље служи Љубави, Која је Христос. Три пута сам посетио проту на постељи; сваки пут сам имао осећај да је он зрели плод кога ће ускоро нежна рука Небеског Градинара однети Собом, тамо где „нема туге, жалости ни уздисања, но живот бесконачни”. Пред собом нисам имао човека малог и згрченог од страха пред последњим цурком биолошког живота из славине тела; био је то прота - јунак, који је, с Владиком Николајем, могао да запева: „Ја умрет’ не могу, Христос умре за ме”. Био је то прота пун Живота, али не овог, умољчаног и начетог празником, него оног, који нам је донео Првоваскрсли међу многим браћом, и који нам је дат у изобиљу. А онда се упокојио. Житије је прешло у жизан.

Опело у храму Светог Александра Невског протекло је у тихој светлости радостотворне туге. Нисам имао других речи, осим песничких. Настао је, после ко зна колико година кад нисам писао песме, један сонетни венац. Господе, помени нашег оца Љубу, и награди га за сва добра која нам је подарио!

ДЕЧАК ИЗ КАОНИКА

*Сонейни венац на дар духовном оцу, чије крајеїранеси-
је їласи: „Оцу Љуби свеїица“ Сїисао њеїов їрешни син Вла-
димир Димитїријевић, уочи Светїої Филарейша Милосїивої
2010. їодине.*

І У ПРИЗРЕНСКУ БОГОСЛОВИЈУ

Одлази Дечак из Каоника,
брижним га оком завичај прати.
Замукну блејање, престаде рика.
Нова ће стада Господ му дати.

А вражда дажди из облака,
Србија брекће, лешева пуна,
Црнобарјачна, рана и рака:
Узима жртве Безбожна Буна.

Онамо, намо, за брда она,
одлази Голобрад, Љубак и Драг,
да роду своме потражи лека.

С Љевишке златна зачује звона.
Босоног ступив на свети праг.
Царски га Призрен у тмуши чека.

II ШКОЛОВАЊЕ У ВРЕМЕНА СМУТНА

Царски га Призрен у тмуши чека,
титоарнаутским ланцима везан.
Кроз тврдо глувило зар душа мека
да прође, не пав у ледну незнан?

Он учи, очи жаром се жаре,
што му их ужеже Свети Роман.
Он гута речи свеже (а старе),
Крепи се Агнецом дечачић ломан.

А Христомрзац мантију пљује,
Свуда су уходе, жбири, целати,
на сваком зиду Гророва слика.

Док дечак Србију небеску снује,
Своме би роду да је врати
- У Срба мук је (а пуни крика!).

III ПРЕД РУКОПОЛОЖЕЊЕ

У Срба мук је (а пуни крика!)
Шта год да кажу: гавранов грак.
Свуд утучењак, и нигде бика,
да златним рогом пробије мрак.

Мрчавом мрмљају мрцине мртве,
мрмоље враџбине о бољем сутра.
А он, у огњу Христове жртве,
учи да призива Бога јутра.

Да са свих грла пепео стресе,
да запевају свуд Свето Слово,
да кроз бездане свећу пронесе,

И да потече река од Лека.
Ал у дну ноћи назреће ово:
љеска се сечиво за врат Човека.

IV НА ПАРОХИЈИ У РОДНОМ КРАЈУ

Љеска се сечиво за врат Човека:
Љубав и Драгост тим би да кољу,
у завичају Удба га чека;
кнез мува пљује на Божју вољу.

Хапсе му корак, језик му вежу
да не проповеда у Дому Хлеба.
Жена и кћери у страху лежу,
јер им Домаћина пакао вреба.

Ко ли ће соколу стопити крила?
Ко логоснику Логос узети?
И ко ће ланце сковати вери?

Кроз парохију он лети (вила!)
Небеском силом Дарове свети:
Улази Пастир кроз Царске двери.

V ЛИТУРГ

Улази пастир кроз Царске двери:
птице огњене ту гнезда вију,
на длану Очевом. Христом нас мери
и свима нуди Живот да пију

из Животворне Ране што руди,
што се у Крину пребелом заче.
Пастиру прилазе дрхтавих груди,
радосно рођени покајним плачем.

Он их све именов вишњим зове
и свакој својој овчици тепа,
умилних речи наређа триста:

„Не дам вас вуцима што срца лове!“
И душа види (некада слепа):
блистају руке пуне Христа.

VI ЖИВОПИСАЦ

Блистају руке пуне Христа,
руке што Агнеца на престо ставе,
руке што замахом небеског киста
од старе даске икону праве.

Ми смо та даска црвоточна,
прозукло дрво, човечић вајни,
а наш је Прота са Вечним копча,
чисти нас пламеном Светих Тајни.

У том пламену црви изгоре,
срчика здравом постане с нова,
па бежи поноћник (који се цери

док год смо његови, плод ноћне море
на црној пучини поноћних снова) -
и Стаду не смеју да приђу звери.

VII ПАСТИРСТВОВАЊЕ

И Стаду не смеју да приђу звери,
Пастир им не да, сав у белом,
па свакој бодро: „Руно опери,
да будеш цела у Вишњем Целом!

Опери руно, на пашу крени,
пречистом стазом покајања!“
Пробудимо се, прашни и снени,
а жељни чедних обасјања,

па за њим, јер он је љубављу драг,
јер зна где има небеске паше,
те свако смело за фрулом приста

којом нас дозива. Гледај му траг!
О, Прото мили, сунчано наше:
са дна свих душа нов зреник листа.

VIII ПРОГЛЕДАЛА ПАСТВА

Са дна свих душа нов зреник листа,
све сазиремо што назирасмо:
Књигу Живота Агнец излиста -
ми Га, кроз Проту, видимо јасно.

О прогледасмо кад проплакасмо,
о пропевасмо у јецању:
занавек бежи, потмула басмо
што беше препрека созерцању!

Црноград Протом Београд бива,
Град Вечнодјеве и Њеног Сина,
Ране зарасту (ожиљци бриде).

Ми смо сад чета, жарна и жива,
води нас Војвода под Стегом Крина:
Витез, на голо сечиво иде!

IX ЛЕКАР И СТРАЖАР

Витез, на голо сечиво иде,
Сечиво хорди поднебеских
Јер децу брани. Деца га виде:
с амвона препун речи реских

реским речима да ране реже,
гној греха из њих да цеди,
(од реских речи демони беже).
То су му речи проповеди:

„Устајте, Срби, кућа вам гори,
Гасите пожар мржње и лажи!“
Од свете ревности Прота у поти

мешину греха он крстом пори,
стоји на народној голготској стражи,
епитрахиљем убицу кроти.

X ДУХОВНИК

Епитрахиљем убицу кроти.
Јер, испод свештеног епитрахиља

бивши се живот предаје Проти,
он нас за нови благосиља.

Били смо убице својих душа,
целати ближњих речју и делом.
Он смерно слуша (скрхане слуша),
па учи: „Овако поступај с телом,

овако с духом! Али, пази,
и дух и тело Христу су драги,
под кишом греха Он ти је стреја!“

Закрсти руком која те мази
(то равнотежа Небеској Ваги!)
Ђув топал, његов нас осмех греја.

XI ОБРАЋАЊЕ СВЕТОМ АЛЕКСАНДРУ НЕВСКОМ

Ђув топал, његов нас осмех греја
(у вранолујном таласу лађа).
Осмех, да срце нам постане леја
из које стозрна пшеница рађа.

У храму славе руског Кнеза
(за кога је Бог Правда, не Сила),
сву дивљу лозу Прота ореза
да би на чокоту окрилатила.

О, Александре, Кнеже Свети,
браничу крсног правоверја
(мачоноша си, и инок приде):

Протина душа ка теби лети,
из праха пламса пут безмерја.
И анђели се Проте не стиде!

XII ВАПАЈ ИЗ НОВОГ СОДОМА

И анђели се Проте не стиде:
он се не стиђаше Распетога
док лађом осмеха све црне хриде
прође сред мора житејскога.

Васкршњи баћушка, мирисни каде
чије се молитве у Вишње вију,
Лоте у Новом Содому (Граде
престони, заслепљен код очију,

зар ниси познао новог Лота?)
подигни сада нас посустале,
да се не распадну прашни животи,

и из вечности буди нам Прота,
свећицу прими, дар скромне хвале:
царски се потруди у земној плоти.

XIII ПОХВАЛА ВИТЕЗУ БЕЛОГА ГРАДА

Царски се потруди у земној плоти.
Сунчаним копљем проби зле очи
демонском накоту да се не коти.
У рат за душе смело крочи.

свештену битку, војну свих војни,
оклопљен Вером, заштићен Надом,
надсуштна Љубав барјак му бојни.
Јерусалимом, небеским Градом,

опијен беше од младих дана.
Мишицом Божјом оружан крену
и мачем духа сенке развеја.

Дрво живота, крепка му храна,
у крошњи његовој жив се прену,
а сад ће пожњети Светлост што сеја.

XIV НА ОПЕЛУ

А сад ће пожњети светлост што сеја.
Крај одра светим се грцајем грца.
(То плаче супруга, у Христу сеја,
љубовца верна Протиног срца,

и кћери плачу, унучад, деца
његове миле унучади),
док цела црква за Протом јеца
ипак их босиљак-мисао кади:

с нама је Прота, јер је у Богу,
чија смо чеда и он, а и ми,
Чијег смо Сина браћа и слика.

(И то позлати сузу нам многу!)
А Ти га, Оче, на руке прими:
Одлази Дечак из Каоника.

МАГИСТРАЛЕ

Одлази Дечак из Каоника:
Царски га Призрен у тмуши чека.
У Срба мук је (а пуни крика!)
Љеска се сечиво за врат човека.

Улази Пастир кроз Царске двери:
Блистају руке пуне Христа,
И Стаду не смеју да приђу звери,
Са дна свих душа нов зреник листа.

Витез, на голо сечиво иде,
Епитрахиљем убицу кроти.
Ћув топал, осмех његов нас греја:

И анђели се Проте не стиде.
Царски се потруди у земној плоти,
А сад ће пожњети Светлост што сеја.

Објашњење мање познатих речи по реду појављивања:

Крајејранесије - акросијих,
Вражда - крвна осветиа,
Гроз - Дебели Мршвац. Гроз је израз којим је блаженојо-
чивиши владика будимски Данило описивао Тиша
Ушучењак - во;
Кнез мува - Веелзевул, Саиана,
Дом Хлеба - Вишлејем, код Срба Крушевац (од речи
крух): шакође, и сваки православни храм;
АГНЕЦ- литургијски Христос;
Пош - зној,
Сиреја - сиреха, надсирешница,
Ћув - шойао вешић;
Зреник - обзорје, хоризонти.

2010.

БОЛАНИ ДОЈЧИН: ПОВОДОМ ОДЛАСКА ПРОТЕ ЖАРКА ГАВРИЛОВИЋА

Разбоље се војвода Дојчине
У Солуну граду бијеломе,
Боловао за девет година;
По Солуна не зна за Дојчина,
Они мисле да је преминуо

Народна њесма

Је ли истинито оно што је стварно
Или само влада? Победници беже.
Празан је празник биће је утварно
Док достојни шетње кроз врт мртви леже

Бранко Миљковић

Првог дана 2016. године у Београду је у 83. години преминуо протојереј др Жарко Гавриловић, свештеник Српске Православне Цркве у пензији. Рођен је 10. априла 1933. у селу Дрежнику код Ужица. Основну школу је завршио у свом родном месту, нижу реалну гимназију у Ужицу, петоразредну Богословију и Богословски факултет СПЦ у Бео-

граду са најбољом оценом те године. Провео је три године од 1967. на последипломским студијама у Оксфорду и на Кибл Колеџу. Докторирао је на Богословском факултету СПЦ 1973. философско-педагошку групу („Религија у философији Божицара Кнежевића“) и 1984. на Философском факултету у Београду чисту философију. Написао је двадесетак књига („Поглед у вечност“, „Велика мистерија света“, „Српски псалми“, „Логика крста“, „Брачна поема света“, „Зашто верујем у Бога“, „Господ Исус Христос историјска личност“), и небројено чланака. Његово животно дело, „Српска енциклопедија православља“, остало је недовршено. За свештеника СПЦ рукоположен 1956, службовао у разним местима Србије да би у пензију отишао из парохије у Београду. Као што говори наслов његове познате књиге („На бранику вере и нације“) протојереј Жарко Гавриловић био је неодустајни борац за Српство и Православље. За живота се неуморно борио за наставак изградње београдског храма Светог Саве и за разумевање величине светог владике Николаја Велимировића. Бритког језика и пера, протојереј Гавриловић није трпео неправде ни у Цркви ни у друштву: почетком вишестраначја 1990-их година оснива Српску светосавску странку, а редован је био и на протестима против јавног неморала. До последњих земаљских дана остао је привржен мисли Светог Јустина Поповића о „свејереси екуменизма“.

Тако гласи званична белешка о новопрестављеном свештенику Жарку Гавриловићу, који је отишао са овог света пред лице Божје.

А заиста, ко је он био?

ОН ЈЕ БИО ЈЕДАН ОД СТАРИХ

Отац Жарко Гавриловић био је један од старих наших свештеника. Рођен у Дрежнику, у крају славног митрополита скопског Јосифа Цвијовића, који је комитовао почетком 20. века у Старој Србији, и који је Српску Цркву провео кроз Сцилу и Харибду Другог светског рата, и који се јуначином показао и после рата, када је Броз морао да га затварањем у манастир Ваведење у Београду спречи да дела и да се бори, прота Жарко је читавог живота ишао за оним епископима и свештеницима који су били предводници Српства у борби за слободу.

Ко се не сећа, нека се сад сети: Свети Петар Цетињски је водио војску у боју на Крусима, против Махмут – паше Бушатлије, позивајући своје јунаке: “На оружје и крваво поље, мили витези!...Архипастирски благослов предајем вама!” Касније је тукао Наполеоновог маршала Мармона у Боки Которској. Његов синовац, највећи песнички геније српски, Петар Други Његош, не само да је ратовао против Турака, него је одбио и понуду Порте да формално призна власт султана и добије ону аутономију коју је кнез Милош добио за Србију. Не смемо заборавити ни владика бачког Јована (Јовановића), који је 1804. први купио Карађорђу два топа, и послао их, скупа са топцијом и џебаном, у уставничку Србију.

Наши свештеници су војводовали у Првом српском устанку, као поп Лука Лазаревић, јунак Боја на Мишару, на чијем гробу пише: “Овде лежи Лазаревић Лука/ штит Поцерја, цвјет српских јунака,/ проста земљо којано га скриваш,/ својом те је искупио крвљу“. А прота Милутин Илић – Гучанин кога је, како каже Петар Јокић, „слушала његова нахија као светог Краља Првовенчаног“ и који је, на треће Тројице, у боју у селу Лопашу у Драгачеву, победио турског Орд-агу и главу му одсекао? Они су се, као поп Ђорђе Каран, један од вођа српског устанка у Босни 1875/76, одметали у хајдуке, да би бранили народ свој од зулума. Они су, као свештеник Богдан Зимоњић и као архимандрит Нићифор Дучић, узимали и пушку у руке, кад је требало бити јунак „ђе прах гори пред очи јуначке“; или као архимандрит Милутин Церовић, много пута рањени и много пута одликовани; или као неустрашиви поп Лука Николић, са јуначког Чева, за кога прота Божо Јокановић каже да је био од оних који се „осим Бога нису бојали никога, а смрти најмање“. Они су, као поп Миле Јововић у Никшић, улетали међу Турке са крстом и јатаганом. Или су, као поп Радивоје Вучинић са бомбама у рукама, упадали међу непријатеље, што је Вучинић урадио у Окружном начелству у Прокупљу 1917. године.

Кад помињемо проту Жарка, вреди се сетити и попа Богдана Лалевића, војног свештеника андријевачког батаљона, који је, на Бардањолу код Скадра, 1913, кад су око њега сви пали и није имао ко да носи барјак, узео и барјак и пушку и у јуришу на Турке погинуо. Имали смо и свештеника Николу Симовића, који је свом сину, кога су Ау-

стријанци стрељали на Цетињу, 1917. године рекао:“Сине Јакша, буди храбар и држи се јуначки! Умрети за слободу свога народа и Отаџбине дужност је сваког Србина!”

Да, на тој линији је био прота Жарко, ужарен хришћанским родољубљем; он није био мрљаво – мрмљави симпосионско – симпсоновски „кловноисихаста“, који Зизјуласу служи, а Фанаром живи, него је Крсту служио, а Милошем живео, мада су му добацивали да „Крст је ријеч једна сухопарна“ и да „Милош баца у несвјест људе, / ал у пјанство неко прећерано“.

Није имао сабљу у рукама, ону материјалну, од челика; али је стално био на мегдану, на бранику вере и нације, онда кад нико није смео да иде његовим путем, и кад су га се клонили као „фанатика“ и „фундаменталисте“ они који имају заклетву свештеника, али не смеју ни да сањају да се боре за заветне вредности Христовог Српства.

И грешо је прота, и прејак о је говорио, и некад је претеривао, али све је то било зато што га јела ревност за дом Божји и народни, и зато што није могао да гледа шта Србима чине туђински злотвори и њихове домаће слуге.

ПОД БРОЗОМ

Живот СПЦ под влашћу Јосипа Броза био је, сасвим у складу с апостолском речју, „споља борба, а изнутра страх“.

Са свих страна на Цркву су ударали њени непријатељи, настојећи да уплаше и заведу служитеље олтара. Не-

давно је БИА (стара УДБА, нова демократија, што би рекао Антоније Ђурић), предала Архиву Србије разне документе, али не и онај који је објавио један Словенац о томе како се „обрађују“ верске заједнице; ту је подробно изложено како се приступа људима које треба истерати из Цркве или их учинити својим шпијунима. Милован Ђилас, и сам на удару режима као дисидент, знао је епископа који је прислушни уређај за скупљање података крио у панагији. Свуда је владала комунистичка пропаганда; „просветни радници“ су деци мазали уста сланином на Велики Петак...

У то и такво доба, кад је, како народ каже, гуја гују за реп уједала, прота Жарко је био један од оних малобројних који су имали храбрости да сведоче Христа и Светог Саву. Знала су се имена неколицине свештеника, који су имали смелости да одговарају на непрестане нападе Титових идеолошких кербера, пишући текстове у „Мисионару“ и „Православљу“ и идући на трибине да говоре и боре се. Најистакнутији су, међу њима, били прота Лазар Милин и прота Жарко Гавриловић. Сведочећи о истини Божјој, они су били спремни да издрже отровне стреле својих опонената иза којих је стајао режим. Проти Жарку су се и у живот умешали, разарајући му брак. Ипак, он није ћутао; његове полемике у књизи „На бранику вере и нације“ и данас су пример храбрости и морала у доба кукавичко и неморално. Сећам се да је покојни прота Љуба Петровић, из храма Светог Александра Невског у Београду, најдубље поштовао оца Жарка, знајући какав је то борац био и шта је све поднео у тој борби.

У доба кад је Косово са Метохијом горело на удару шиптарског тероризма, када је почетком осамдесетих година 20. века, паљена Пећка патријаршија, прота Жарко је дизао свој глас – био је један од ретких смелих који ставили свој потпис испод петиције за заштиту косметских светиња, коју је покренуо јеромонах Атанасије (Јевтић), у оно време у борби „од Косова до Јадовна“. Човек са два доктората, познат у круговима наше интелигенције, прота Жарко се ангажовао и у подвигу за политичку слободу Србије, на многим трибинама које је Београд у оно време чинио најслободнијим градом Југославије, од Дома омладине до Француске седам.

ДЕВЕДЕСЕТЕ ГОДИНЕ ПРОШЛОГ ВЕКА

А онда је пао Берлински зид, и дошла је привидна слобода са свим својим искушењима. Рат против светиње се наставио, само другим средствима. Оцу Жарку Гавриловићу су до смрти замерали што је, са студентима Богословског факултета СПЦ, устао у одбрану Светог Саве коме су се ругали у представи „Свети Сава“ Синише Ковачевића која је требало да буде изведена у Југословенском драмском позоришту у Београду.

Жарко Лаушевић, главни глумац у представи, је своју личну трагедију доживео, а Југословенско драмско позориште је изгорело, после покушаја извођења драме у којој је отац Србије, „најлепше српско дете“ (Свети Николај Жички) био представљен као развратник и бестидник пре но што је отишао у манастир (иако се зна, из свих релевантних извора, да је од најранијих дана живео молитвено и

тиховатељски, без икакве жеље да влада, незаинтересован чак и за лов и друге витешке забаве, а камоли за чулна уживања), док су Немањићи, на челу са Стефаном Немањом, приказани као гомила неморалних псовача и олоша, који живе за насиље и блуд.

У интервјуу који је урадио са аутором драмског текста, Синишом Ковачевићем, за крагујевачке „Погледе“ (15. март 1990.), новинар Душан Цицвара о феноменологији овог позоришног комада пише: „У тој Србији крајем дванаестог и почетком тринаестог века много се псује, похотно живи, бије, грми, али на крају испоставља се да све то, на први поглед анархично, има оног смисла, који тек данас видимо. У самој драми Свети Сава личи на неког савременог фрајера који има мудрости да схвати потребе свог народа, и зна како да то оствари. Уосталом, потписнику ових редова више одговара светац који је прво све служавке на двору повалио, па се после посветио духовном животу и просветитељском раду.“

Не треба заборавити: представа је, у режији Владимира Миличина, прво била играна у Зеници, граду „препуном“ светосавског духа. Било је то бурно време, уочи почетка распада СФРЈ, када су Биједићеви муслимани, касније Изетбеговићеви Бошњаци, већ осећали да треба да се поново удари по „Власима“, и то тако што ће се пљунути у лице њиховом оцу, Светом Сави. Ипак, иако је муслиманска Зеница била гостољубива према овој скаредности, сви који су имали кључне везе са комадом били су Срби: писац, режисер, главни глумац. Срби су, увек и свагда, највешти-

ји у инкарнирању „духа самопорицања“ (Мило Ломпар). (Данас је Синиша Ковачевић на другачијим позицијама, али онда, кад се Црква будила и враћала свом народу, био је то ударац на наше идентитетске основе).

Прота Жарко није могао и није хтео да ћути; и стао је, јавно и јасно, на браник вере и нације – опет и опет.

Затим је кренуо да се бави политиком, оснивајући Светосавску странку и подржавајући сваки покрет који је био за обнову Отаџбине. И то су му замерали – свештеник, по канонима, не сме да се бави политиком (они који су му замерали, били су тајни савезници са ЈУЛ-ом, који је „кул“, и радили су све што је требало да раде за режим, маскирајући се у „мамбо-џамбо“ „политички исихазам“).

Грешно је прота Жарко у својој борби; бирао, каткад, погрешне савезнике, јер је, као ватреног срца Србин, давао предност осећањима, а не разуму. Али, никад није напустио бојно поље, и увек је био искрен, искрен, искрен.

И радио је. Покренуо је велики посао православне енциклопедије, који, због недостатка средстава и сарадника, због нерасположења власт имајућих, никад није завршио.

А требало је. Био је он учен човек, и све је то замислио онако како би требало да буде.

А ОНДА ЈЕ ДОШАО 21. ВЕК

Прота је, годинама, био болестан од шећера који га је разједао, и због кога је често морао да легне у болницу. А почео је 21. век, век, по Владимиру Соловјову, толико напредан да му је запала част да буде последњи. Без обзира на болест, прота је увек био спреман да устане под стегом Здравља, Које је Христос. Већ 2001. године власт коју су инсталирали, уз помоћ заведених Срба, вашингтонско – дриселски содомољупци, покушала је организацију „геј параде“, која се окончала одлучним народним отпором. На челу тог отпора био је, између осталих, прота Жарко Гавриловић, коме су „леви либерали“ претили свим могућим претњама, али који се није поколебао. Остао је, до краја, са свима који су се борили против овог скрнављења Београда, града који је Свети Стефан Високи посветио Мајци Божјој. Стално је био на литијама које је организовао монах Антоније, не дозвољавајући да изостане његов молитвени и благословени глас против лажи и пропасти.

Много се прота ангажовао и у борби против екуменизма. Знао је да је то религиозни глобализам који утире пут антихристу. На скупу у Смедереву 2008. устао је против Равенског споразума, који признаје папи власт у „уједињеној Цркви“. Тада је рекао, јасно и гласно:

“Будите срећни и поносни што припадате Православљу! Ако ништа друго, по томе што страдамо можемо знати да смо Господњи ученици, јер Господ је рекао да ће нас гонити и терати пред владике и царева земаљске, али не бојте их се, јер ја победих свет. И ми данас кажемо нашој

браћи, заблуделој, без обзира да ли су они епископи или свештеници, да се они боје своје сенке, а да се не боје нас; да се боје свог греха; да се боје тога што шурују са Ватиканом и што примају од њих пелцер, иако се папа није покајао за силне злочине које је учинио према српском народу, није се покајао за велике јереси које је увео од 1054. године, и за које га је осудила Православна Црква. О томе постоје томови написаних књига. Није се покајао, а хоће да се са нама уједини, хоће да нам наметне своју лажну веру – криву веру, а та лажна вера јесу индулгенције – опроштајнице грехова, јесу прогони непријатеља, оно што Православље никада није чинило.

Православље има то што нико нема. Оно следује пут Богочовека Господа Исуса Христа, који је рекао за себе да је Пут, Истина и Живот и да нико не може доћи Оцу до кроз Њега. Православље верује, дакле, да је срж наше вере Богочовек. Римокатоличка црква верује да је то човек, односно човекобог. Зато и цео Запад представља тог човекобога, зато је на Западу и поникла она идеја о надчовеку, (који треба да замени све богове на земљи), а не на Истоку. На Истоку је потекла много милокрвнија реч, реч о Свечовеку, јер Богочовек јесте Свечовек и Свебог, Онај Који уједињује. Црква, дакле, јесте Богочовек Господ Исус Христос, који је рекао да ће основати Цркву Твоју и да јој ни врата паклена неће одолети.

Данас нас запљускују велики ветрови екуменизма и папизма. Данас неки наши епископи иду и љубе папу у руку, узимају златник што му пољубе руку, продају се, узимају

Јудин средњи новац, а Свети Сава никада није отишао у Рим, никада није отишао да се поклони папи, још је свог брата Стефана Првовенчаног изгрдио кад је узео круну од римскога папе, па му је он сам онда наметнуо православну круну и крунисао га, јер је сматрао ништавним крунисање од стране јеретика.

Наши, данас, првојерарси иду... и доносе новотарије. Сад су скоро били (прошле јесени у октобру) у Равени, и потписали су споразум да прихвате унију, да прихвате римскога папу као старешину Цркве. И све то раде кријући! А зашто раде кријући? – Зато што су као лопови у Цркви, јер Господ каже да добар пастир улази на врата, а разбојник не улази на врата јер долази да покраде овце. Хоће да нас преведу жедне преко воде, а ми се не дамо и наша је кривица само у томе што ми желимо да се држимо Христовог пута, Христових начела, дакле, оних начела вере којих су се држали наши преци, који су на конопцу висили за своју веру, који су своју веру носили у збегу, по пећинама, у гуњу и опанцима, који су живели четиристо година под Турцима и нису се хтели вере одрећи. Зар ми смемо да се одвојимо од тих наших предака и да прихватимо папу првогрешника, који је породило скуп, сабор грешника, протестантизам, који има око тридесет хиљада верских секти? И сад би они да се уједине са нама, сад би они да своје помије верске, ако тако смем да кажем, баце у наше православно млеко и да тако направе бућкуриш, да ми своју веру изгубимо, а да они, ето тако, живе и од православља профитирају. Све очи правих хришћана Запада упрте су у православце и говоре да је истина Христова једино у православљу.

Шта хоће наши новотарци или, да не кажем, нововерци?! Хоће да учине нашу веру народном, као да она то и до сада није била. Кажу да треба да се читају гласно молитве, које су од литургичара: Светог Василија Великога, Светог Јована Златоустог и других, и које су прописане да се читају као тајне, а канони су забранили да се Типик може мењати. Поједини канони, као рецимо, шести Лаодикијског сабора, канони петог-шестог Трулског сабора, проклињу и одбацују од Цркве све оне који кривотворе текстове Светога Писма, дела Светих Отаца или номоканоне.

Наше владике су четрдесет година служиле онако како се служило и миломе Богу било приступачно. Од сада им је пало на памет, не знам зашто, можда због гордости, или што су умислили да представљају римског папу, а бојим се да је већина владика код нас, част појединцима, који су часни и остали на православној стази, умислила да су безгрешни као римски папа и траже апсолутну послушност себи, траже да се њима служи као Христу, а њихов живот не може гори бити. Живе у палатама, возе скупочена кола, живе порочно, а траже да им се клањамо као Христу. Онај, који се клања таквим људима, не може се клањати Христу. Ми кажемо: „Хоћемо се клањати Христу, а не вама, јер сте ви непослушни Цркви својој!“ Црква је на Сабору прошле године донела одлуку да се сва богослужења имају вршити по вековном богослужбеном поретку ..., а они хоће екуменизам, који је разродио све хришћанске вредности. Западни хришћани одавно немају монолитности, саборности. У уставу Европске уније нема ниједног знака да је то представник хришћанске културе, напротив, донели су одлуку

да нико не сме носити крст на грудима да се види. Је л' је то та красна Европа која нас позива у ту заједницу нечастивих људи, која нас је бомбардовала без икаквог овлашћења, и-касапили нам децу, жене, људе у пољима, њивама, на путевима, фабрикама, возу, чак шта више, малу Милицу Ракић на ноши у купатилу?! Зар ми треба да хрлимо у ту Европу која је сабор нечастивих?! Ми смо Европа, пре Европе. Ми смо имали Законик цара Душана пре Европе. Ми смо имали златну виљушку и кашику на нашим дворовима царским онда када се у „Европи“ јело прстима. Када је наш Стефан Немања срео Барбаросу, за време једног крсташког рата, наш Стефан Немања је био у свили и порфири, а Барбароса обучен у дивљу кожу. И сад, та „Европа“, која је преко крсташких ратова, преко колонијализма, преко протекционизма економског, продајући нам папирнате доларе који немају покриће ни у злату ни у роби, узимајући од нас све што вреди, као што сада хоће да узму пшеницу будућашто, да бисмо ми остали гладни, а да би се они, антихришћани, нахранили. Опет, дакле, прозелитизам, опет нам отимају Косово, опет су нас бомбардовали...

Све међународне конвенције штите суверенитет Србије, али га, авај, не штите западне земље на челу са Америком, Енглеском, Немачком и Ватиканом.

Ми смо, браћо и сестре, овде, да изразимо свој глас протеста против оних који нас воде, али нас не воде Христовим путем, него нас заводе; против оних који су најамници у Цркви, против оних који неће да врше чинодејство ако му не дате колико му треба, а они не виде колико вер-

ник има новца у џепу да прехрани своју породицу, док епископи поједини – многи, док свештеници поједини – многи имају станове и облакодере од станова, возе луксузна кола, а Господ Исус Христос сам се жалио апостолима: „Лисице имају јазбине и птице небеске гнезда, а Син Човечији нема где главе заклонити“. Зар се ови наши свештенослужитељи, који иду да пољубе папи руку, зар се нису запитали у којим палатама је живео Свети Сава? – У пећинама, у испосницама, а где они живе?! – У раскоши, а ту где је раскош, ту није Христос! Свети владика Николај каже на једном месту: – Када су Срби зидали и стварали Југославију, становали су у колибама, а кад се рушила Југославија разбојници су добили палате. Нису они прави борци!

Зато, драги моји, не бојте се! Бог је с нама! Ја знам да су они силни Голијати, ја знам да су они наоружани до зуба, ја знам да њих слуша и државна власт, нажалост, не разликујући ова верска питања, и како да разликују када су сви поникли из комунистичке кошуљице? Дакле, ја знам да су они Голијати, али ми смо Давид који са праћком у руци погађа Голијата и он пада“.

Давид против Голијата – такав је био прота Жарко!

И отишао је. Господ га је позвао.

А Голијат ће пасти. Протина праћка биће у рукама других.

СВЕДОЧЕЊЕ МОНАХА АНТОНИЈА

Монах Антоније, дугогодишњи борац против екуменизма, НАТО цендеризма и за Ваљевску Грачаницу, о проту Жарку је записао: „Господе Боже, упокој оца нашег Жарка Гавриловића, јединог и последњег уличног Исповедника Твога међу свим свештенством СПЦ, Мирно код Светиње Грачанице и на Грачаничкој стражи данас. Мирно, али тужно пошто смо данас остали као сирочићи у својим даљим протестима и против екуменизма, и против бране Ровни а за очување немањићке Грачанице и изворских вода, и против промоција хомосексуализма преко тзв. „геј-парада“... јер нам се око поднева упокојио прота, отац наш, Жарко Гавриловић.

Свуда је стизао прота Жарко да помогне угроженима: овај врли и незамењиви свештеник који је у очима народа деценијама урезивао неизбрисив траг у сећању свег искрено православног народа србског. А оно што појачава наша осећања сада јесте и чињеница да иза њега није остао ниједан свештеник који би се на њега угледао, ниједан свештеник који би неустрашиво храбро, без обзира на претње казнама из екуменистичке, продржавне Патријаршије званичне СПЦ, изашао на улице да исповеда Истину Христову са угроженим и напаћеним верним народом Христовим. Ово је моје искуство јер сам још од 2002.г. покушавао да нађем још једног тако ревносног и храброг свештеника, који никада неће ћутати пред главешинама, али неће ни остављати превремено оне надлежне које је цео свој живот критиковао због ширења саблазни у верном народу- које, нажалост, није престајало до последњег издисаја његовог

овде на земљи. У најтежим животним тренуцима и доброделатним прегнућима најчешће си остајао сам остављен од људи, зато знам да је био ред да те и телесна смрт затекне насамом са Господом...

Оче, долазио си радосно и смело на сваки протест који сам ја грешни припремао ради покушаја одбране православне побожности и отаџбине, једини си на кугли земаљској био ти који си нашим трудовима давао подршку, „званични легитимитет“... Не остави ме неуког и неспособног никада- него ако стекнеш слободу пред Господом Истине- претходи с Неба сваком кораку моје грешности и ти води и умножавај овај сада малобројни освешћивани народ србски, кроз покајање и исповедање истине, све до васкрса Светог Православља Христовог које нам је, кроз многе невоље, на крају проречено. Нека се око твога незаборавног гроба и неуништиво благодатног дела окупе и обједине сви православни родољуби и нека од данас крене река србске љубави и слоге у Христосу Исусу Господу нашему.

Сто пута, безброј пута- Бог да ти душу прости, а мени грешном ти опрости што раније, на време, не позвах свештеника да те и причести а не само да стигне да ти прочита молитву за исход душе(превари ме чињеница да си много пута овако због плућних тегоба бивао на издисају- па поново на дуже времена васкрсавао, превари ме што сам чекао суботу и редовни протест испред Патријаршије за Јединство у Предању Цркве Божије коју разбијају водећи србски епископи, превари ме јер, због твоје неустрашиво-

сти и истрајне пожртвованости нисам веровао да ће овај тренутак скоро доћи- и да ће те Господ одржати све док се не ослободимо од подмукле окупације Србије, и екуменско-духовне, и масонски-политичке властеле...).

Сам си ратовао у Име Господа- самог и остављеног од људи те је Он и упокојио- само да би овај народ видео како и шта се чини, како и колико се цене данас Праведници Божији!

Вјечнаја памјат, оче мој, Бог да ти душу прости, и још једном- опрости...са тугом неизбежном, али и надом неувењивом, монах-немонах Антоније“.

ПОСЛЕДЊИ ПУТ СА ПРОТОМ ЖАРКОМ

Ево једног записа из јуна 2015, када сам последњи пут видео проту Жарка: „А 23. јуна 2015, пред око триста људи, нашли смо се опет на тргу у Ваљеву, да посведочимо. Прво је говорио велики српски борац, прота Жарко Гавриловић, телесно сенка од човека, духовно – једини свештеник који се усудио да дигне свој глас у одбрану мученичке ваљевске Србијице; осталих није било...Подсетио ме (а подигли су га са болесничке постеље, и довели, онако болног, из Београда) на оног великог српског витеза, Боланог Дојчина, кога су такође морали да дигну с постеље да би се борио против Уса Арапина (јер су се сви остали нечим изговорили: „Био Дука, па га боли рука“, вели народни песник о тим изговорима). И прота Жарко је, гледајући своју браћу у мантијама, могао, као Дојчин, да завапи:“Хеј Солуне, ог-

њем сагорео!/Ђе у тебе не има јунака,/Да изиђе Арапу на мејдан,/ Но ми не би умријети с миром.”

Али, никог прота није клео, него је беседио своме роду, и позвао га да брани Светињу. Прото, Бог те наградио и да ти се добрим врати свако твоје добро!

На скупу су говорили, поред проте Жарка, књижевник Рајко Ђурђевић, еколог Никола Алексић, козачки атаман Војислав Видаковић, одборник Љубомир Брадић, итд, а затим је кроз град кренула литија са крстовима и иконама. Дивно сведочење у доба кукавичлука! Није мртва Србија!

Монах Антоније и даље окупља верни народ поред Ваљевске Грачанице, и не дозвољава да се она руши“.

И сад се дивим – прота се дигао са болесничке постеље, и дошао да беседи, да сведочи, да вапије, да преклиње...И то је била његова потоња јавна беседа...

О СТИХОВИМА С ПОЧЕТКА

Солун је, док је Болани Дојчин боловао, заборавио на свога војводу; али војвода је устајао и борио се. Тако је било и са нашим данашњим Боланим Дојчином, протом Жарком. Заборављен, сам, он није заборављао своју дужност, и до краја је био на стражи Завета Господњег.

А у својој песми „Болани Дојчин“ Бранко Миљковић нам је поставио кључно питање: “Је ли истинито оно што

је стварно/ Или само влада?“ То је суштина нашег доба: утварна стварност је лаж коју намећу сатанистички банкари, против којих је, скупа са Ратибором Ђурђевићем, покојни прота Жарко толико грмео. У тој стварности су и екуменизам, и параде НАТО цендериста, и чиповање људи, и долазак антихриста као последњег лажног месије у злу уједињеног човечанства. Дакле, то је стварно, и то влада; али, прота Жарко нам је јасно рекао – ТО НИЈЕ ИСТИНИТО. Запамтите, драги читаоци – оно што је стварно може да влада, али не мора бити истинито. Истинито је оно што је Христово, јер Христос је Истина. Једнога дана, сви победници у служби лажи ће бежати, и њихови празници ће бити празни, и сва њихова бића авети, а они који су умрли устаће и васкрснуће у Господу.

То је била вера нашег прота Жарка.

Драги оче, опрости нама грешнима ако смо се о тебе огрешили, и Господ да ти душу прости и прими је у Царство Своје!

2016.

ДНЕВНИК О ОЦУ МИРОСЛАВУ МИЛЕТИЋУ

ПРЕОБРАЖЕЊЕ У ПРЕЉИНИ

У селу Прељини код Чачка, о Преображењу 2011, пунолетство је напунио Хуманитарни фонд црквене општине Прељина, једно од најлепших чуда хришћанске свести и савести у нас. Фонд је, на иницијативу свештеника Мирослава Милетића и групе Прељинаца, који живе и раде у Швајцарској, основан страшне, хиперинфлаторне 1993. године, с циљем да помаже потребите из села и уже околине, да би данас прерастао у много ширу српску појаву, која се брине о потребама разних наших крајева. Једна од најкарактеристичнијих делатности фонда свакако је набавка звона за нове храмове широм српских земаља. Принцип рада фонда заснован је на речи Господњој да, ако учинимо једном од наше најмање браће, чинимо самом Господу Исусу Христу.

Сваке године, углавном у току Великогоспојинског поста, фонд има своју редовну скупштину, на којој се сабирају његови чланови, како из саме Прељине, тако и из Чачка, Београда, и, наравно, Швајцарске. Тада се подноси и редовни извештај о раду из кога се види чиме се ови људи баве и кога све помажу: почев од тешко болесних, којима треба помоћи око операција или набавити лекове, преко одличних, а сиромашних, ђака и студената, до српских невладиних организација. Јавља се и којим је све храмовима приложено звоно, као и свака, па и најмања делатност, прецизно у динар. Извештај је, наравно, доступан сваком заинтересованом, тако да и онај који је приложио крајцару и

онај који је дао хиљаду-две евра могу стећи увид у то за шта се троши њихов новац. А то, у доба када је мување и лоповлук наша свакодневица, развија поверење без кога нема функционисања таквог типа удружења. Поверење за поверење; кад Србин види да тражилац не жели да га превари, и да ће његова милостиња ићи тамо где треба, наравно да је спреман да прискочи у помоћ. Нашем народу никад није недостајало душевности и доброте; недостајала му је, и данас му недостаје, само организована делатност усмерена ка добру. А Хуманитарни фонд ЦО Прељина је, захваљујући локалном пароху, народном човеку, оцу Миру, организовао силе добра да прискачу у помоћ тамо где је помоћ потребна, и да онима, који у претешка времена губе поверење у ближње и њихову солидарност, покажу да „није све пропало кад пропало све је“ (Рајко Петров Ного). Тиме они доказују оно што је говорио Достојевски: добар човек, макар и везаних руку, може учинити много добра; само лењивци траже повод за нерад, и говоре како се ништа учинити не може.

Наш угледни мислилац, др Жарко Видовић, већ годинама тврди да је једини прави пут за очување српског народа и његов препород обнова парохије; парохије, и у великим градовима, морају постати наши завичаји. А то је немогуће без свештеника који није занатлија, него јесте отац, баћушка, како кажу Руси. Свештеник Мирослав је такав – још у доба комунизма, задавао је бриге властодршцима својом делатношћу, подижући олтаре нових храмова на својој парохији и будући парохијане за веру. Зато је он жива потврда народне изреке: “Триста – без попа ништа“. Али, и он то не би могао без делатне помоћи својих сељана који, макар живели и у Швајцарској, остају везани за завичај,

тај, како би рекао Жарко Видовић, смислом преображени предео порекла. Ради се, заиста се ради: посећују се стари и сиромашни, налазе се жаришта беде, трага се за онима који нечујно вапију, и прискаче им се у помоћ. Чусмо, те преображењске вечери у Прељини, за једног момка који живи и ради у Италији, и који је фонду дао повећи прилог подстакнут својом животном причом. Наиме, он је, пре неколико година, отишао у Италију, и нашао посао, али није имао стан. Спавао је у парку док не прими прву плату, да би могао стан да изнајми. Једне ноћи, наишао је римокатолички свештеник и понудио му смештај у црквеном дому за бескућнике; не само пристојан смештај, него и храну. И наш човек је ту живео осам месеци, док се није снашао. А сад, пошто може да помогне другима, учинио је то преко прељинског фонда. Ето шта значи дејствено милосрђе – оно одмах буди човека на бригу о другима, из захвалности за бригу која је указана њему самом, кад му је помоћ била потребна! Када би наше свештенство схватило да је могуће чинити добро чак и у овом времену кризе и општег слома вредности, и да би се, подстакнути делатним милосрђем свештенства, јавили многи Срби добротвори, попут овог младића из Италије, све би нам кренуло много боље. Народ би видео да није сироче, о коме нико не брине, него да му његова Црква, по завету Светог Саве, помаже, онако како је Сава записао у Законоправилу, позивајући се на Златоустово богословље милосрђа („Јер не рече Оче МОЈ, него Оче НАШ“), и наслањајући се на древно учење хришћанско да је имовина Цркве имовина сиромашних.

Честитајући пунолетство љубави и одговорности Хуманитарном фонду основаном при храму у Прељини, надамо се да ће и други схватити да је, како рече народна

песма, „крајцара мален дарак, ал голема задужбина“.НА
МНОГАЈА И БЛАГАЈА ЉЕТА!

2011.

ОДЛАЗАК У ПЕНЗИЈУ

Свештеник Мирослав Милетић одлази у заслужену пензију. Наравно, да би наставио своје служње. Једном му је једна бака са парохије рекла: „Миро, брате, дијете и оче, ако има Бога – а ми верујемо да Га има – Он је код тебе“. Ова бака је посведочила оно о чему говори предање Цркве од Истока: речи уче, примери привлаче. Христос се не доказује философско- теолошком расправом (она је само помоћно средство); Он се показује животом и жртвом.

Беседећи на растанку с парохијанима, отац Миро је узнео захвалност Богу и онима који су му у животу и служби помагали. Поред себе је ставио и неке од својих парохијана – међу којима и госпођу коју је, док је била дете, крстио (било му је то прво крштење на горевничкој парохији). Поздрављајући свој народ, поручио им је, између осталог, да се бар једном годишње причесте и да, бар једном годишње, учине неко дело Бога ради, за које ни од кога неће очекивати ни хвалу, ни награду. А затим је, уз посну трпезу, почело народно славље, онако каквих је било док је Србија била срећна земља. Јер, реч „срећа“ потиче од старосрпског „срешта“, што значи СУСПЕТ. Да би човек био срећан, мора да сретне Бога и ближње у заједници која се зове Црква, и у којој се налазе свештеници призвани да буду „народни учитељи“, како каже песма „Почетак буне против дахија“;

да буду, ваистину, пастири оваца православних, оваца словесних и слободних, а не утучених и метиљаво покорних. Такав је био отац Миро, окружен својим словесним и слободним парохијанима, кадрима стићи и утећи и постојати, милосрђем и побожном добротоу, на многим страшним местима потребите српске садашњице. Нема веће службе на земљи од свештеничке – рука коју љубимо држи Путир са Телом и Крвљу Христа, Јагњета Божјег, Који нас освештава и васкрсава за вечни живот. То је рука која благосиља и која упућује ка Сунцу Правде, Истоку истока. Као и свуда, нису сви на висини призива и службе; али, због немешног или раслабљеног попа Николе не треба заборавити у Христу свесилног Светог Николу. Најбоље је кад се код свештеника поклопе датост и задатост, кад он није само преносилац, него и носилац благодати. То се, кроз народну љубав, могло видети у Прељини, у суботу вече, на Светог Климента Римског. Тада је, заиста, било лепо бити свештеник Мирослав Милетић. И било је јасно да је пензија за доброг свештеника само форма да се настави са служењем Богу и роду, што ће се, ако Господ благослови, видети и наредних година.

Зато су окупљени тако свечано певали оцу Миру:
МНОГАЈА ЉЕТА!

Заиста, оче Миро: НА МНОГАЈА И БЛАГАЈА ЉЕТА!

2012.

УСПОМЕНЕ ДР СЛОБОДАНА РАДУЛОВИЋА НА ПОКОЈНОГ ПРОТУ МИРА

Познати публициста, др Слободан Радуловић, памтио је оца Мирослава Милетића на многе лепе начине: “Уочи опела у петнаест часова, Прељина готово да не памти толики број паркираних аутомобила с обе стране Ибарске магистрале и у свим улицама око порте храма Светог Јоакима и Ане. Преко хиљаду верника, у тихом и достојанственом мимоходу крај свештеничког одра у наосу, изразило је саучешће удовици-протиници Светлани, синовима Владимиру и Немањи, као и њиховим породицама. Опелом је началствовао архимандрит о. Јован, игуман оближњег манастира Вујан, дугогодишњи најближи пријатељ о. Мира, уз присуство игумана преображењског о. Николаја и чак четрдесет свештенмонаха и свештеника. Око двадесет монахиња, које су узеле богослужбено учешће појањем, предводиле су мати игуманија Февронија (иначе тетка по крви о. Мирослава) и мати игуманија Аквилина, обе из оближњих овчарско-кабларских манастира. Податак да је опело (и свештеничка посмртна слова) у Храму Светих Јоакима и Ане трајало скоро сат и по, говори сâмо за себе. Занимљиво је да су, иначе прилично велики храм испунили углавном свештенослужитељи, породица и монахиње, а верни народ, њих око хиљаду присутних, побожно је учествовао у богослужењу, све време стојећи у порти.“

Радуловић пише: “Први пут, уз помоћ верног народа у првом месту службовања, у оближњој Горњој Горевници, отац Миро наумио да гради први нови храм у чачанском крају после Другог светског рата. Безбожне режимлије до-

чекаше га „на крв и нож“. Пљуштале су увреде у претње, псовке и омаловажавања. И лично, и преко радија, и преко тадашњих новина. А Прота бејаше неустрашив, непоколебив да храм ипак изгради. Међутим, онда настаде проблем прави, велики, непремостиви. Нестаде пара и, дабоме, стадоше радови. А баш тад је ваљало да се храм, нови, закриви.

Недуго потом, отац Миро отиде неким послом код Владике Стефана у Жичу, али прво се упути у храм древни, жички, светосавски. И, гле, у припрати Светога Краља, са човеком неким, непознатим, готово се судари! То се промислом Господњим згоди, јер тај човек бејаше врло побожан. Представи се да је апотекар из Крагујевца. Причају они о свему и свачему, а отац Миро на крају усуди се, те повери незнанцу какав проблем има у Горевници са градњом Дома Господњег. А човек, ни пет – ни шест, позове га да следеће недеље дође код њега у Крагујевац. Отац Миро отиде, а човек му рече: „Оче, ја имам малу државну плату, али многи-ма сам помогао око набавке лекова. Један од њих донесе ми јуче ово!“ И утури му цеп од мантије смотуљак новинске хартије. Кад стиже у Горевницу, отац Миро одмота старе листове „Политике“ и имађаше шта да види – новца таман толико, готово у динар, да се црква закриви!

Други пут, отац Миро кренуо да обиђе Свету Гору Атонску, па полако иде својим старим „трабантом“ по северној Грчкој. На излазу из неког града спази цркву покрај пута. Иде тако даље путем ка Јерисосу, кад оно – опет црква! И све тако редом. Њему би жао што није тако и у Србији. „Знао сам да не могу да изградим, као Грци, стотине цркава крај пута, али, вала, одлучих да једну изградим на

Ибарској магистрали, у мојој Прељини!“ Одлучи тако отац Миро и убрзо, као из воде, изрони предивна црква крајпуташа, прва у Србији, посвећена Светом Василију Острошком у Прељини.

Трећи пут отац Миро шетао прељанским гробљем и на једном месту виде неколико каменова надгробних: у земљу попанули, једва да из траве провирују. Пође мало даље, а оно – иста ствар. Распита се он код старијих људи у Прељини ко су покојници што им спомени попадале, а они му одговорише – то су они што потомке немају да им споменике надгробне уздигнутим држе. И напречац отац Миро одлучи да све те спомене, заборављене и зубу времена остављене, подигне, да их у зидове нове, црквене, гробљанске угради. Да упокојенима име сачува. И убрзо из земље изникну предивна црква, све са старим споменицима у фасаду уграђеним, опојасаним! Овакве бројне приче поколењима остадоше о градитељу оцу Миру, о овим његовим црквама новим, али и о илињској у Доњој Тречки и сретењској у Соколићима...(...)

На крају, кад се сви од свежег, гроба преплављеног цвећем, удаљише, удовица, протиница Светлана приђе крсту. На трен је земна туга обузе, преплави. Сети се недавно упокојених родитеља својих, проте Милуна Павлашевића и његове врле протинице. Десном руком се на врх крста ослони, а глава њена лагано ка свежем гробу клону. Али, убрзо се придиже, уздигну, прекрсти и ка небу поглед уздиже, јер се посвуда око нас, ваљда чак тамо до Вујна и Островице, непрестано и даље орило: „Христос воскрес из мртвих...!“

Тако казује Слободан Радуловић.

БЕСЕДА ПОТПИСНИКА ОВИХ РЕДОВА НА ОПЕЛУ ОЦА МИРОСЛАВА

Часни оци, драге матере и сестре монахиње, драга браћо и сестре, данас у вечни живот испраћамо свештеника Мирослава Милетића.

Он је рођен 22. априла 1949. у Великој Жежевици, од оца Владана и мајке Милеве, као треће од четворо деце. Рукоположен је од стране епископа жичког Василија Костића 1972. године у цркви у Миоковцима, и постављен за пароха у Горњој Горевници. Ту је саградио цркву Св. Петке. Цркву је осветио епископ жички Стефан, 1978. године. Након проведене једне године у епархији у Краљеву, бива постављен за пароха у Прељини 1979. године, где остаје до пензионисања 2012. године.

Саградио је:

- цркву посвећену Св. пророку Илији у Доњој Трепчи, коју је осветио епископ жички Стефан 1991. године.

- цркву Лазарицу на гробљу у Прељини, 1998., осветио епископ Никанор.

- цркву крајпуташу у Прељини, посвећену Св. Василију Острошком, у част 2000 година хришћанства.

- цркву у Соколићима, посвећену Срећењу Господњем, 2004, у част 200 година Првог српског устанка. Због црквеног градитељства, добио је од Синода СПЦ на дан одласка у пензију орден Св. краља Милутина. 1993. године заједно са Милошем Рајовићем и Вјекославом Марковићем (Србима из Швајцарске) оснива Хуманитарни фонд Црквене општине Прељина, који је ове године прославио 25 година

успешног рада. Фонд помаже сиромашне, болесне, студенте, као и изградњу цркава широм Србије. Звона Фонда звоне од Тутина, преко Чукарице до Херцеговине. Он је 2006. године добио децембарску награду града Чачка за хуманитарни рад.

Отац Мирослав био је свештеник у доба кад је, како народ каже, гуја гују за реп уједала. Од почетка ревносан и одлучан на делу Божјем, решио је да у Горњој Горевници сазида храм Господњи. Историчар Милош Тимотијевић о томе пише: „Права провала нетрпељивости државе према јавном исказивању побожности демонстрирана је 1976. године када је у општини Чачак, први пут после 1945. године, подизана нова црква. (...) Верници су у Горњој Горевници поред старе цркве почели да подижу нови храм. Имали су све дозволе, званичан пројекат, радили су добровољно, а новац су прикупљали од приложника из земље, али и из иностранства. Све је то засметало локалним комунистима. Жалили су се да их нико ништа није питао око изградње цркве, истичући да има и пречих послова у селу. Неки су тврдили да новац из иностранства стиже и од четничке емиграције и да „случај” изградње цркве није „безазлен”, већ га треба подробно испитати. Постојала је бојазан да ће верници, захваљујући изградњи нове цркве, а по жељи четника у емиграцији, добити код народа водеће место у селу, премда то није било „довољно проверено“.(...) Локалне новине су писале: „Сама градња цркве у Горњој Горевници представља дрзак покушај непријатеља нашег друштвеног уређења, да се преко религије и њених малобројних поклоника наметне овоме селу, које је у току НОР-а пламтело

жаром Револуције и дало велике жртве на олтар слободе, наше самоуправне социјалистичке заједнице.” Хистерича је ишла до краја: „Ко су ти верници овог села што дају прилоге за цркву, када се зна да су сви чланови бивше хришћанске заједнице у овом селу за време рата били помагачи квислинга Љотића и Драже Михаиловића? (...) Сигурно да је циљ непријатеља да преко религиозних грађана и нове цркве, оживи неке четничке и љотићевске страсти у овом селу, а то значи и организовану акцију непријатеља против идеала нашег самоуправног социјалистичког друштвеног уређења.”

Отац Мирослав је био јунак, и није се дао. Храм је подигнут јер су свештеник и народ били једно срце и једна душа.

Ипак, не сме се заборавити да наш народ каже: „Триста – без попа ништа“. Триста људи да се сакупе на добро дело, ако пред собом немају часног и честитог духовног пастира, често не могу много да постигну. Отац Мирослав Милетић је баш био тај, насушно потребни, поп из народне изреке (ПОП -Пастир Оваца Православних, како је Турчину који га је водио у смрт пред Стамбол капијом рекао један од заробљених свештеника, учесника Хаџи Проданове буне 1814. године). Свуда је стизао – да исповеди, причести, поучи, благослови, укрепи, утеши. И да ради, неуморно, не правдајући се никаквим тешким околностима. За време комунизма, под паском идеолошких кербера, он је, упорно и достојанствено, одстојавао право Цркве да зида, и материјално и духовно. И, како потписнику ових редова рече

један од присутних активиста Хуманитарног фонда – отац Мирослав је успео да своје парохијане, тешко подељене још од доба грађанског рата 1941 – 1945, уједини око благословених подухвата, и тако их, на најбољи могући начин, смири и помири. Уз помоћ своје одане супруге (без које се није могао замислити хор прељинске цркве), с којом је добио двојицу синова, честитих и вредних породичних људи, успео је овај народни свештеник у много чему.

Ко није знао оца Мира? Ко се није радовао оцу Миру? Кога отац Миро није благословио? Кога није утешио? Кома није упутио лепу реч? А увек и свагда свештенички, пастирски, без политиканства. Он је живео у складу са речима Светог Јустина Ћелијског да „светосавски свештеник у сваком човеку увек тражи, негује и подиже оно што је свето, бесмртно и вечно. Стога су за њега подједнако важни, и мили, и драги сви људи, припадали ма коме слоју, позиву, партији. Што је неко већи грешник, свештеник му поклања већу братољубиву бригу и пажњу. Јер је његов позив и дужност: наћи и спасти оно што је изгубљено. То значи: светосавски свештеник никога не сматра за непријатеља, стога и нема непријатеља. За њега сви људи представљају духовну њиву, духовни расадник. Он иште и подиже човека: и у раднику, и у сељаку, и у чиновнику, и у државнику, и у сирوماху, и у богаташу. У свакоме тражи човека, и у човеку оно што је свето, бесмртно и вечно. А тога има и у највећем грешнику.“

Из побожне куће, са две тетке - угледне монахиње, са супругом из дивног свештеничког дома, са часним синови-

ма и добрим снајама, са унучићима који су га волели и које је волео, дочекао је отац Миро псаламске године за прелазак из овога света – „Живот је“, рече цар Давид, „човеков до седамдесет година, а код јачег до осамдесет година, и све преко тога је мука и невоља“.(Псалам 89). Испраћају га многи и многи, који су га волели и у њему видели правог слугу Божјег. Испраћају га са молитвом пред Првосвештеника Христа, Који жртвује и Који Се жртвује, Који прима и Који се раздаје на свакој Светој литургији. И сви му желе Царство Небеско, баш на данашњи дан, дан Сабора Свих Светих Срба, на које се на које се отац Мирослав угледао целог живота. Нека му Бог душу прости и нека га Небеска Србија, на челу са Светим Савом и Светим владиком Николајем, дочека онако како се трудио и како је целог живота стремио. Амин, Боже дај!

2019.

ВИТЕЗ ОД ПРИЧАСНЕ ЧАШЕ: О ПРОТИ СТЕВАНУ КРУНИЋУ, ДОКАЗУ ДА ЈЕ СВЕШТЕНИК МОГУЋ

ЖИВОТ И ДЕЛО ПРОТЕ СТЕВАНА КРУНИЋА СА КОМЕНТАРИМА ИВАНА ИЉИНА

О КОМЕ ЈЕ РЕЧ?

Руси имају свештеника баћушку – татицу, а ми смо имали нашег бачког баћушку, баЧушку, драгога оца Стеву.

У недељу, 7. маја 2023. године, уснуо је у Господу протојереј Стеван Крунић, умировљени парох бачкопетровоселски.

Прота Стеван је рођен 29. новембра 1936. године у Мошорину, од побожних родитеља, оца Милоша и мајке Зорке, рођене Ђурчић. Завршио је Богословију Светих Ћирила и Методија у Призрену. Оженио се Ватимом Марковић из Крушедола. Рукоположен је 1959. године и постављен је за привременог пароха у Обровцу. За привременог пароха у Бачком Петровом Селу бива постављен 1972. године, где остаје до 2000. године, када одлази у мировину. Довршио је Водицу, манастир Успења Пресвете Богородице, на чијој се слави окупљало и по десет хиљада људи. Касније је манастир постао метох Ковиља, а прота Стеван је подигао Задужбину, са храмом Светог Ђорђа, где су наставили да се окупљају благочестиви и добронамерни људи са свих страна. Велики помоћник му је, скоро четврт века, био побожни и

честити брат Миле, који је умео да се увек нађе при руци и да буде скоком тамо где отац Степа оком.

Заупокојна Литургија служена је у уторак, 9. маја, у Светониколајевском храму у Бачком Петровом Селу, са почетком у 9:00 часова, а опело је било у подне. Један од беседника на опелу био је и Иван Костић, духовно чедо оца Стеве. Његове благодарне, али одмерене и тачне, речи смо, између осталих, користили пишући овај текст.

ГЛУПОСТ КОЈУ САМ ИЗГОВОРИО

Млад и зелен, у манастиру Вазнесењу под Овчаром, пред мудрим оцем Савом, чија се кућа (Ђировићи из Годачице у Грузи) цела угасила одласком у монаштво (а тамо пропламсала Духом Светим – отац, мајка, два брата и два сестре, подигли манастир на свом имању), изговорих: “Хвала Богу што нисам свештеник!” Мислио сам да то значи – нисам у мантији, слободан сам, не могу да ме пуштају и отпуштају, не могу да ме премештају, да ми прете лишавањем службене униформе и стављају ме под забрану. А то значи да могу слободно да говорим и пишем. Али, отац Сава озбиљно рече: “То не сме да се каже! Свештеничка служба је најузвишенија служба на свету!”

Ућутао сам, у трену схвативши какву сам глупост изговорио.

И када сам, годинама касније, срео оца Стевана Крунића, бачког барјактара Христовог, који се нашао „под санкцијама“ (и никад није прекршио, макар и напредедну, одлуку „власт имајућих“), само сам ове речи оца Саве имао

на уму. Отац Стева је био живи доказ Бог је човека створио као свештеника да, у име свега што је саздано, приноси благодарност Творцу и Оцу. При чему свештенослужење бива увек, у срцу, уму, у милостивој руци и златној речи утехе.

Свештеник је, по призиву од Бога и Цркве, свечованско биће.

ОРАО И ОРЛИЋИ

Његов духовни син, Иван Костић, на почетку своје беседе на опелу бачког и свесрпског проте рекао је: “Часни оци, браћо монаси, сестре монахиње, господо хришћанска, децо, Христос Васкрсе! „Свима сам био све, како год кога да спасем.“ Изгледа да ове речи најбоље описују целокупан живот оца Стевана Крунића, који је био истински пастир стада Христовог и који је горео за веру исто као и апостол Павле, који је ово изговорио. Пуно је ствари из живота оца Стевана о којима би данас могло да се каже, али ево ја ћу овде рећи коју реч у име његове духовне деце коју је несебично чувао као орао своје орлиће. О њему се не може рећи све на пар страна папира, већ ће то бити будући задатак историчара, писаца и свих нас, да животно дело оца Стевана детаљно опишемо и објавимо за наук и корист генерацијама које долазе. Отац Стеван је дете Мошорина, Шајкашке и Бачке, али и целокупног српског народа и целе васељене! Оцу Стевану је сва васељена била дом, а људи свих нација, без обзира на веру, браћа.“

А у томе јесте тајна да се буде Богочовеков човек. Знајући и опитујући да је православна вера од Бога преко Цр-

кве дата људима, православни хришћанин има потребу да Истину Коју је спознао (а она је Христос) препозна као Љубав. И за њега нема мржње, ни омрзнутих – сви су деца Божја, која, и кад греше, чувају лик небески у себи пошто се, како би рекао Дучић, Творац у сваком од нас огледа као небеса у бунару. Ко је какве вере и народности није питање од кога почиње мржња, него је повод да будемо браћа.

НАЦИОНАЛИЗАМ СВЕТОГ САВЕ И ДУХ ЗАЈЕДНИШТВА ПРОТОЈЕРЕЈА СТЕВЕ

Ту је отац Степа био прави син светосавског предања и духа свог народа. У свом чувеном предавању „Национализам Светога Саве“, Владика Николај је 1935. године истакао да Свети Сава никад није дозволио да га се дохвати шовинизам, и да је помагао друге народе где је могао и кад је могао: „Тај неискључиви и широки дух поште и љубави према свима народима наследио је српски народ од свог светитеља и одржао га је на висини и у части кроз дуге светосавске векове. Ми често читамо у народним песмама, како наши први јунаци називају браћом људе друге крви и језика и вере. Тако, на пример, Марко Краљевић говори Циганину: „Богом брате, Суљо Циганине!“ А Страхинић бан, опет дервиша турског ословљава братом: „Богом брате, старишу дервишу!“

Ви који сте ратовали у последњем Светском рату, ви можете дати лично сведочанство једног ретког призора, како су се наши војници понашали према војницима из Африке и Азије, према људима црне и жуте расе, које су Европљани повели на дојиште из својих колонија. Док су

се сами Европљани туђили свих својих поданика, црнаца и жутокожаца, не хотећи с њима ни јести ни пити ни под истим шаторима боравити, дотле су наши војници с њима друговали, јели, пили, у болести обилазили их, у невољи помагали, на својим славама частили и гостили, разговарајући с њима прстима и рукама. Срби су на црнце гледали као на људе и понашали се према њима као према људима.“

Велики српски правник и историчар, Лазо М. Костић, у својој студији „Толерантност српског православља“ истакао је оно што су странци говорили о српској верској толеранцији.

Тако је словачки правник и етнограф, лутеранин Јан Чапловић, који је од 1809. до 1812. био саветник српске православне конзисторије у Пакрацу, за славонске Србе и њихову веру рекао: „Они, и то сви источни хришћани, пуштају на миру цео свет само ако њих пусте у миру!(...) Они живе у спокојној свести да је њихова вера одлична, они се зову православнима - и која ће друга црква на њих бацити први камен? - Али они пуштају на миру цео други свет, они не прогоне никога; они - колико ја знам - не настоје уопште да себи привуку туђе вернике, они свакоме остављају несметану слободу да Бога моли на онај начин који сматра за најправији.“

У књизи „Српски свадбени обичаји“ изашлој у Пешти 1826. пише Еуген Весели: „Махом у бојевима који се предузимају да се заштити вера, желе се својим непријатељима наметнути догме: код српских витезова, који се појављују у епским песмама, то није случај; они не траже ништа друго него несметану слободу у уживању њиховог физичког,

моралног и верског деловања, они не нападају, они се само бране“.

Познати француски географ и етнограф Ами Буе, који је својевремено посетио Србију, писао је 1840. године: „Књаз Милош је увек следио паметну политику према муслиманима. Он их није ни најмање бодрио на мењање вере и није пружао никакве повластице онима који су се одрицали вере предака, јер је знао да би интерес био главни мотив ове конверзије“.

Чувени историчар Феликс Каниц писао је 1868: „Према иновернима Србин је сасвим толерантан и није нимало наклоњен врбовању и прозелитизму. Он је религиозан у колико се ради о црквеним заповестима“.

Такав је био отац Стева. Јер, из Христове науке извире васељенскост, потреба да у дошавшем видимо лик Божји. Не екуменизам као религиозни глобализам, него верска трпељивост заснована на хришћанској љубави и слободи. Његова пажња према комшијама Мађарима, сусретност према Словацима, разумевање за Буњевце, добронамерност која превазилази границе пуке уљудности значила је: морамо бити онакви каквима нас је створио Човекољубац. У туђој несрећи нема наше среће, а у туђем осмеху и у откуцају захвалног срца налазимо сунчане трагове Онога Чији је апостол рекао да су и Јудеј и Јелин добродошли само ако су Његове трагове угледали на својој стази.

ШТА ЈЕ БОГ ДАО СВЕШТЕНИЦИМА?

Свештеничка служба најузвишенија је од оних којима је Господ даровао људе. У својих „Шест књига о свештенству“ Свети Јован Златоусти је рекао: „Бог је свештеницима дао већу власт неголи родитељима, не само тамо где се ради о казни, него и онде где се ради о томе да се добро учини, и разлика између њих је толика, колика и између садашњег и будућег живота. Ови (=родитељи), чак, не могу ни телесну смрт од своје деце одбити, нити отерати болест када се ова појави, а они (=свештеници) су већ често спасили нечију душу која је била болесна и близу пропасти...“

Али, по Златоусту, тешко је бити пастир: „Ако сувише благо поступиш према онима са којима би требало оштрије поступати и ако не засечеш дубоко код онога код кога то треба, тада обрезајеш, истина, један део ране, али други остављаш; а ако без милости зарежеш као што би требало, тада онај клоне од бола, одбаци од себе све, и лекове и завој, те, сломивши јарам и раскинувши везе, стрмоглавце јури у понор.(...) Зато пастиру треба мудрости и хиљаду очију да може посматрати душу са свих страна“.

Хиљаду очију, ни више ни мање, без обзира што неки жмуре и дремкају на стражи своје парохије и сопствене душе. Наравно, СВАКИ свештеник који припада Православној Цркви, који учи и богослужи како му је предањем остављено, без обзира на то како за себе живи и какав му је морал, биће уважен у својству преносиоца благодати, јер ниједан верник не сумња у „валидност“ Светих Тајни које свештеник предаје пастви. Како јереј лично испуњава своје моралне дужности, то није питање за хришћанина оданог

Цркви – хришћанин верује да, како је говорио Владика Данило, и зарђала жица проводи струју. ПравOVERНИ свештеник је увек, какав год да је у моралном смислу, преносилац благодати. Ако је лош поп Никола, добар је Свети Никола – и квит! Па ипак, народ највише воли носиоце благодати, оне за које су Срби говорили: “Триста – без попа ништа”.

А отац Стеван Крунић је био од оних попова, српских учитеља, како их назива народна песма, без којих су и триста – ништа. Не само преносилац, него и носилац благодати. Иако начитан и школован, он није пастирствовао по апстрактној шеми, него по сазирућем срцу отвореном као стотине очију што гледају у долазећег ближњег.

КЊИШКА УЧЕНОСТ И НАУКА СРЦА

У свом тексту „Шта очекујемо од својих пастира?“ Иван Иљин је о томе записао: “Шта човеку може пружити богословско школовање које проистиче од апстрактног, сувог, логички умујућег рација, који срцем не сазире Христа Спаситеља и не помаже нам да Га видимо? Какво значење има апстрактна „егзегеза“ или дедуктивни аргумент у сазерцатељним и молитвеним просторствима живе религиозности? Могу ли они дати религијску очевидност души која тражи Божју светлост и огањ, која очекује живог Бога? Колико пута, слушајући у иностранству беседе и проповеди инославног свештенства, размишљамо о томе колико је оно богато књишком образованошћу и колико сиромашно даровима срца и духа! Како је то туђе руској православној души!”

И заиста – отац Стеван, образован у најбољем духу наше традиционалне богословске школе, био је човек који је целог живота изучавао нешто ново. Кад год сам долазио код њега у посету, био је са књигом у руци. И стално је набављао књиге – теолошке, историјске, научне, као и белетристику. И на имању своје Задужбине направио је брвнару - библиотеку у којој је сваком наслову удобно у дрвеним ормарима, и у којој ваздух мирише на слова што буде и препорађају. Али, прота се, без обзира на старинско књигољупство, није сводио само на књигу, а поготово не на схоластику која убија у појам, а не оживљава срца за вечност.

Жива религиозност се не учи из књига, него из свагдашњице молитвеног општења са Богом и из љубави према ближњем.

МОЛИТВА КАО НАЧИН ЖИВОТА

Иван Иљин наставља: “Заиста, нема бољег религијског поучавања, нема дејственијег проповедничког служења од СИЛЕ И ИСКРЕНОСТИ ЛИЧНЕ МОЛИТВЕ. Јер се вера снажи и шири не захваљујући логичкој аргументацији, нити од напора принуђујуће воље, нити од понављања речи и формула, него од ЖИВОГ ПРИХВАТАЊА БОГА, ОД МОЛИТВЕНОГ ОГЊА, ОД ОЧИШЋЕЊА, УСХИЋЕЊА И ПРОСВЕТЛЕЊА СРЦА, ОД ЖИВОГ САГЛЕДАВАЊА, ОД РЕАЛНОГ УСВАЈАЊА БЛАГОДАТИ. Мислим да много зависи од способности свештеника да се ИСКРЕНО И БЕЗ ОСТАТКА МОЛИ СРЦЕМ, јер ако је о неспособан за то, и моли се тако У СВОЈОЈ САМОЋИ, онда ће црквена

молитва ражизати, очишћавати и просветљивати срца његових парохијана. Тај пламен усамљене молитве гореће и у његовом црквеном богослужењу, и у његовој проповеди, и у делима његовог живота. И ми, његови парохијани, одједном ћемо осетити срцем да се „Сами Дух“ у њему моли „уздисањима неисказаним“ (Римљ. 8, 26) и да се ти уздисаји нама предају на неизрециви начин.“

Отац Стеван се молио увек – и кад је разговарао и кад је обедовао са гостима и кад је читао молитвено правило јутарње и вечерње и кад је настојао да укрепи оне који су му долазили. Управо одатле, из молитве, извирила се сила утехе која му се Богом даровала да помаже душама што падају под теретом овога света. Који су тражили, налазили су – код њега и у његовој близини. Иван Костић о томе говори: „О њему као непоновљивој личности нећу лично причати јер свако од вас има неку своју причу коју је доживео а која је другачија и јединствена. Оно што желим да кажем јесте, да је отац, крајем деведесетих година, у напону своје животне снаге окупио у манастиру стотинак младих људи који су „могли стићи и утећи и на страшноме месту постојати“. Манастир је био наша друга кућа, место саборовања, друговања, упознавања... И старији богомољци и ми млађи смо живели као једна душа. Радиле смо од уранка до зоранка, заливали воћке, копали, певали уз хармонику, играли фудбал, имали свој фудбалски тим, купали се у језеру и увек уз себе имали брижног оца и духовника уз кога смо се осећали апсолутно заштићени од свих незгода и непријатности. Благодат се у нашим животима изливала на све стране и лично и колективно.

За Огњену Марију 30. јула 2000. године, у манастиру на Литургији је било педесет момака обучених у стихаре разних боја. Нико није могао да верује да смо сви ту добровољно, без икакве присиле или неког материјалног интереса. Стотинак људи, старији, момци и девојке из манастира су дочекали те године, на Огњену Марију, десет хиљада људи из целе Србије и расејања. Све је функционисало као најтачнији сат.“

А на том сату су обе казаљке показивале вечност.

КАКО СЕ ПРОДУБЉУЈЕ ВЕРА У НАРОДУ

Све се ово, наравно, не постиже пуком причом, него, опет и опет, живом молитвом. Зато Иван Иљин наглашава: “Пастир, коме је својствена та искреност и сила молитве, као да је нека „неопалива купина“ у својој парохији: његови парохијани, каткад ни сами не примећујући и не уочавајући то, постају саучесници његове молитве; њима се предаје топлота његове вере; они се присаједињују његовом духовном полету. Његове поуке се примају на нарочити начин: не само умом, него и срцем, живом савешћу и часном вољом. Његове беседе носе стваралачко духовно искуство; оне су прожете живим хришћанским сазерцањем; оне полазе од срца и примају се свом душом. Чак и обичан сусрет са њим се већ осећа као утеха и охрабрење без речи.

А у темељу тога лежи извесни религијски закон, према коме ДУБИНА ВЕРЕ РАСТЕ И СНАЖИ СЕ У МОЛИТВИ, јер молитва је БЛАГОДАТНО УЗНОШЕЊЕ ДУШЕ БОГУ, које озарава, очишћује и уверава. Ето због чега пастир мора бити живи извор и жива школа молитве.“

Иван Костић нам, говорећи о свом духовном оцу, показује да је Иљин био у праву када је рекао да се вера мери усамљеним стајањем пред лицем Господњим. Послат у пензију вољом власт имајућих, прота Стеван није престао да се моли и да молитвом грли ближње, о чему Костић каже: „Након пензионисања отац Стеван нити једном није пао у очајање, и то је била његова карактерна особина, за нас недостижна и незамислива. Увек је говорио да за свештеника нема пензије и да мора да се ради до издиханија. Убрзо уз помоћ свих њему блиских људи и његове духовне деце, креће у реализацију пројекта названог „Задужбина оца Крунића“ која је по њему требала да има мисију и задатак, да постане центар за све људе жељне Vere и слободе. Дела двадесетогодишњег рада свих вас су више него видљива и треба да буду понос нашој држави Србији да овакво здање постоји. Иза овога досадашњег двадесетогодишњег рада, није стала ни једна државна институција, већ само верни народ који непрекидно долази и који је одвајао свој последњи динар да Задужбина буде још лепша и са новим садржајима. Бог сами зна колико је зноја, труда и крви свих вас уграђено у ову Задужбину. Сваки рад који смо овде принели, првенствено Богу и Богородици а и себи самима, што је отац Стеван стално понављао, нама се враћало десетоструко и у сваком погледу. Сваки пут смо са Задужбине излазили уморни, али пуни љубави и елана да и ван ових зидина наставимо борбу за задобијање Царства Небеског. Као прави духовник првенствено и увек је инсистирао на молитви и на духовном аспекту Задужбине. Томе нас је учио, да без Литургије, Причести и свих осталих Светих Тајни нема напретка ни нас лично, а ни читавог нашег народа. Он је био прави пастир, који је све нас прво приводио Христу па тек

онда себи. Био је велики утешитељ, који је сатима стрпљиво слушао наше муке.“

Утешитељ је Дух Свети. Прави свештеници теше у Његово име.

СРЦЕ КОЈЕ ВОЛИ

Иван Иљин каже да је свештенику потребно „живо љубеће срце“: „Јер најбоља хришћанска благовест и утеха потичу од доброте и срдечног схватања. Док људско осећање сахне и бива заглашено у разумски-апстрактним теолошким конструкцијама, док год ум хладно расуђује и пресуђује, непријатељствује у споровима и камени се у мржњи, све дотле човеку остаје недоступно читаво откривење Господа Исуса Христа. Људи лишени срца у Еванђељу не поимају најважније; а схвативши то, не живе по томе и не остварују га. Себичњачка похлепа човека чини слепим и глумим. „Реке воде живе“ (Јн. 7, 38) теку само за људе који воле; јер љубав човеку отвара вид и слух, – и за Христово откривење, и за живот и страдање других људи.“

Зато је отац Стева љубављу гасио безбожничку мржњу – још као млад парох, о чему Иван Костић каже: „То је био његов први додир са првоборцима Другог светског рата из Босне и Херцеговине, али и са Титовим официрима из војне установе Карађорђево са којима се сукобљавао, али после и друговао, јер су и они видели да пред собом имају достојног ривала, којега нису могли никако сломити и преобратити. На крају је и сам Тито морао да регује, ухапси оца Стевана и протера га из бачкопаланачке општине.“

О резултатима мисионарског рада оца Стевана у Обровцу и Младенову, уверио сам се за време наших многобројних обилазака породица у тим местима. То су данас парохије које одишу побожношћу и честитошћу у сваком смислу. Отац Стеван је одмах након доласка кренуо на посао. Након три године свештеничке службе, 1962. године у једној кући у Младенову је отворио богомољу-цркву посвећену Светом Илији. Замислите тај шок за тадашње властодршце када су у годинама највећег послератног заноса, чули звона да звоне и да деца првобораца и народних хероја иду на веронауку код једног младог свештеника дуге црне браде и још дуже црне косе! О њему је морала да расправља и тадашња комисија министарства полиције и да га и званично прогласи за државног непријатеља, у шта сам се и лично уверио читајући летопис младеновачког храма који и данас стоји у олтару те цркве. Међутим, ништа није вредело! Отац Стеван је неуморно и даноноћно радио, доводио патријарха Германа у село, свештеномученика Варнаву Настића и безбројне епископе да се увере шта један свештеник, духа старозаветног пророка Илије, може да уради у колонистичким местима у доба највећег државног атеизма. О томе најбоље казује његов брат у Христу и саборац у мисионарењу, упокојени епископ Лаврентије у књизи „Руковети са њиве Господње“ где у првој причи говори о животу и раду једног сеоског свештеника из Обровца у Бачкој. Са епископом Лаврентијем је заједно посећивао рођаке колониста у данашњој Републици Српској у селу Стројице у Јању, данас општина Шипово. Говорио нам је: „Децо, морао сам да одем тамо и да видим како тај народ живи, да би боље упознао психологију мојих парохијана који су 1945. године дошли као колонисти у Војводину“. Са тамошњим

свештеником Мирославом Стриком је обилазио домове тих људи, спавао у кући породице Медић у којој је живело 40 душа у породичној задрузи, обилазио села, светиње и са тим искуством још јаче прионуо раду на њиви Господњој. Оно што га је посебно красило јесте да је гајио љубав према своме народу, без обзира на његове географске и обичајне разлике. Код свакога је проналазио само најбоље и то истицао. Много је допринео да се у послератним годинама још више зближе староседеоци у Обровцу и колонисти. И успео је у томе! Превазилазио је и лечио српске разлике и поделе и био прави свештеник који скупља све оно што припада Цркви. Наравно, након толиког рада, вечни мрзитељ слоге и рода људског, то све није могао да поднесе. Власти хапсе оца Стевана и његовог ђака Гају Јовина, одводе их у затвор у Новом Саду, после прославе Бадњег дана, када је стотинак домаћина и момака ишло по Бадњак на коњима кроз село. Причао нам је да му је најжалије било Гаје, а њему лично је у затвору било одлично, јер је сам говорио да је тих дана „био најближи Христу“. Често смо претходних година седели на тераси код породице Јовин у Обровцу и када би се потегла прича о том хапшењу, Гаја би се само смејао и говорио да је због тога данас најпоноснији!”

И треба да буде поносан – има ли већег ордена од страдања за Христа?

ДАРОВИ ДУХОВНИКА

Иван Иљин нас подсећа: “Ако свештеник има ту љубав, она се осећа и у његовој црквеној молитви, и у његовој проповеди, и открива се и у његовим делима. Код онога ко

са њим разговара или му помаже јавља се нарочит осећај: он осећа да је од свог духовника примио нешто драгоцено, животну важно и охрабрујуће, да је искусио СВЕЛОСТ И ТОПЛОТУ ДУХОВНОГ ОГЊА, да је осетио живу доброту, да се приближио ономе што је Христос имао у виду када је говорио о љубави. Јер живо срце има залиху доброту за све: утеху за невољника, помоћ потребитоме, савет за беспомоћнога, лепу реч за свакога, срдачан осмех за цвеће и птичице. И просто општење са таквим човеком неприметно постаје жива школа срдачног саучешћа, љубвеобилне тактичности, хришћанске мудрости. И све је то прекрасно и благодатно, јер истински ДУХОВНИК и јесте носилац хришћанског духа, духа љубави и срдачног сагледања.“

Иван Костић описује искуство своје и својих пријатеља, и каже шта им је отац Степа зачио као духовни отац: „Када смо ми млади крајем деведесетих година, за време НАТО бомбардовања, у потрази за духовним оцима седе браде дошли у манастир, манастир је већ блистао у пуном сјају. Пуно је било људи, цвећа, зеленила, животиња. Нисмо могли ни да замислимо такав ред и поредак. Ту су већ тада биле богомољке Божица, Снежа, Душка и многи други, које ћу молити да ми не замере ако их не поменем сада, а који су неуморно радили од јутра до вечери, одржавајући манастир у највећем могућем реду. Тада смо и упознали човека који је тиме руководио и везали се за њега одмах, на први поглед, јер је он за нас изгледао као неки мудрац из староставних књига, огромне вере, воље и енергије који „може и горе да помера“. Тада почиње једно поглавље наших живота, чија се епизода завршила по Ђурђевдану ове године, али сам дубоко уверен да нови, још духовнији, богатији и смисленији период за нас долази, јер сада имамо нашег мо-

литвеника пред Господом који је знао сваки детаљ нашег живота, сваку ману и недостатак, али и сваки таленат који је био умножаван до краја. Враћао нам је самопоуздање као нико ни пре ни после њега!“

У доба кад се очајава, поуздање у Бога рађа и поуздање у себе самога као слуге Господњег. А то је драгоценост.

НА СТРАЖИ САВЕСТИ, У ОГЊУ СТРАДАЊА

Иљин је истицао да је пастирска савест оно што краси правога свештеника: “Ево и трећег што очекујемо и тражимо од наших пастира, – то је СЛОБОДНА И СТВАРАЛАЧКА ХРИШЋАНСКА САВЕСТ. Та савест мора живети у њему као самостална и независна сила, као критеријална мера добра и зла, мера, по којој бисмо ми сами могли проверавати, исправљати и снажити нашу сопствену савест. Тамо, где ми понекад беспомоћно сумњамо и колебамо се, он, као МАЈСТОП САВЕСТИ, мора видети јасно и дубоко; где ми блудимо и падамо у заблуду, он мора знати и показивати прав пут; где ми питамо, он мора имати одговор. Он мора да нас подржава у искушењима и саблазнима; мора нам бити ослонац приликом наших колебања и изнемогавања. Он мора одмах да сагледава где постоји нечасност, неискреност, издаја; али да при томе чува правичност у суду и пресуђивању. Јер савестан хришћанин не преувеличава – ни у потврдном ни у одричном смислу; његово суђење потиче од смирења које предметно види, али се изговара са храброшћу и снагом, јер га не изговара он, него ПРЕДМЕТНИ ОГАЊ У ЊЕМУ. Нама је неопходан искрен и отворен исповедник, који се никад и ничим не може пот-

купити, који није похлепан, који се не боји силника и који је слободан од властољубивости; нама је неопходно живо огњиште хришћанске савести, са чистим пламеном и кротком светлошћу.“

Управо захваљујући својој савести, препорођеној у Христу, отац Стева је могао да издржи сва искушења, о чему Иван Костић каже: „Нажалост, у септембру те 2000. године отац Стеван, после четрдесет година свештеничке службе, за нас све апсолутно неочекивано, у напону својих снага, бива пензионисан. Да ли су за то постојали стварни разлози, или је та ствар могла да буде решена на други начин а на корист Цркве и народа, то ће Бог рећи у своје време. Оно што желим да кажем јесте да је отац Стеван то поднео хришћански као прави и верни син своје Српске Православне Цркве и да је тај свој крст носио достојанствено и послушно 24 године. Иако му је нуђено да добије најбоље парохије у Црној Гори и Републици Српској, чега сам лични сведок, он није хтео да напусти Бачку епархију и то довољно говори о њему. Бачка земља га је изнедрила, бачка земља га је и примила! Како рече песник - „где је зрно клицу заметнуло, онде нека и плодом почине“. Ово сви треба да знају и да се од оца Стевана науче дуготрпљењу које је на крају резултирало његовом хришћанском кончином, која је иста као и кончина свих светих људи, са Свете Горе, Синаја, Свете Русије о којима читамо у књигама. Како рече пре неки дан наш брат Борис из Бањалуке, човек је имао „Пасху у својој души“. Оно што ми његови најближи знамо јесте да је свима све опростио!“

Својевремено је и Свети Јован Златоусти, зато што није могао да се одрекне своје савести, дошао под удар власт имајућих, и био прогнан са катедре. Али, није очаја-

вао, него је, објективно и самосвесно, сагледавао ситуацију. Ево одломака из његових беседа – опет да се утешимо и видимо да је Бог јачи од свих слабости кроз које људи по-срћу; уосталом, по Златоусту, „хришћани уништавају оно што припада Христу више од непријатеља и противника.“

„ 1. По имену смо браћа а по делима смо непријатељи; називамо се удовима истог тела а туђи смо једни другима као звери.

2. Свепрождирући пламен зависти обухвата свештенике. Као што се тиранин боји својих телохранитеља, тако се и свештеник боји својих ближњих и саслужитеља више од свих зато што нико толико не чезне за влашћу и нико боље од свих других не зна његова дела као они.

3. Где је Маркион, где је Валент, где Манес, где Василид, где Нерон, где Јулијан, где Арије? Где су сви они који су се противили истини, о којима је Црква узвикивала: Опколише ме пси многи (Пс. 21. 17)? Расејани су зато што су се суочили с борцима у лицу ондашњих старешина Цркава: то су били истински пастири! Али ја видим велику разлику између ондашњих пастира и савремених. Они су били борци, а ови су бегунци. Они су се усавршавали у књигама и учењу, а ови се усавршавају у раскошном одевању и украсима. Ови, као најамници, остављају овце и беже, а они су душу своју полагали за овце.

3. Узимају /за свештенике/ ништавне људе и постављају их да управљају оним стварима за које се Јединородни Син Божији није одрекао да понизи славу Своју.

4. Зар не знаш да је тело Цркве изложено већим болестима и напастима неголи све наше тело, да се оно лакше повређује и спорије оздравља?“

Ако је то доживео Златоусти, што не би и отац Степа, служитељ његове Свете Литургије? И доживео је, и издржао је. Опет као Златоусти.

АРИСТОКРАТИЧНОСТ БАЧКОГ СЕЛА

Али, ко је из завичаја понео у себи чврст карактер (за који је Хераклит говорио да нам је судбина) и предачку веру, тај се није дао саблазнити. Иван Костић у беседи на опелу нам је сведочио о протиној антејској укореењености у родно тле, од кога је потицала аристократичност нашег сељаштва:“Са поносом је говорио о господству и достојанству своје породице Крунић, оца Милоша и деде Стевана по којем је и добио име. Са поносом је говорио о мученичком Мошорину и проти Светозару Влашкалићу који га је крстио и још на крштењу предвидео да ће Стеван Крунић бити слуга олтара Божијег. Отац нас је стално водио у Мошорин где се напајао здравим духом својих предака и где је на сусретима својих Крунића хранио све нас духом Светозара Милетића, Исидоре Секулић, проте Влашкалића и других његових познатих земљака... Много је волео Мошорин, писао му песме, помагао културна и спортска друштва, помагао људе и то знају сви који су живели уз њега. Пре тридесет година је подигао у Шајкашу крст проти Влашкалићу и од свег срца се трудио да каже народу о његовом подвигу и жртви. Штампало је иконице са његовим ликом и утабао стазу да наша Света Црква приброди лику светих овог светог мученика и све шајкашке и бачке мученике, што се на крају и догодило, хвала Богу. Надам се да ће се општина Тител и село Мошорин у блиској будућности за-

хвалити оцу Стевану за његову немалу љубав према своме родном селу.“

Завичај је, говорио је Жарко Видовић, смислом обасјан предео нашег порекла. А антејска снага не дозвољава вихорима историје да нас лише жилишта – ни привременог, ни вечног.

ПРИЗРЕНСКИ ЂАК, КОСОВСКИ ЗАВЕТНИК

Наравно, не сме да се заборави послератна богословија у Призрену у коју су млади кандидати за свештенство ишли кад је гују гују за реп уједала, и тамо се, под надзором побожних педагога, уобличили у праве пастире свога рода. У царском Призрену будући свештеници постајали су косовски заветници. Иван Костић сведочи: „Слушао сам од старијих Крунића из Мошорина, да је отац Стеван још као дете, основац, желео да постане свештеник. Много пута је унапред говорио да ће то бити његов животни позив и да је то његово призивање. Редовно је као дете посећивао храм Свете Тројице у Мошорину, и у раној младости у чин чтеца га производи Свети Владика бачки Иринеј Ђирић о коме је увек са поносом говорио. Након завршеног основног образовања, своме оцу Милошу је саопштио вест да хоће да иде у богословију, али у Призрен, на Косово и Метохију. То је за све Круниће било чудо, поготово што је у Сремским Карловцима и Раковици већ радила богословија. Тако да је чак и деда Стеван питао свога сина Милоша: „Милоше, да ли ти имаш одвише синова, када шаљеш сина на Косово и Метохију?“ Џабе су били родитељски савети да се не иде на Косово и Метохију, као и претње тадашње УДБЕ из Жабља

његовој породици. Није вредело! Отац Стеван је отишао 1951. године у Призрен и тамо провео пет година у Богословији Кирила и Методија, у изузетно тешким послератним годинама. Причао нам је да није смео пет година да се врати у Мошорин, за време летњих распуста, јер је УДБА била припретила његовом оцу Милошу да ће му забранити повратак у Призрен. Његова породица је сигурно претрпела репресалије због његовог одласка у школу за свештенике, али он о мукама и својим свештеничким патњама никада није волео нама да прича. То само Бог зна и његова најближа породица, супруга Ватима, син Ђорђе и ћерка Катарина! Зато је све летње распусте проводио у манастиру Дечани у послушању чувеном игуману Русу архимандриту Теодосију Мељнику, некадашњем официру царске руске војске, који му је усадио љубав према оној побожној и верујућој Русији и који му је био први духовник. Отац Стеван је толико волео Дечане и Косово и Метохију, да смо ми уз њега знали скоро све називе улица у Призрену, делове града, презимена познатих занатлија и чувених српских породица из Призрена. Са поносом је свугде и на сваком месту истицао да је призренски ђак и да му је Патријарх Павле био професор појања, а блаженопочивши Патријарх Иринеј школски друг. Увек је говорио да су послератни призренски богослови били бисер Српске цркве. Своју љубав према Косову и Метохији је доказао и када је био међу првим свештеницима из Бачке епархије који су 1981. године потписали Апел за заштиту српског живља и светиња на КиМ, након паљења Пећке Патријаршије. Водио је вернике и 1989. године на Газиместан а и нас неколико момака 2004. године у Дечане и Пећку Патријаршију, одмах након мартовског погрома, да дамо подршку народу и дечанским

монасима. За њега је Косово и Метохија до краја живота био духовни оријентир и наше највеће надање!“

Како другачије? Свети Сава и Свети кнез Лазар су увек били и остају мера и провера наше историје.

У БАЧКОМ ПЕТРОВОМ СЕЛУ

На удару комуниста отац Стеван Крунић био је од младости. Костић нас подсећа: „Након богословије одлази Промислом Божијим 1957. године у војску у Ваљево, где је у манастиру Телије упознао тадашње светило српске Цркве преподобног Јустина Поповића, код кога је тајно одлазио. Уз њега се напојио богомољачким духом и поштовањем према светом владики Николају Велимировићу, кога је после у свакој својој беседи помињао и цитирао. Причао нам је о побожности Ваљеваца, о капетану Дошеновићу, чијег сина је учио латински језик а који је у ормару имао икону и кандило, сакривену од очију посетилаца иако је био партизански официр. Причао нам је о његовим вербалним сукобима са политичким комесарима у војсци, који су га наговарали да не иде у свештенике, и да ће га они запослити у војсци...“

Пошто је, како рекосмо, одробијао своје (нису му праштали мисију међу колонистима), отац Стеван Крунић се обрео у месту које није напустио до краја – у Бачком Петровом Селу, о чему Костић бележи: „По казни долази у Бачко Петрово Село 1972. године и окреће нову, још плодотворнију страницу у своме животу. Иако су му његов епископ Никанор бачки и Патријарх Герман који га је изузетно ценио, нудили најбоље парохије у Београду, Новом Саду и

Сомбору, отац Стеван је изабрао Бачко Петрово Село где су православни у мањини. Због чега, то само он зна и Мајка Божија, коју је волео изнад свега и ту љубав према Богородици пренео на сву своју духовну децу. Бачко Петрово Село је место које је дало српског патријарха Викентија Проданова и које је на крају села имало Водицу посвећену Успењу Пресвете Богородице. Наравно да отац није губио ни један дан узалудно и одмах је кренуо да сређује ту Водицу, да окупља народ на то свето место и на крају да издејствује да тадашњи администратор епархије бачке епископ Сава Вуковић и званично 1988. године то место прогласи за манастир Српске Православне Цркве.“

Право место за подвизавање – усред равнице, где се не може живети равнодушно, него само душом и срцем за Христа.

НОВО АВРААМСКО ГОСТОЉУБЉЕ

И Светоуспењски манастир је, како смо видели, живо живео до 2000. године, а касније се његов дух преселио у Задужбину оца Крунића, гостољубиво срце читавог краја Костић нас подсећа: „Отац Стеван је овде сваког дочекивао и указивао му оно право и истинско Аврамово гостољубље. Задужбина је била дом свих и свакога, опет понављам, без обзира на веру и нацију. То нека потврде и сведоче његове добре комшије из Бачког Петровог Села којима је увек давао првенство. Волео је и поштовао свакога ко је имао добре намере! Зато је у Задужбини свако могао да се осећа као свој на своме и да пронађе своје место. Велике планове је имао отац Стеван. Говорио је да ће ово и после његовог

земаљског упокојења бити место сабрања и молитве. Зато и постоји предивни храм Светог Ђорђа испод нас овде, који тек треба да започне своју мисију и да нам у будућности буде „извор воде живе“.

Отац Стеван је своје дело започео, а сада свима нама остаје да у некој новој фази ово место подигнемо на још виши ниво. Верујем да ће његов Миле који га је пратио и био уз њега 24 године, као други син, са свима нама и са вишевековним искуством наше Српске Православне Цркве ово место учинити онаквим каквим га је наш духовник, отац Стеван замишљао, и о чему нам је често причао.“

Дај Боже да се молитвене жеље остваре!

СА ОВОГ У БОЉИ СВЕТ

Конац дело краси. Иван Костић је, 9 маја 2023. године, о кончини проте Стеве рекао и ово:“Гледајући његову кончину у врбашкој болници, кончину мирну, достојанствену, са Васкршњом радошћу, свештеника који се причестио Светим Христовим Тајнама, пар сати пред свој одлазак из овоземаљског живота, сви треба да смо поносни што смо га имали за свога духовника и пријатеља. Нормално је да сви људски одтугујемо, и његова најближа породица, унучад коју је волео - Јелена, Стефан, Бојана, Милица, Стеван, Душка, Душан, а и ми са њима. Али овде заиста нема места очајању или било каквој бризи, јер сада имамо нашег заступника пред Господом и Богородицом који је заиста „добру борбу изборио, трку свршио, веру сачувао“ и којега ће сигурно сви свети дочекати у месту где нема болести, туге и уздисаја са речима Господњим -„добри слуго, добри

и верни, у малом си ми био веран над многима ћу те поставити“.

Оче Стеване, у ове Васкршње дане, ми ћемо свим снагама четрдесет дана молити Господа и Богородицу за твоју душу, а ти се, након тога, опет као и до сада, моли у Царству Небеском за све нас до поновног сусрета! ХРИСТОС ВАСКРСЕ!“

Тако је беседио Иван Костић. А смисао те беседе нам је објаснио Иван Иљин.

ПРОТА СТЕВА, СИН СРПСКЕ ВОЈВОДИНЕ

ВОЈВОЂАНСКО СЛОБОДАРСТВО

Наш народ који је, са разних страна, стигао у данашњу Војводину за Велике сеобе и касније, био је оличење Српства. Прво су, макар и најсиромашнији, подизали велику цркву у сваком селу, да се види да не заостају за комшијама римокатолицима, и да неће мењати веру за вечеру. Кад сам, давних година, био у Опову у Банату, да држим неко предавање, запањено сам се на вечерњој служби - сви стари сељаци, у својим белим кошуљама и са црним прслуцима чудесно су појали за певницом, и познавали типик боље него многи данашњи свештеници. Види се побожност сремскокарловачка, вековима узгајана да нас чува од заласка у туђину, да нас закрили у „сладошти православља“. Није случајно да је митрополит Стефан (Стратимиовић) осмишљавао државотворну политику Карађорђа, а влади-

ка бачки Јован Јовановић слао новац за набавку топова нашим устаницима.

На Мајској скупштини у Сремским Карловцима 1848, Срби из свих крајева Угарске, као и из Кнежевине Србије на челу са митрополитом Јосифом Рајачићем одлучили су да делови Баната, Бачке, Барање и Срема у којима је српско становништво чинило већину, буду проглашени Српском Војводином као аутономном облашћу у оквирима Краљевине Угарске. За војводу је изабран граничарски пуковник Стеван Шупљикац. Карловачка митрополија је уздигнута у ранг патријаршије, а митрополит Рајачић је именован за српског патријарха. Као привремена влада изабран је Главни одбор, а за заповедника српске војске Ђорђе Стратимировић.

Срби Војвођани, вођени Светозаром Милетићем, Михаилом Полит-Десанчићем, Лазом Костићем, Јашом Томићем, Тихомиром Остојићем, Васом Стајићем и другима, борили су се за све Србе свуда.

Српско-турски, а потом и балкански ратови, као и пробој Солунског фронта, довели су Србе пречане до уједињења са осталом браћом: „Прикључујемо се Краљевини Србији, која са својим досадашњим радом и развитком ујемчава слободу, равноправност, напредак у сваком правцу, не само нама, него и свим словенским, па и несловенским народима, који са нама живе“...

Отац Степа је син таквог Српства, јуначког и мученичког.

Он то слободарство свог рода није заборављао, као ни спомен страдалника за слободу у Христу – свештеника Светозара Влашкалића и његове пастве, страдалих од не-

људи који нису били као Пал Телеки, мађарски државник који се убио када је Хорти, са Хитлером, ударио на Србе. Новомученицима је посветио дивне фреске у подземној цркви Светог Ђорђа, тамо где стражу заветништва чува Задужбина оца Крунића.

Дубоко поштовање оца Стеве према свештеноисповеднику Иринеју Ђирићу, епископу бачком, Бог је, на необичан начин („заклела се земља рају да се тајне све дознају“), благословио сазнањем једне истине – њему се исповедао Титов измеђар који је, са својим друговима у злу, по наређењу режима стражарно чувао владику. Старац, болешљив и немоћан, заспи – а они му ставе новина међу прсте, и запале. У болу, старац скаче из сна – кидају га, кидају. Али им је он у Христу праштао. И злотвор је, деценијама касније, дошао оцу Стеви да призна, пред Богом и савешћу, шта је чинио.

Крунићи су се, посла рата, нашли на удару комуниста – отац нашег проте пет година робијао је у тамници безбожничке немани зато што им се није уклапао у светлију будућност. Сметали су им Срби домаћини из Војводине јер их је требало претворити у послушно робље.

Историчар Момчило Павловић о том добу пише: „У марту 1946. бележимо прва хапшења у вези са откупом. Тада је само на подручју Војводине било ухапшено 1016 лица. Највећи број је био ухапшен због шпекулације и саботаже „али има и доста лица која нису благовремено закључила уговор са Пољопрометом због продаје житарица, углавном средњака“. У извештају ПК Војводине говори се о кажњавању сељака због печења ракије од зрнасте хране или продаје пољопривредних артикала. Ту је наведено да је

Народни фронт у петровградском округу у месним народним одборима истицао табле са именима оних сељака који су могли, а нису хтели да плате порез, или испуне откупну обавезу као и табле са именима „савесних обвезника“.

Масовна хапшења због откупа жита и вуне, као и низ неправилних поступака локалних органа власти изазивали су бројне жалбе сељака Президијуму Народне скупштине ФНРЈ. То је навело Мошу Пијаде, као потпредседника Президијума, да јуна упути Јосипу Брозу материјал о хапшењима по откупу и предлог да ови кривци буду амнестирани. Из приложеног материјала види се да је за кривице због откупа жита и вуне до половине 1946. било осуђено у читавој земљи 2886 лица од ког броја ситних земљорадника 644, средњака 1333 а крупних 1060 (16 није било груписано а у току процеса налазило се још 43 кривице). Највећи део ових казни био је изречен у Србији. Од укупног броја од 2886 на Србију је отпадало 2521 или 87%. Од изречених казни: на Србију је отпадало 69% новчаних казни, 70% на казне принудног рада, 85,7% на казне лишења слободе, 87% на казне лишења слободе са принудним радом и 80% на казне конфискације.

Из прилога достављених уз овај материјал види се да је у Србији на новчане казне било осуђено 1595 сељака (265 сиромашних, 686 средњих, и 642 крупна сељака): на казну лишења слободе са принудним радом 259 лица (26 сиромашних, 106 средњих и 127 крупних); 413 на казну принудног рада без лишења слободе (88 сиромашних, 195 средњих, 130 крупних); на принудни рад са лишењем слободе 213 (40 сиромашних, 103 средњих, и 70 крупних) 91 сељак на казну конфискације (13 сиромашних, 45 средњих и 33

крупна) и 28 на губитак политичких и грађанских права (3 сиромашна, 20 средња и 5 крупних).(...) На терену старопазовачког и земунског среза појавиле су се нове непријатељске песме: „Друже Тито љубичице бела, поздавља те из Лондона Пера, поздравља те лепа Мариола да се селиш из њихова двора“, или „друже Тито ми те сви волимо, ми желимо да те обесимо“. У даљем набрајању непријатељских иступа навођени су конкретни примери. Тако је нпр. Миле Живић из Суботишта, срез Рума, отворено говорио да је данашња власт гора него што је била власт усташа и Шваба, и да наше комисије које иду и врше попис вишкова житарица, исто су што су били фашистички полицајци, који су пљачкали народ.“

У то доба, Крунићи су се нашли на удару Титове окупације. И одолели су, и нису савили главе под црвени јарам.

Нису се Срби Бачвани мирили са Титовим режимом, па су касније, о чему је отац Стева са задовољством причао, маршалове слике качили по клозетима, и на сваки начин се ругали србомрзачкој власти.

ВОЈВОЂАНСКО БОГОМОЉСТВО

Такође, прота је био и син војвођанског богомољства, које је Владика Николај нарочито поштовао. Он је у свом „Дивану“ наводио драгоцене сведочења овог покрета из Срема, Баната и Бачке. Ево Николајевих записа.

Брат Петар Козлић из Шашинаца рече, како су фрушкогорски манастири средиште овог духовног Богомољачког Покрета за сав Срем. Око Раванице ми околни сабирамо се као деца око мајке. О нашим видовданским саборима

воде се разговори по Срему целе године. И ти сабори бивају из године у годину све већи и величанственији. Наша браћа и сестре певају на тим саборима дан и ноћ. Да, и по целу ноћ! И то је чудо за народ, раније невиђено. Добро рече брат Алекса, духовна песма је наше моћно средство. Песма привлачи, учи и одушевљава народ. И како сазнајем свуда су манастири праве жиже нашег покрета. Они су кроз то добили нов смисао и нов задатак. И постали су веома мили народу. Раванички игуман о. Макарије захвалио је богомољцима и јавно рекао: „Раније се о Видовдану овде смејало, пило, играло и веселило, и од тога нико није имао вајде. Ви сте унели сузе у ово светковање, којим се оно освећује. И од кад су дошле сузе покајничке, почела су се јављати и многа чудеса од молитава над ђивотом светога Кнеза Лазара“. Зато, браћо, треба да поштујемо наше свете манастире и да се што чешће у њима састајемо. Кроз манастире српски народ је утврђен и одржан у вери православној. А Хилендар је почетно и неугасиво жариште духовне просвете за Србе.

Од братства Великокикиндског први је узео реч Брат Нико Кекез: Он отпоче да говори о постанку њиховог братства, о тегобама које су имали у почетку. Једино владика Темишварски Георгије Летић био им је наклоњен. Свештеници су их подозревали а народ их је сматрао за неке новерце. Но то се догађало и на другим местима, све док свештеник није схватио тај покрет као дар Божји српској цркви. Због тога извештај брата Нике није изазвао никакво чуђење. Али даља повест његова заиста је све изненадила и зачудила. Он је причао следеће: „И кад бих хтео, браћо, нешто лицемерити пред вама, ја то не бих могао. Јер ја сам мртвац жив опојан. И нисам ја сам, има нас у Кикинди че-

трдесет богомољаца – нешто живих нешто умрлих, који смо за живота опојани као мртваци. А то се догодило овако: У прошлом Светском рату који је водила Аустрија против Србије, ми у Кикинди били смо извештени да су скоро сви свештеници из Краљевине Србије и Црне Горе одведени у ропство! Међу њима и митрополит црногорски Гаврило. Како се проносио глас, да ће и наши попови из Баната бити одведени, а рат се може продужити, то смо се ми на једном састанку питали, па ко ће нас опојати кад умремо? И тако, реч по реч, тамо, амо, сви се сложимо да умолимо наше свештенике да нас живе опојају, док се не буду одвојили од нас. Умолићемо Бога да нам то прими као посмртно опело па ма кад умрли. А свако је у то време очекивао смрт свако дан. Рачунали смо да је боље свршити опело пре смрти него никада. Наши свештеници мало су се колебали да то учине, но најзад су пристали. Кад се опело вршило, ми смо плакали али нисмо туговали. Могу вам рећи, да је по свршеном опелу мир завладао у душама нашим, и ми смо били готови без страха поћи у тамницу, у огањ, под мач или на вешала Христа ради. И никад нам Христос није био дражи ни ближи. Неки од тих четрдесет су умрли, као сужњи или као слободни, а ја сам са још неколико другова ето у животу. Размишљајући о том, да ли смо добро учинили или не, сетили смо се приче о Марији која изли мирисе на ноге Исусове. Па кад се неки зли људи љутише на то Исус одговори: „Не дирајте у њу, она је то дохранила за дан мојега погребња“ (Јован, 12, 3-7). А то му је, уствари, био погребњи чин унапред, пре смрти на Голготи. Тако и с нама у Кикинди. Нека нам се опрости ако погрешисмо. Али ми смо после рата у онај дан нашег опела чинили многе милостиње и хранили многу сиротињу, ево већ неких петнаест година.

Једна сестра из Чуруга: Наше братство у Чуругу је велико и старо. Чули сте можда, да је наша црква највећа у Војводини. Али поред велике цркве ми имамо и друге две величине, прво нашу дугу богомољачку прошлост, а друго нашег духовног учитеља и вођу проту Теофановића. О нашем покрету у Чуругу писао је још давно знаменити прота и ректор Карловачке богословије Јован Вучковић. Писао је он са љубављу и разумевањем, резилећи једног црквеног старешину, који је све нас презирао и поништавао. У оно време ја сам као девојка пешачила с нашим бачким и банатским богомољцима у наше славне манастире почев од Војловице и Ковиља па до Раванице и Прибине главе. Онда се то звало „Мали Хаџилук“. Ко би три пута учинио тај хаџилук, сматрао се као поклоник Свете Горе. А ко би седам пута, сматрао се као поклоник Гроба Господњег у Јерусалиму. Девојке су ишле на тај хаџилук пред удају за срећу у браку, а старци и старице за спасење душа. Пред полазак постили смо по три дана, и још три дана у манастирима, па би се седмог дана причестили у оном манастиру у коме би се затекли. Многи су од нас ишли боси, као да идемо на Христов Гроб, а успут смо појали црквене и духовне песме. На путу ми смо били за неке чудо а за неке чудовиште. Једног лета беше велика суша. Све да се спаруши. Кад ми кретосмо на наш хаџилук у Фрушку Гору, молише нас сељаци да се у манастирима молимо за кишу. И ми смо то учинили. У сваком манастиру духовници су радо читали молебан за кишу по нашој жељи. Кад смо били у Шишатовцу, паде киша само онако како душа хоће. То се у Чуругу приписало нашем хаџилуку и молитвама. И углед нашег братства врло порасте. Нека је слава Богу који даје и узима.

Пера Кнежев: Зовите ме Бата из Баната. Није важно знати моје име. Само хоћу да се зна истина о овом Духовном устанку и како је он отпочео код нас преко. Сада је он најјачи овде у Шумадији. Божја је воља да тако буде. Прво зато што је у Шумадији отпочело спољашње ослобођење Српства, па је право да отпочне и унутарње, духовно. Оно од мухамеданаца, ово од греха. Друго и зато што је овај Покрет у Србији примљен од свештеника у Шумадији. Међутим, богомољци су се јавили код нас у Банату много раније као пламен који је дукнуо и угасио се. Ево како је то било, по причању моје тетке из Српскога Падеја, старе деведесет година. Углавном, Бог је покренуо једног човека а овај многе људе.

– „Знај синко, причала ми је моја стара тетка, да је благословена кућа Милетиних. Из те куће био је покојни хаџи Витомир Милетин, први богомољац у овој земљи. Не знам кад се родио, али памтим да је умро на три године пред први српско-турски рат. Вито је био црквени појац. Био је кажу начитанији и од неких попова а појао је лепше од свију. Био је црквени појац, и то бесплатни. Говорио је овако: „Не појем ја за плату земаљску, него за плату небесну која је много већа. Земаљска пролети кроз уста за месец дана, а небесна остаје увек и до века. И тако, мада ја бесплатно служим цркву, ја сам најскупљи појац на свету“.

Тако је он говорио а ми би слушали и ћутали. Вито је стално учио људе да не брину толико о пролазноме колико о вечном. Говорио је о посту и молитви, о поклоњењу светињама, о милости и љубави. Оштро је викао на пијанице, коцкаре, дуванџије и псоваче. Истина онда је свега тога мање било, али свака зла почела су се била већ увлачити и

међу наш честити српски народ. На чика Виту нико се није љутио када је викао. До хаџилука звали су га чика Вито, а после хаџи Вито. Улетео би чика Вито у Ђиртију па испретурао полиће испред Срба, разбацао карте, а цигаре из уста па под ноге. Псовачима је викао: „Што не псујеш ђавола, него свеце и крст“. И кажем, нико се није љутио на Виту и сви су се стидели. Знали су да он виче из љубави а не из мржње. Свештеника је поштовао, прости Боже, као самога Христа. Данас то већ није тако, него чим почне побожно живети, одмах виче на свештеника, и прави се већи поп од попа. Онда је чика Вито са неколико Банаћана отишао на хаџилук, на Божји Гроб. Када се вратио, дочекан је баш као цар или патријарх. Свакоме је донео нешто из Јерусалима. И мени је дао овај крстић с којим ћу и у гроб поћи. Хеј, хеј, да ми је да душа буде у оном свету где је и хаџи Витина.

Онда се догоди те му умре син од девет година. Мислећи да је то због његовог греха, Вито запости тешко. Заветовао се постити до смрти без зејтина. И то је одржао. Све је кувао само на води. Лежао је на голој земљи. А уочи среде и петка и великих празника преклећао би целу ноћ на молитви. Па онда, синко, имао је Вито виђења и снове. Он је све то писао у једној књизи а у другој опет описао је он свој хаџилук на Свети Гроб. Те његове књиге народ је читао са уживањем. Сада ето нигде ни једну да нађеш. По некој Божјој наредби Вито је подигао у својој авлији један велики крст. Ту је народ долазио недељом пред вече и ту је Вито беседио до саме смрти. Знаш, синко, да су се код тог крста многи болесни људи излечили. У оно време говорило се за болеснике: „Води га под Витин крст“. Кад је хаџи Вито умро, хиљаду душа било је на његовом погребу. Ту су били Срби и Румуни и Цинцари, па чак неки католици и

лутерани. Сви су га сматрали за свеца. Кидали су парчад од његовог покроба и носили кући. Ето, тако је то било, синко. Смрћу Витином богомољци се умање. Остали смо само неколико нас који смо код Вите учили и који то држимо у тајности. А сад чујем да је Богомољачки покрет потресао сву земљу Србију. Хвала Богу“.Кад сам ја рекао мојој тетки, да се крећем на овај сабор она се заплакала и рекла ми: „Иди, синко, макар и пузећи. Поздрави сву богомољачку браћу и сестре и спомени и хаџи Виту, да би се његова праведна душа радовала на ономе свету. Сви су узвикнули: Бог да му душу прости!“

Тако је сведочио Владика Николај.

Такви су боли војвођански богомољци. Такав је био и отац Степа – прожет духом наших побожних Сремаца, Банаћана и Бачвана, дивних људи Господњих, чији спомен не смемо заборавити.

ЧОВЕК И ПАСТИР, БАЋУШКА СРПСКИ

СВЕЧОВЕШТВО И ДОБРОСУСЕДСТВО

Села која су оцу Стеви била прва парохија колони-стичка су. Дошли су у њих Срби са оне стране, из босанских крајева и крајина. А преходно су у досељеничким домовима живели Немци који су, после Другог светског рата, протерани у Немачку, плаћајући, колективно, Хитлерову политику зла и недела злотворског режима окупације. Али, наравно, нису ти прогнани Немци могли да забораве свој завичај, и долазили су да виде куће и дворишта, дрвеће и воће, њиве и путеве које су оставили у Бачкој.

Наши колонисти су их дочекивали нарогушено – шта ће овде непријатељ? То више није његово, нема шта да гледају, нису заслужили, нека се губе одакле су дошли.

Али, отац Стева је приступао својим Србима, и објашњавао им – како би им било да они оду у своје родно село, тамо у Босанској Крајини, да пожелe да виде огњиште, и да их неко отера? И крaвио се српски човек, и пуштао Немца у завичајни простор, и видео, после крви на очима, Немца као ближњег. И почели су наши да иду у Немачку – да се друже са отишавшима. И отац Стева је ишао тамо где су се бивши сељани његових парохија одселили. Збивали су се незамисливи сусрети, могући само у озрачју љубави Господње, која подиже човека из сенке туђинства.

Са оцем Стевом у затвору је својевремено био и један мађарски римокатолички свештеник – обојица су се нашла на мети комуниста. Кад је отац Стева стигао на своју нову парохију, у Бачко Петрово Село, у коме је већинско становништво било мађарско, испоставило се да је њихов „плејбанош“ (мађарска реч за свештеника) баш онај који је са оцем Стевом био у затвору. Својима је рекао:“Овде је сада српски свештеник Стеван Крунић, који је страдао од комуниста и није, то да знате, човек режима, него је прави свештеник. Да га поштујете као и мене“.

И тако је било – Мађари из Бачког Петровог Села су поштовали оца Стеву као свога. И целивали му руку. И звали га на своја весеља и сахране. И поставили га у локални школски одбор. И спремали му најбоље кобасице и сухомеснате производе. Он их је сматрао за своје, и за њих је увек било места у Задужбини. Долазили су да разговарају,

потраже савет, али и прошетају по градини испуњеној миром и смислом.

Једном сам тамо видео младог оца Мађара са сином – пецали су у језерцету на Задужбини. Отац Стева им је пришао, упутио неколико љубазних речи, и изгледало је, по њиховим насмешеним лицима, као да ту, крај воде, почиње неки нови свет, у коме се сви разумемо и сви почињемо од прапочетка, као да је свет тек настао.

Трудећи се да запечати пријатељство српског и мађарског народа, отац Стева се сећао Пала Телекија, државника који је био члан делегације која је 12. децембра 1940. у Београду потписала Уговор о вечном пријатељству и миру између Југославије и Мађарске. Телеки је, када је добио потврду да Мађарска, уз Хитлера, треба да крене рат и распарчавање Краљевине Југославије, дигао руку на себе. На столу је остало писмо упућено регенту Миклошу Хортију: “Ваше височанство, прегазили смо своју реч и то из куквичлука, нисмо поштовали споразум трајног мира са Југославијом. Нација то осећа, а ми смо одбацили своју част. Сада смо савезници ниткова јер ни једна реч о наводним злочинима није тачна. Ни против Мађара, чак ни против Немаца. Постаћемо лопови! Крашћемо људска тела и душе! Нација смећа. Нисам те спречио у томе. Ја сам крив.”

Отац Стева је често помињао Телекија. Вредело га је памтити – као човека оданог својој речи, који није био спреман да лије крв у рату што никоме добра не може и неће донети.

Волети сваког, а бити свој – ето задатка који треба испунити. Могуће је у Ономе Који својим свештеницима моћ

даје, и подиже их на висину са које се види сушто човештво.

Отац Стева је сретао и Енглезе.

Када је патријарх Герман од англиканаца добио молбу да једног њиховог пастора прими у посету Српској Цркви, али не у званичну посету, него да га пошаље на неку парохију, да види како тече свагдашњи верски живот у атеистичко – комунистичкој земљи, мудри патријарх се сетио да англиканца упути оцу Стеви, у Обровац и Младеново. Знао је да је тамо све под конач, и да живот тече као да је византијска симфонија у пуном јеку. Англиканац је са младим свештеником Крунићем ишао од куће до куће, и дивио се – народ добар, вера јака, деца на веронауци, црквени хор. Дуго је писао о ономе што је видео, и био задовољан, мислећи да је у целој Српској Цркви тако. А било је - код оца Стеве.

ОНАЈ КОЈИ ЈЕ БИО ПЕСМА

Годинама сам се питао, поводом оне дивне бачке песме, која почиње са „Где то кажу има лепих сека? Хоће бабо да жени менека!“ – шта ли значи:“Хајмо, бабо, у Жабаљ, па увече на рогаљ, луче бело доћи ће зацело“. И питао сам оца Стеву о значењу речи „рогаљ“. Објаснио ми је – то је градски угао, ћошак знане куће. Ту се окупљају и млади и стари; стари разговарају, а млади се загледају једно у друго. Па „Банаћанско коло“ („ко га не би вол`о?“), у којој су „на Марини сеферини, а у Ђоке златне токе“. Сазнао сам да су „сеферини“ дукати.

Отац Степа ми је био песма Војводине. Све певљиво из Бачке, Срема и Баната. Умео је да пусти глас и на српском и на мађарском, онако одмерено, господски, до границе лепог расположења. Био сам у Задужбини када су донета звона, и када је свирао прави домаћи оркестар, са контрабасом који је, преко Дунава и Саве, буцмасто „шалоздиљни“ (израз Чика Јове Змаја) домаћин мелодије од које се постаје час полетан, час равнчарски сетан. И отац Степа је певао својим Мађарима, са осмехом који разоружава и наоружава – разоружава од накострешености егоизма и наоружава миром и комшијском пажњом.

Али, наравно, отац Степа је, пре свега, био песма Владике Николаја. Он је све богомољачке песме, макар да су неке биле чисто народне, приписивао Светом Николају Српском, и певао их је и цитирао у свакој прилици. Иде разговор, иде ручак, а он каже: “Како би рекао Владика Николај”, па онда крене: “Спремајте се, хришћани, наилазе зли дани,/ Сад се треба борити, праву веру чувати“...И кад се обед заврши, сви добију песмарице, да се отпоје хвала Домаћину и Дародавцу.

Такав је он био – дао се препевати у побожне стихове, који су и мене, грешног, целог века држали и од којих ме је увек било срамота што сам овакав какав јесам: “Да ми се обећа цела царевина,/ Ја бих био слуга Божијега сина,/ Свети Сава, Србе воли,/ За Србе се Богу моли,/ Српском роду даје крилам/ Српски народц благосиља“ А зашто? Јер „земаљско царство мења господаре, / Сава само диже Божије олтар“...А тек она, са богомолничких скупова: „Не жалите умора, што је душа клонула, / Не жалите труда свога, прослављајте Бога“... И да пазиш „за где ти се душа спрема, /

јер јој краја нема“...“Зашто журиш на спавање, брате, кад се твоји дани брзо крате?“

У свакој богомолничкој песми оца Стеве била је поука – „срећан биће само тај ко заслужи рај“. Многе од тих песама нисам ни запамтио, ни записао, а стварно су биле плод бачке побожности, са скупова који држани и пре и после рата.

Песма је таква да се лако памти и преноси. Ако је благословена Богом, постаје крилата и носи онога ко пева и онога ко слуша. Кажу да је отац Јустин, кад ћелијске сестре запевају из „Духовне лире“ Владике Николаја, отирао сузе и говорио:“Нека ми опрости Свети Дамаскин, али га је Николај превазишао“. И у поглавље о Мајци Божјој, у трећи том своје Догматике, убацио је Николајеву песму „Царица тишине“. Тим духом је био вођен и прота Степа, чија је личност била многогласни пој Христу, српски и свеправославни.

А ми смо га слушали. И ми, без духовног слуха, одједном смо чули матерњу мелодију, о којој је песник Момчило Настасијевић говорио – ако човек не зна откуда је, па крене светом у потрази за пореклом, на коју мелодију задрхти, те је мајке син.

ГОСТОЉУБЉЕ ОЦА СТЕВЕ: ОД БАЧКОГ РУЧАКА ДО ТРПЕЗЕ ЦАРСТВА

БАЧКИ РУЧАК: УЗРОЦИ И ПОСЛЕДИЦЕ

Кад сам био мали, много сам волео тамбураше. И данас их волим. Оно пребирање по ситним жицама увек ми је личило на ветрић који пирка равницом, кад се сви послови заврше. Једна од песама, у извођењу чувене „Тамбурице пет“, доносила ми је тренутке детиње радости, засноване не на разумевању сваке речи, него на осећању да је то баш оно што треба рећи – полетни ритам је наводио све чари бачког ручака, који никада нисам видео, али сам могао да га замислим: “Бачки ручак обичан/ има ред свој логичан// Добра чорба кисела/жута, мрка и бела/па закуска шарена/шунка, јаја барена//Затим риба сечена/са лимуном печена/ онда шерпа купуса/с месом доброг укуса//Затим коха чинија, чинија/од свега најфинија, финија//Па печење пуњено/потпечено, румено/пиле, ћурка ногата/и салата богата// Гибаница макова/вина пола акова/и сиреви и воће/и колача ко хоће//Затим као што је ред, што је ред/кафица и сладолед, сладолед/ораси у шећеру, шећеру// онда чекаш вечеру, вечеру// С оне стране Дунава газда прави сватове/с оне стране Дунава газда прави сватове/велике, богате, све на трави зеленој/велике, богате, све на трави зеленој“.

Како је то изгледало малом детету!

А онда сам био на ручковима и вечерама код оца Стеве. И песма је, после дуга заборавана, оживела у мени. Шта је све било на тој трпези – и чорбе, и кифлице, и пите, и печење, и роштиљи, и салате, и ајвари, и пилетина, и ћуретина, и компоти, и торте, и колачи, и вина, и ракије, и...Зар је могуће да све ово постоји и да се нама нуди, као на царском двору? Није то, наравно, био пуки гурманлук, него права бајка о рогу изобиља, о коме се увек маштало на овој грешној земљи. И који, наравно, може, као у свакој бајци, да бљесне и нестане, јер свет је овај, у суштини, долина суза. Код оца Стеве су гости добро јели кад је мрс. Али, кад се пости, пости се, и украћен стомак се носи путем заповести, од кога смо отпали јер смо, кроз прародитеље, јели оно за шта нисмо били зрели.

И КОЛО И БАЛЕТ

За трпезом је, наравно, покретач свега био осмехнути домаћин – који је нудио, нуткао и позивао да се не устручавамо, јер је Бог дао и добри људи спремили. А добри људи, а вредне домаћице, и младе и старе, само износе, доносе, односе – као да се игра коло (кад стижу јаке чорбе и добро месо) или да присуствујемо извођењу балетске пируете (кад стижу торте и колачићи – јер, како рече Марина Цветајева, без соли се добија скорбут, а без шећера туга).

Свештеник Стеван Крунић, са својом салветом, са прибором, пажљив према мрвама које би да се угнезде у браду, сија – милина му је да угости и учести, нарочито нас, који смо из континенталне ступили у ону панонску, некада морску, Србију, која нас потапа својим плодом и родом.

Узмите, служите се, немојте се стидети, осећајте се као код своје куће, ово и јесте народна кућа...Човек је узнемирен – две су могућности: или ће се уздржавати тако да му после буде жао („Што не пробах барем оно?“) или да му, опет, буде жао („Преједох се, баш ме срамота од оца Стеве – па, ако мало анализирам ствар, срамота је и од Бога“).

Али основни осећај јесте – чак и да није овакве раскоши на трпези, да није ових чинија, таџира, кашика, виљушака, чорбалука и кутлача, ових румених печеница и поема написаних кроз пите са сиром и зељем и утканим у злаћану кору штрудли, да је ту само кора хлеба и чаша воде, рука оца Стеве све би то благословила да буде слађе од меда (меда оног густог, од уљане репице, унете са њива бачких под небо нашег непца). Трпеза оца Стеве давала нам је знак да је све то од Онога Који није хтео да посрами сиротињу на свадби у Кани, него је претворио воду у најбоље вино, па су сви били запањени – сад, кад смо мало више пијуцнули, требало би да стигне лошије вино, а ти износиш најбоље...Одакле ти овакво?

Одакле, оче Стево, беше твоје гостољубље? Одакле си точио вино својих утеха?

Па како одакле? Од Господа све беше, децо.

ГОСТОЉУБЉЕ ГОСПОДЊЕ

Мој покојни пријатељ, Небојша Крстић (убијен од непријатеља крста са три прста на Ваведење 2001. године), овако је тумачио гостољубље Господње: „У хришћанству гостољубље није само једна од мноштва врлина коју хришћа-

нин треба да упражњава у вођењу врсног и благочестивог живота. Сетимо се опомињућих налога Апостола Петра и Павла: „Будите гостољубиви међу собом и гостољубље не заборављајте“ (1. Пт. 4, 9; Рм. 12, 13; Јев. 13, 1.2). Хришћанска гостољубивост нема само морално значење и није тек својеврсна конкретизација и потврда човекољубља. Људско гостољубље одсликава и иконично одражава Божије Гостољубље као благодатно пројављивање Божанског Господства на творевини. Библијско теолошко значење гостољубивости има ослонац у једној од примарних чињеница библијске антропологије — чињеница коју је Псалмопевац цар Давид изрекао и отпевао следећим речима: „Ја сам странац и гост на земљи“ (Пс 118, 19). Дакле, гостовање је оно што суштаствено одређује и битијно усмерава човеков егзистенцијални положај, место и улогу у свету. По библијској онтологији, Господ Бог је човека — уосталом, као и целокупну творевину — извео из небитија и угостио у битију. Ова нелажна чињеница је и основна истина хришћанске вере, јер Бог је као Битотворац створио све(т) ни из чега, то јест из небитија. Стога је Бог у пуном и правом смислу ГОСПОД — Онај који може и хоће да госту подари дар битија!

Са становишта православне онтологије веома је значајна и бременита големим теолошким значењем етимологија српске речи Господ. Ова реч је сложеница састављена од именице „гост“ и глагола „подарити“. Господ је, дакле, Биће које може госту да подари нешто — Гост-подар, а одакле сажимањем Гост-под, Господ! Богословску важност и семантичку снажност још више појачава и истиче следећа језикословна чињеница: у Богомблагословеном и големим трудољубљем Светих Равноапостолних Кирила и Методија

освештаном старосрбском језику, реч Господ јесте *singulare tantum*, то јест именица која има само једину — „једна једина“ именица у датом језику.

Шта Гостољубиви Бог Господ подарује бићима која гостују у битију и житију? И на ово питање, као на многа друга, одговара у боганадахнутом поетском замаху велики Псалмопесник цар Давид кроз чија уста васколика творевина пева онтолошки пој благодарећи Битотворцу и Животодавцу на подареном битију и житију. Навешћемо свега неколико најкарактеристичнијих стихова из познатог сто трећег псалма у лепом преводу епископа Атанасија захумско-херцеговачког. То је псалам којим Црква већ вековима свакодневно отпочиње своја вечерња богослужења и којим прославља Господа као Премудрог и Сведоброг Творца:

„Како су превелика дела Твоја, Господе!

Све си Премудрошћу створио;

испуни се земља творевином Твојом.

Све од Тебе очекује

да му храну своју даш на време,

и кад им даш они се окупљају.

Кад отвориш руку Своју,

све и сва се добротом испуњује,

а кад Лице Своје окренеш,

све се смути и поколеба.

Кад им одузмеш дах, нестају,

и враћају се у прах свој.

А кад им пошаљеш Дух Свој,

опет се стварају —

тако обнављаш лице земље.

Певаћу Господу у животу моме,
хвалићу Бога мога докле постојим.“

Пунота Божијег Гостољубља открива се у Личности Господа Исуса Христа, оваплоћеног Логоса и Сина Божијег — Бог Господ подарујући самога Себе у облику Својег Пречистог Тела и Своје Пречисте Крви као Хлеба Надсуштаственог (Насушног), подарује гостима светотајински на евхаристијској Гозби (тј. Гост-ди као месту где се гости угошћују) ново битије и ново житије, то јест — битијни живот! Тиме се кроз Велику Тајну Побожности — јављање Бога у Телу — светотајински догађа, још овде и сада, преображавајуће укидање нашег битовања као гостујућег странствовања и туђиновања у овом свету који у злу лежи — ми угошћени у Господу Христу Гостољубцу и Гостопримцу нисмо више, по речима Апостола Павла, гости ни туђинци, него смо суграђани светих и домаћи Божији (Еф 2, 19). Јер, заиста, заиста је блажен онај који буде јео надсуштаствено јестиво на есхатолошкој Гозби коју је Господ онима који га љубе уготовио у Царству Божијем (в. Лк 14, 15; 1 Кор 2, 9).“

Зато је код оца Стеве, одмах после обилне трпезе и умесних шала брата Милета, који је себе, онако мршав, духовито представљао као јешног и винопијног, кретала песма, богомолничка, да нас подсети да је прави наш циљ она Трпеза, с које ћемо се, још присније, причешћивати Христом у невечерњем дану Царства Његовог.

То нам је, као завештање, у свом „Дивану“ оставио Свети владика Николај:

Хвала теби Боже, Домаћине драги,

Хвала ти и слава, Родитељу благи.
За трпезом твојом ми смо гости били,
Задовољно јели, задовољно пили.
На посао сада сложено одлазимо,
Но пре свега Теби хвалу узносимо.

Тебе признајемо као хранитеља.
Тебе прослављамо као спаситеља.
Теби се клањамо, пред Тобом стојимо,
Пред Тобом стојимо, песму Ти појимо.
Слава Ти и хвала, Домаћине драги,
Слава Ти и хвала, Родитељу благи.

О свесилни Христе, Спаситељу славни,
Теби од нас хвала, Боже православни.
Ти рибаре призва, прослави убоге,
И са пет хлебова Ти нахрани многе;
С пет хлебова малих и са пет рибица –
Још преоста пуних дванаест котарица.

Препун си богатства, доброте и миља,
Трпеза је Твоја препуна обиља.
Домаћину нашем подај много хлеба,
Да би и он дао сваком коме треба.
Нека му се име до небеса гласи,
А кандило никад да му с'не угаси.

ЗАДУЖБИНА ОЦА КРУНИЋА

ПОВЕСТ О ДВА РАЈА

Два су раја – онај први, који смо изгубили грехом прародитеља, и онај други, који смо стекли у Христу. Онај први описао је пророк Мојсије, коме је било дато виђење: „И насади Господ Бог врт у Едему на истоку; и ондје намјести човјека, којег створи. И учини Господ Бог, те никоше из земље свакојака дрвета лијепа за гледање и добра за јело, и дрво од живота усред врта и дрво од знања добра и зла. А вода тијецаше из Едема натапајући врт, оданде се дијелаше у четири ријеке.“ (Пост. (2, 8))

То бејаше градина Господња, блажени врт препун плодносног дрвећа, у коме биље и животиње живе у миру, нема убијања и прождирања, са рекама које кроз врт протичу, у коме може да се борави у присуству Господњем.

Када је изгубљен тај и такав рајски врт, појавио се нови, који је утемељен у распећу и васкрсењу Христовом (Јов. 19, 41): „А на ономе мјесту, гдје бјеше распет био је врт, и у врту гроб нов, у који још нико не бијаше положен.“

У Књизи пророка Исаије (51, 3) читамо да са Месијом настаје нови рај: „Јер ће Господ утјешити Сион, утјешити све развалине његове, и пустињу његову учинити да буде као Едем и пустош његова као врт Господњи, радост ће и весеље налазити у њему, захваљивање и пјевање“.

Овај Нови Јерусалим биће украшен „сваким драгим камењем: први темељ јаспис, други сапфир, трећи халкидон, четврти смарагд“ (Откр. 22, 11-22). С небеског престола Јагњетовог тећи ће „вода живота бистра као кристал“ (22, 1-2). Врт, вода, раскошно биље, светлост, вечно пролеће, слатки и опојни мириси и животиње заувек питоме: таква је слика оног раја у коме ће живети праведници. И тамо неће бити ни суза, ни уздаха, но живот бесконачни.

Ц. Кларк пише о схватању раја у делу Блаженог Августина: “Еденски врт је рај пре греха; Црква је рај са воћем, симболично описан у „Пјесми над пјесмама“; кућа је Божији рај; Аврамово крило је рај, у којем је Лазар боравио у блиставој светлости; Павле је био у рају, материјалном и духовном, на трећем небу. Материјални рај такође представља живот светитеља сада у Цркви и вечном животу који тек следи, баш као што је Јерусалим у исто време место на земљи и на небу.“

ЗАДУЖБИНСКА ПОТРАГА ЗА РАЈЕМ

Отац Стеван Крунић је своју задужбину правио да буде, макар и као сенка људском руком бачена у простор, слика те хармоније која се рајем наслеђује и у којој се људи наслађују. У средишту свега је храм као темељ конака, а у храму олтар и слике светих, окупљених око Спаситеља. У конаку, почивалишту поклоника, све је – и радна соба оца Стеве, са мноштвом икона и кандила, и трпезарија за госте, и слике – од младости у богословији до фотографија садашњих дела оних који су Задужбину доживели као своју

кућу. И браће кукуруза, и лубеницијаде, и све што сабира око смисла – на сликама је.

Кад се изађе напоље, велики простор за предавања и сусретиште гостију, наткривен, а са свих страна отворен, са иконама за целивање...Па вештачко језеро, у коме има и риба, и пловки и гусака, и долећу лабудови, и у коме се, за врелих летњих дана, неко и окупа...Па многобројне стазе које се рачвају, између воћа које се, кад роди, пружа да буде, са благословом, узбрано, чиме се сунце заточено у крушкама, јабукама и шљивама претвара у нашу крв. И људи који долазе, одлазе, доносе дарове и дивају даровани...У свему отац Степа, да дочека и испрати, да нас одведе међу књиге и покаже архиву, то згуснуто сећање које кроти време и нуди светлу линију смисла што се протеже са краја на крај живота...

Подиже се на Задужбини, пошто су стигла звона, и капела у румунском стилу, посвећена иконама Мајке Божје...

Расту кукурузи, небо се плави, са оне стране обзорја клија неки нови живот, у коме смо млади да млађи не можемо бити.

ПОЧИВАЛИШТЕ ЊЕГОВО

И лишће са Дрвета живота биће за исцељивање народима, пише у Откровењу. Кад дуне ветрић кроз лишће, кад се седне под настрешницу поред воде, са дрвеним седалиштима и клупама, па се застане да се, бар на смерни тренутак, види да свет може и без нас, и да је довољно постојати,

а да се ништа друго не чини. Јер је Он све ради нас начинио и све је за нас учинио...

Ту је отац Стева добри стари краљ на престолу свог смирења, своје пастирске словесности, свог одрицања од права и спремности на сваку дужност...

А земља плодна, жива, рађа да се и камен у њу баци. Земља која нас подсећа чега смо се одрекли кад су нас градови утамничили...Земља Бачке, од које може да се почне и у коју може са миром да се легне, као што је легао блажени наш прота, чекајући, како рекоше апостоли, ново небо и нову земљу, где правда обитава. Из његовог тела рашће цвеће, над његовим гробом певаће птице. А ми ћемо знати да пред нама није рака, него, како рече Змајова, колевка нових снага.

Положен као семе у црницу, да многи род роди, кад Велики Архијереј Христос дође у слави Својој и сви свети анђели са Њиме – прота Стева спава, а око њега шуми вода, дрхтуре и играју се таласи, пловке и мисирке се оглашавају, лишће трепери на ветру, плодови сазревају и згушњавају се сласти у њима, кукурузи пуштају дркове и једрају, храмови чекају да пропоју и звоне звона, чију математичку формулу нико и никад није открио...

Тако је то на Задужбини оца Крунића, попудбини за једну велику и светлу душу.

ОД ПРВОГ ДО ПОТОЊЕГ СУСРЕТА

У НОЋИ, ОСИЈАНОЈ

Била је ноћ, и брат Иван нас је прво одвео међу побожне Врбашане, у њихово православно сабориште, где су нас обасјала многа лепа лица, лица – кандилца логосности у свету који, како рече Бранко Миљковић, „нестаје полако“, док су сви „загледани у лажљиво време на зиду“. Тамо смо причали, служили се нечим домаћим, схватајући, опет по Миљковићу, да границе у којима живимо „нису границе у којима умиремо“. Стигли смо до задужбине, сишли у храм, надземни - мада под земљом, гледали фреске, дивне иконе, кандила, руско гигантско правоверје, вратили се у Бачко Петрово Село, сели са протом. Са нашим бачким баћушком (много је волео Свету Русију): БАЧУШКОМ...И све је деловало нестварно, или надстварно, и превазилазило моја искуства...А кад је прота почео да прича, кад се сетио своје момачке праневиности и искустава стечених на пастирском пољу, одједном сам видео да све то први пут видим, и да треба памтити, и пуштати памћењу да ради, да слика иконе...

Јер ми никад не памтимо објективно (објективан је само леш, тело које је постало објекат без душе), него пре-создајемо оно што смо видели и чули и у чему се налази неки нови почетак наше личности. Сви смо грађени од много живих и покојних, од живих који постану покојни и покојних који у нама оживе, и има сеоба, а смрти нема, и све ће то, опет, бити наше и са нама...

ПРОТА „ЗА МЛАДИХ НОКАТА“

Сваки човек са собом носи своју прошлост, и шири нам, при сусрету, видике. Тако сам од оца Стевана Крунића слушао о његовом животу, који је почео у Мошорину, одакле су били људи попут проте Влашкалића, или Исидоре Секулић (сретао ју је, госпођу мудру, као млад). У том Мошорину, некад би стари седели, у тиха поподнева, и причали бескрајну причу о животу који тече као равничарска река; у Мошорину, дивне тродневне заветине које треба видети, и које и данас трају; у Мошорину, во времја оно, читава породица, која бди над образом Крунића, да се стабло не осуши, и која се питала, када је њихов Степа решио да се жени од Крушедола, може ли из Срема, партизанског („Кад су Сремци кренули/са те Фрушке горе/па одоше за Босну/ тамо да се боре“), шта добро бити (а онда се, по породичној мудрости Крунића, оде у Срем, па се распита, и види се да је будућа попадија из добре, домаћинске, побожне куће); у ствари, шта год да кажеш о Мошорину, није довољно да се село похвали - Мошорин је неосвојива српска тврђава, за углед и дику...

Па онда од проте чујемо како су, у призренској богословији, где је ректор био чувени прота Живан Маринковић, писац „Најбољег васпитача“, учили не само катихизис, појање и литургику, него и како да препознају каква је која кућа у парохији, јесу ли парохијени од ових или оних (тако је прота Степа, распитавши се о оцу једног лажног равногорца и упропаститеља народних енергија, који се, тај отац, као омрзнут од комшија, вратио у Херцеговину да комунизмује, упозорио људе да на путу његовог сина нема ника-

кве обнове), и како да причају са девојкама из учитељске школе у близини, да би се припремали да нађу добре супружнице, и како да се одену и обују, и како да буду господа и учтивци, и како да се не подају рђи титоизма...

ПРОТА И „ДЕБЕЛИ МРТВАЦ ГРОЗ“ (ИЗРАЗ ВЛАДИКЕ ДАНИЛА)

Прота је, својевремено, био парох у Карађорђеву, и патријарх Герман га је водио кад год га је Тито звао на састанке. Образложење, крајње једноставно – то је Ваша парохија, идете са мном. А надмени Броз је покушавао да командује, и гневио се – патријарх Герман је, мудро и одмерено, одбијао сваки налет, од македонско – расколничког до настојања да потпише иницијативу да се Брозу додели Нобелова награда за мир. И после би прота са патријархом, који би скинуо панагију, желећи да обиђе народ без форме и помпе, ишао међу своје, који су прилазили к руци прво старијем (не знајући да је то поглавар СПЦ), па млађем, док је првојерарх био задовољан што му је народ такав, топао, искрен, непосредан.

Волео је отац Степа, неустрашви Србин, да на свом моторчићу пролази Карађорђевом, кад Броза, лажног цара – опсенара, возају фијакером (упрегнути липицанери, кочијаш неки Мађар). Прође прота, Броз гледа према њему, а прота се не јави. Нека зна маршал да је нико и ништа, и да ће отићи на Суд непристрасни, тамо где се не може ни претити, ни митити.

СА ОЦЕМ МИРОСЛАВОМ СТРИКОМ

И приче како је у својим колониистичим селима успоставио везу са свима, па су га волели и првоборци. Отишао је у њихов крај, прегледао бујне жиле њихових породичних стабала, срео дивног мисионара, оца Мирослава Стрику, са јеромонахом Лаврентијем, будућим владиком, брао духовно цвеће са босанских планина и опијао се миомиром наших сељачких душа. (А тај отац Мирослав Стрика, и данас га памте, па се на фејсбук страници „Моје Шипово“ налазе светла сећања:“Покојни свештеник Стрика рођен је 1935. год. у Крупи на Врбасу, код Бања Луке. У родном месту је и завршио основну школу. Богословију је завршио у Београду-Раковици 1956. године. Заједно са њим у класи били су митрополит црногорско-приморски Амфилохије Радовић и владике Атанасије Јефтић и владика шабачко-ваљевски Лаврентије. На службу у Јањ долази 1958. године. и ту остаје до краја живота. Преминуо је прерано, у 47 .години живота, после дуже и тешке болести, 3. октобра 1982. Сахрањен је у дворишту парохијске цркве у Стројицама, на месту где је било звоно на клену где је упокојени Стрика служио литургије под отвореним небом.

У Јањ је стигао у јеку најснажније комунистичке власти, када се на религију није гледало благонаклоно. Власти су на све начине покушавале да народ одврате од религије. У то време није било ни једног храма у Јању, што је још више отежавало рад и деловање свештеника Стрике. Уз то, он је био и једини свештеник у Јању, и тако до своје смрти, пуних 24 године. Дананоћно је обилазио сва јањска села, пешке и на коњу, и по зими и по жези, уздуж и попреко, од

Горице до Прибељаца и од Љуше до Ђата. Треба знати да је тада у Јању живело преко 9.000 становника, било је много домаћинстава. Стрика је стизао да свагде освети водицу. Крштавао је, венчавао и стизао на сахране. Познато је да су усташе у Другом светском рату порушиле све јањске светиње-манастир у Глоговцу и цркву у Стројицама. По доласку у Јањ отац Стрика је започео тражење дозвола од власти да обнови светиње. Није то баш ишло тако лако. Требало је и времена и труда да се добију дозволе и отпочну радови на обнови. Прво је започета обнова манастира Глоговац, која је трајала од 1960. до 1966. године, када је и освећен. Парохијска камена црква у Стројицама грађена је од 1967. до 1973. године. Храм је освештао епископ бањалучки Андреј (Фрушић). Скоро свака јањска кућа дала је свој прилог за изградњу храмова, а дат је и допринос у непосредним раду на обнови светиња.

Религиозност Јањана на далеко је позната, тако да је оцу Стрики било много лакше водити парохију у та тешка времена. Јањани су поштовали и волели свог свештеника, а он је волео своје парохијане. Тако да је успевао одржати висок ниво духовне свести. У школама су учитељи вршили притисак на децу да не poste и да не иду у цркву, међутим деца нису прихватала те препоруке. Многи и данас тврде да је Јању ускраћен привредни напредак од стране комунистичке власти јер се окренуо религији. Иза прерано преминулог свештеника Стрике остала је супруга Милија и четворо њихове деце-три кћери и један син. Супруга и једна ћерка данас живе у Јајцу, док преостало троје деце живи у иностранству. Сви су образовани, честити и успешни људи. Иако отац Стрика није са нама већ готово четири деценије, још увек његово име и дело у Јању трају.

Нису га заборавиле ни све оне генерације Јањана које данас живе широм света, а које је свештеник Стрика крстио, причешћивао и венчао.“

Није случајно да је прота Стева са оцем Мирославом имао заједнички језик – светосавски и светозаревски. Такве смо свештенике имали, роде – да се, у колу око Цркве, прича и приповеда док је људи и док је Косова.

ЧОВЕК БОЛА И РАДОСТИ – ЈЕДНОМ РЕЧЈУ, ЧОВЕК ЦРКВЕ

И враћао се прота Стева у Обровац и Младеново, где су га сви заволели као рођенога. Када су парохијани ишли на воз, а нису имали где да ноће, он им је отварао врата свог дома, и ту би чекали јутарњи полазак воза – нахрањени, напојени, одморни и поучени, па су, у знак захвалности, почели да доносе прасиће и пилиће, и други род и плод. Било је то толико да је раздарушни прота делио шаком и капом, и увек је остајало. Јер, дела љубави остају. Попадија вредна, окретна, побожна, и сви су је волели, као и оца Стеву... Народ иде у цркву, хор пева, деца на веронауци, чак и фудбалски клуб (после им не дадоше се да се такмиче, јер су „реакционари“) ...И, наравно, морало је да се плати – оде прота у затвор.

Било је још бола у његовом животу, попут смрти сина, нераумевања саслужитеља, подозрења власт имајућих, али је све то, како рече Свети Атанасије Велики, облачак и пролазно је. Небо душе мора бити ведро, јер имамо Оца небескога Који је вечна ведрина.

Прота је био човек Цркве, који је знао многе наше епископе, свештенике, теологе, и према свима био предусретљив и са сваким сарадљив. Много су га болеле поделе међу децом оца Јустина, и трагични догађаји у Епархији рашко – призренској 2010. Молио се Богу и уздисао, надајући се да ће до помирења доћи. Није га дочекао, али се надао. Будући против модернизма и екуменизма, пазио је, ипак и свагда, да се не нађе у разделењу од црквене пуноте, јер је знао да је лако поделити, а тешко сабрати. Он је, својим духом и дахом, био сабран и саборан, и такав остао до потоњег издиханија.

САБРАЊЕ ДУХОВНИХ ПЧЕЛА

Људи који су се сакупљали око оца Стеве били су многи, и разни – од научница које су се сретале са тајном клијања семена, преко власника неких трафика, до средњошколаца и студената. Ту су били и млади и стари брачни парови, браћа и сестре, синови и кћери, који су, као пчеле око матице, зујали у кошницамама старчевог срца, доносили мед својих бића са свих страна, и преображавали су у боготражитеље и хриstopоклонице. Као капија и као зид, поред оца одани брат Миле, душа од маслачка, али споља челичан да свога проту не преда промаји сувишних радозналаца и досадњаковића, наводно побожних.

Велике су борбе биле када би старчево тело повремено покушавало да побегне из службе, али се увек, по налогу душе и молитвама духовних чада, враћало у строј, да настави да служи. Било је опасно у доба короне, на ивици – и Бог је подигао проту Стеву. Било је и проблема са дијабе-

тесом, и са срцем, али је прота увек устајао – да би устрадао. И настављао. Све док коначно није позван: „Радосно, радосно, иде се там`/гдено је утеха, благослов сам“, каже Богомолничка песма.

Милосрђе његово неисказано и духовно и телесно. Колико пута његова левица није знала шта чини десница, сасвим у складу са речју Милостивог Самарјанина. Јелеј и вино за свакога, и да се ране очисте и среде, јер нас претукоше демони, страшни разбојници.

НА КОНАКУ КОД ПРОТЕ

Тамо, у кући у Бачком Петровом Селу, падне ноћ, и обретеш се међу многим великим руским иконама, пред којима горе кандила, па крену дуги ноћни разговори док све не буде светло од Господа, па буде целивање моштију у очевој соби, листају се књиге за разгледање, и, пред спавање, тишина, сеоска, кроз коју изненада пролаје пас, да би потоња утихлост била још гушћа и тамнија. И спаваш сном праведника, мада ниси праведник, али је праведан твој домаћин, чија те је молитва смирила и помирила са јастуком.

Претходно је, пре но што баш ти, немиран и горак, не постаде ловина слатког дрема, причао о неким румунским свештеницима и верницима, које је домаћински дочекао и испратио, шаљући им лубенице и друге дарове, да знају кад су срели Србе, па су га после звали да им дође, и благодарили, благодарили...

Као да те баш ти Румуни, које је прота угостио, прате у сан, из кога се будиш са осећањем да си се утешио у мајчином крилу.

ПОТОЊИ СУСРЕТ

Када сам видео проту Стеву - дошавши путевима кроз њиве жуте од цвета уљане репице - неколико дана пред смрт, био је омршао и тиши него пре две године. Личио ми је (не споља, него некако изнутра, из језгра) на оца Јустина, и сведочио је, опет, о новим стварима из своје прошлости и наше будућности. Био је ручак, око кога се стара један млађи брачни пар на добровољној, тих дана, служби код протe; чекају дебу и будућа мати спрема ђаконије какве се памте, а брат Миле мора да оде на неко весеље на које прота не може – није више за тај напор (а домаћинима стало да се неко протин појави, благослова ради). И после, кад смо мислили да је време да се почива, у десет - вечера. Прота узима мало, као птичица, али нутка и позива да се, опет и опет, понашамо као код своје куће.

Један загонетни осмех на његовом лицу – као да слути да неће дуго бити са нама, али прича о Крунићима из свих крајева које је упознао, и наговештава нова дела Задужбине, и упућује нас да, кад одјутри, одемо тамо (отишли смо, звонили, тамни се облаци разишли).

Чинило се – опет ћемо доћи.

А онда, после неколико дана, јавља глас уплакан, али укорeњен у свест да је Бог позвао Свога верног слугу: прота Стеван је отишао, умивен светлошћу, причешћен Агнецом вечним, и сведок да нема веће службе од свештеничке.

УМЕСТО ЗАКЉУЧКА

Кад те мори мора, обе руке – лева,
Ти ослушни, душо: слуга Божји пева.

Кад ниси пшеница, но смлаћена плева,
Осврни се, душо – ту је отац Стева.

Кад отров из зуба црне гује сине,
Противотров стиже: звона Задужбине.

Чекаш да те судба са свог списка скине,
Али тада куснеш плод са Задужбине.

И опет је лако, проти воће рађа -
Његов надгробник је сад Нојева лађа.

Укрцај се, брале, и заброди, селе,
И потоп ће проћи, бићеш душе беле:

У покајном плачу сретћеш доброг проту
И радоваћеш се што си у животу

Који свако живи да би вечно био,
С протом се у рају Христом причестио,

Још присније, дубље, но за земних дана
Тамо где трпеза чега обасјана

Јагњетом закланим од постања света,
Коме Стеван Крунић служи од детета.

Поведи ме, стазо, да ме жеља мине,
Ка протином гробу, круни Задужбине.

2023.

УМЕСТО ПОГОВОРА

Будућности Срба нема без Српске Цркве и достојног свештенства. Треба радити на свештеном достојанству. И сама свештеничка одежа каже какав свештеник треба да буде. По Валерију Лепакину, њена порука је јасна: “Свети Симеон Солунски веома исцрпно тумачи иконични смисао ђаконске, свештеничке и архијерејске одеће. Епитрахиљ означава благодат која је свештенику дата ради вршења Светих Тајни; омофор омогућује архијереју да *ѝрасликује* оваплоћеног Сина Божијег; ђаконски орар *изображава* невештаствено и духовно биће анђелских сила; појас означава Спаситељево служење у телу, а такође *ѝрасликује* и снагу и моћ божанствене силе која снажи свештенослужитеље; надбедреник *ѝрасликује*: а) победу која нам је дата над смрћу; б) непропадљивост наше природе, в) како величину божанствене војске, тако и суровост злог духа, због чега и има изглед мача и поставља се на бок, уз бедра; наруквице означавају а) свемогућство Христове силе, б) Спаситељево приношење на жртву Његовог Тела и Крви на Тајној вечери, које је Он извршио сопственим рукама, в) Спаситељеве окове, којима су биле свезане Његове пречисте руке; фелон *ѝрасликује* и означава а) силу Светога Духа која се даје са небеса, б) ону хламиду у коју је био обучен Спаситељ када је предат изругивању, в) Спаситељева страдања, г) Самог Спаситеља, Који је крстом и страдањима испунио вечну правду; митра *ѝрасликује* трнов венац нашег Спаситеља

или убрис” (...) Одабрали смо само најважнију богослужбену одећу, иако је код св. Симеона сабрано и протумачено апсолутно све што овде припада. Према томе, одећа свештеника је иконична, поједини делови његове одеће нису знакови, него знамења, иконоликови, и свештеника на то сваки пут подсећају молитве које он чита када, пред богослужење, на себе полаже овај или онај део одеће.“

Свега се тога треба сетити, и то баш сада, када изгледа да је дух зла победио и да му се не можемо одупрети. Сила Христова јача је од свега, и Бог свештенику даје оно што нико не може имати – да у руци држи силу Светог Причешћа, што се види из једног стиха Осипа Мандељштама, у комунизму пострадалог руског песника:

И Евхаристија, као вечно подне, траје.
Сви играју и поју, причешћени.
А наспрам свију, сасуд божанствени
божанско весеље излива и даје.

У овој чудесној песми, под „јулском куполом” храма, свештеник у руци држи васељену као јабуку, а ми уздишемо за оном ливадам „где време не бежи”... Песма се да превести, али не и препевати; но, Мандељштамова интуиција да је Литургија вечно подне, зенит битија, и сабор што се никад не разилази – то је оно главно.

Свештеник у рукама носи Бога. Свештеник нас причешћује Богом. Свештеник је доказ да је и у нашем свету Бог могућ. Свештеник је, у Христу, наша нада и уздање.

Молимо се Богу за своје свештенике. А ова књига је имала за циљ да нам покаже какав свештеник може бити,

са помоћу Првосвештеника Христа, Кога, са Оцем и Духом Светим, слава у векове векова. Амин.

CIP - Каталогизација у публикацији
Народна библиотека Србије, Београд

271.222(497.11)-722.525:929 Маричић М.
271.222(497.11)-722.525:929 Петровић Љ.
271.222(497.11)-722.525:929 Гавриловић Ж.
271.222(497.11)-722.525:929 Милетић М.
271.222(497.11)-722.525:929 Крунић С.

ДИМИТРИЈЕВИЋ, Владимир, 1969-

Триста - без попа ништа : витезови од причасне чаше /
Владимир Димитријевић.
- Чачак : В. Димитријевић, 2024 (Београд : Добротољубље).
- 245 стр. ; 21 см

Тираж 200.

ISBN 978-86-906722-0-2

- а) Маричић, Миливоје (1904-1978)
- б) Петровић, Љубодраг (1933-2010)
- в) Гавриловић, Жарко (1933-2016)
- г) Милетић, Мирослав (1949-2019)
- д) Крунић, Стеван (1936-2023)

COBISS.SR-ID 152065289